

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

Planinski

V E

10
2015

PLANINSKA
ZVEŽA
SLOVENIJE

3,90
EUR

9177 03501434008

TEMA MESECA

Gorniška pot Planica–Pokljuka

INTERVJU

Marjan Kregar

Z NAMI NA POT

Ziljske Alpe

120
let
Planinskega
vestnika

AKCIJA

Komplet treh planinskih zemljevidov in flomaster piši-briši po ceni 13,90 €

Komplet treh planinskih zemljevidov, plastificiranih *Triglavskega narodnega parka* in osrednjega dela *Karavank* ter papirnatega *Storžiča - Košute*, je v Planinski trgovini PZS skupaj s *flomastrom piši-briši* od 8. septembra 2015 na voljo po akcijski ceni 13,90 €. Redna cena zemljevidov je 27,80 €.

Planinske poti na zemljevidih so prikazane na osnovi zadnjega stanja iz katastra planinskih poti PZS. Plastificirana zemljevida sta laminirana. Zaradi tega se pri uporabi ne trgata, zelo enostavno se zgibata, nista občutljiva na vlago ali sonce, po njima lahko pišemo in napisano tudi izbrišemo (piši-briši). Torej sta idealna izbira tudi ob slabih vremenskih pogojih.

Zemljevidi so formata 1005 x 480 mm in zloženi na format 110 x 240 mm.

AKCIJA 50-odstotni popust

Vodnik po Karnijskih feratah, Bine in Nada Mlač

Karnijske Alpe, italijansko Alpi Carniche (tudi Carnice), nemško Karnische Alpen, so veriga skalnih vršacev med Avstrijo in Italijo. Vrstijo se v smeri vzhod-zahod, na jugu jih omejuje reka Bela (Fella), na severu Zilja, v pokrajini Veneto, torej na zahodu, reka Piava in na vzhodu Ziljica. Njihova celotna dolžina znaša nekaj več kot 100 km, umeščene pa so med kraje San Candido (Innichen), Cadore in Trbiž ter vključujejo vse najvišje vrhove.

Format: 130 x 210 mm; 288 strani, šivano, broširano

CENA: V času od 15. 10. 2015 do 15. 11. 2015 lahko vodnik kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 19,95 €* (redna cena: 39,90 €*).

*DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.

INFORMACIJE, NAKUP in NAROČILA:

Planinska zveza Slovenije, Planinska trgovina PZS

na sedežu: Dvorakova ulica 9, Ljubljana, v času uradnih ur, po pošti: p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, po telefonu: 01 43 45 684 v času uradnih ur, po faksu: 01 43 45 691, brezplačna telefonska številka: 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu), e-naročila: narocilo@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>. Uradne ure v Planinski založbi PZS, Ljubljana, Dvorakova 9: v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure (odmor za malico: 10.30–11.00).

Slovenski planinski muzej

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana, telefon: 08 380 67 30, faks: 04 589 10 35, e-naročila: info@planinskimuzej.si.

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljajanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:
Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije, Dvorakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana, po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu **080 1893 (24 ur na dan)**.

Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d. d., Ljubljana. Naročnina 39 EUR, 63 EUR za tujino, posamezna številka 3,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25% popusta na letno naročnino Planinskega vestnika. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:
Rjavina in Luknja peč za Požgano Mlinarico: gore, prek katerih poteka gorniška pot Planica-Pokljuka
Foto: Oton Naglost

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

"Nikomur ne bi bilo bolj hudo kot meni ..."

Nedolgo nazaj se je na enem izmed naših forumov razvnela žolčna razprava o poseganju v naše gorske poti. Razlog za to je bilo izsekavanje ruševja na gorniški poti Planica-Pokljuka ali na kratko PP. Poseg ni bil prvi izmed podobnih, to se je dogajalo že prej na tistih etapah, ki so slovele, zdaj pa nekoliko manj, po pravih bojih z ruševjem. Neznanci (ali pa tudi ne, na forumu so očitno vedeli, za koga gre) so "očistili" celoten del tako temeljito, da od "zelenega pekla" ni ostalo kaj dosti več kot spomini na nekoč peklensko prebijanje skozi nepregledno zelenilo, ki je skozi spuščalo samo najvztrajnejše. In ponekod zakrivalo tako in tolikokrat opevane prehode, ki so sploh največja draž te posebnice med gorskimi potmi (če ji tako sploh lahko rečemo), ki je tudi osrednja tema te številke *Planinskega vestnika*.

Dušan Vodeb in Uroš Župančič sta prvotno želela pot PP izročiti v širšo uporabo gorniški javnosti ob jubileju prvega vzpona na Triglav in 80. obletnici Planinske zveze Slovenije (PZS) in seveda tudi v čast jubileju Dušana Vodeba, ki je takrat praznoval 50. rojstni dan. Po zapletih z imenovanjem in odločitvijo takratnega vodstva PZS, da je treba tovrstne poti nadelati in zavarovati, sta sklenila, da jo označita zgolj z rdečimi črkami PP in piko iste barve ter s skromnim opisom, ki naj bi predvsem motiviral prave ljubitelje gora k samostojnemu iskanju prehodov in spoznavanju neokrnjenega gorskega sveta. Tako je pot vse do danes ostala prepuščena raziskovalcem najskrivnostnejših delov naših gora in ključovala nekaterim poskusom "poe-nostavljanja", kakršen je bil tudi slednji. A kako dolgo še?

Dr. Peter Mikša je vzpon prvopristopnikov na Triglav označil za podvig, primerljiv z današnjim vzponom na Mount Everest. Danes se na našega očaka vijejo cele procesije "pravih Slovencev" in nekoč mogočna gora je zdaj v gorniškem smislu relativno lahko dostopen cilj. Enako velja za Everest. Tam so nepalske oblasti nekaj časa želele celo postaviti statično lestev na tako imenovani Hillaryjevi stopnji – po besedah Reinholda Messnerja zadnji točki selekcije, ki še odloča o tem, kdo bo stal na strehi sveta in kdo ne. Podobne ideje so pred nekaj leti burile duhove tudi pri nas; veliko se je govorilo celo o ferati – se opravičujem – zavarovani plezalni poti čez slovenskim alpinistom sveto Sfingo v Triglavski severni steni. K sreči se ne ena ne druga ideja nista uresničili in tako so vsaj nekatere gore ohranile svojo prvobitno podobo. Ali vsaj približek takšne, saj pri nas razen zares redkih izjem ni gora, na katero ne bi vodila označena in zavarovana pot.

Ob tem se vprašanje, ključno za ta uvodnik, zastavlja kar samo od sebe. Zakaj pa bi morali na vsako goro speljati zavarovano in označeno pot? Kje piše, da morajo biti vse gore dostopne vsem? Prosim, ne opletajte s pravicami do dostopnosti do česarkoliže, ker naj bi vam to omogočala ustava ali kak drug zakon. Seveda vam nihče ne more preprečiti, če želite postati voznik formule 1. Pa postanejo vozniki formule 1 vsi in se razume, da mora ta dejavnost biti dostopna vsem? Ne. Lahko pa osebni avtomobil vozi skoraj kdorkoli.

Enako bi moralo veljati tudi za tiste redke gore in poti, ki so ostale take, kakršne so bile. Kdor ne zmore, naj si izbere lažjo pot. Teh je v izobilju. Z markacijami, zglodno očiščenih in s celo kopico varoval, ki poskrbijo za varnost številnih obiskovalcev naših gora, ki jih brez njih ne bi videli nikoli. Tiste maloštevilne bisere, ki imajo svojo vrednost ravno zaradi prvinskosti in resnega pristopa, ki ga zahtevajo, pa pustimo zanamcem takšne, kakršne smo dobili. To je njihov čar in smisel. To sta leta 1978, ko sta objavila vodnik, želela tudi avtorja gorniške poti Planica-Pokljuka. Zato sta jo *trasirala* samo z rdečimi pikami in skromnimi napotki. S tem sta dala gornikom darilo, ki presega vsak napor, ure iskanja prehodov in napornega plezanja skozi ruševje. Podarila sta jo tistim, ki jo zmorejo in predvsem razumejo njen čar. In taki je ne obiskujejo z žagami in sekirami.

"Nikomur ne bi bilo bolj hudo kot meni, če bi kdaj po 'PP' hodili planinski kričači in vriskači, plašilci divjadi in vandalski uničevalci cvetane, s cigareto v ustih in s tranzistorjem v roki." Dušan Vodeb v *Vodniku po planinski poti Planica-Pokljuka*, 1978

Jure K. Čokl

Kako se je rodila edinstvena gorniška pot

Jure K. Čokl

20 Intervju

Pogovor z Marjanom Kregarjem

Vladimir Habjan

24 Spomini

Naša prva odprava v nepalsko Himalajo

Tone Škarja

UVODNIK

"Nikomur ne bi bilo bolj hudo kot meni ..." 1

Jure K. Čokl

GORNIŠKA POT PLANICA–POKLJUKA

Kako se je rodila edinstvena gorniška pot 4

Jure K. Čokl

GORNIŠKA POT PLANICA–POKLJUKA

Gamsove riže, druga etapa gorniške poti PP 9

Juš Avguštin

GORNIŠKA POT PLANICA–POKLJUKA

Matevž Pečovnik, vnuk Dušana Vodeba 12

Pogovarjal se je Juš Avguštin

GORNIŠKA POT PLANICA–POKLJUKA

PP skozi čas 14

Boris Kumer

Moja pot PP 16

Domen Zupan

NAD JEZERI

Bukovnik, pozabljena gora 17

Janez Turk

INTERVJU

Pogovor z Marjanom Kregarjem 20

Vladimir Habjan

SPOMINI

Naša prva odprava v nepalsko Himalajo 24

Tone Škarja

KOLUMNA

Ego 29

Tone Škarja

Z NAMI NA POT

Ziljske Alpe 30

Janja Lipužič

ZGODBA O TRMI

Iskanje kamnite gobe v razdejanem gozdu 39

Franci Horvat

Vsebine vseh Planinskih vestnikov od leta 1895 dalje na www.pvkazalo.si

30 Z nami na pot

Ziljske Alpe

Opisi tur

- Latschur
- Golz
- Jaukenstöckl in Jaukenhöhe
- Hochstadel

Janja
Lipuzič

42

Gospodarska komisija PZS je na pravi poti

Tina Leskošek

48 Test opreme

Lahke vetrovke

Aljaž Anderle

DEJAVNOST KOMISIJ PZS

Predstavitve Gospodarske komisije Planinske zveze Slovenije

42

Pogovarjala se je Tina Leskošek

PORTRET

Silvester Blaško

45

Mateja Pate

TEST OPREME

Lahke vetrovke

48

Aljaž Anderle

FOTO NASVET

Panorama 360 stopinj

54

Oton Naglost

GEO ZANIMIVOST

Desettisočletno zavetišče pod Olševo

56

Matija Križnar

LJUDSKA DEDIŠČINA

Kako je nastal Špik in druge zgodbe o skali

57

Zbrala Dušica Kunaver

BRANJE V GORAH

Knjižnica na 1796 metrih

58

Zdenka Mihelič

VARSTVO NARAVE

Kaj pa ti počneš?

59

Dušan Klenovšek

VREMENSKE STOPINJE IN OPRIMKI

Višinsko pribežališče pred nižinsko vročino

60

Miha Pavšek

RAZMIŠLJANJE

O planinski poštenosti

62

Andreja Erdlen

NOVICE IZ VERTIKALE

64

ŠPORTNOPLEZALNE NOVICE

65

PLANINSKA ORGANIZACIJA

66

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

70

TNP

70

KRATKE NOVICE

71

V SPOMIN

72

GORNIŠKA POT PLANICA-POKLJUKA >>>

Skrivnostna lepota mnogih obrazov

Kako se je rodila edinstvena gorniška pot

Jure K. Čokl

Med gorniki in alpinisti ni prav veliko tem, ki bi tako dolgo razvemale toliko različnih mnenj, interpretacij in debat tako na različnih forumih kot tudi med tistimi, ki jim je javna izmenjava mnenj tuja ali odveč. Zagotovo drži, da smo ljudje radovedni, ko o nečem ne vemo vsega ali pa nam ni (enostavno) dostopno. Ko pa je možnih več interpretacij iste stvari, se običajno oblikuje več polov, ki imajo vsak svoje argumente in videnja, ti pa so si neredko diametralno nasprotni. Gorniška pot Planica–Pokljuka ali kratko PP zadosti prav vsem tem kriterijem. In tako ostaja še bolj zanimiva za vse, ki jih privlači divji svet skrivnostnih brezpotij.

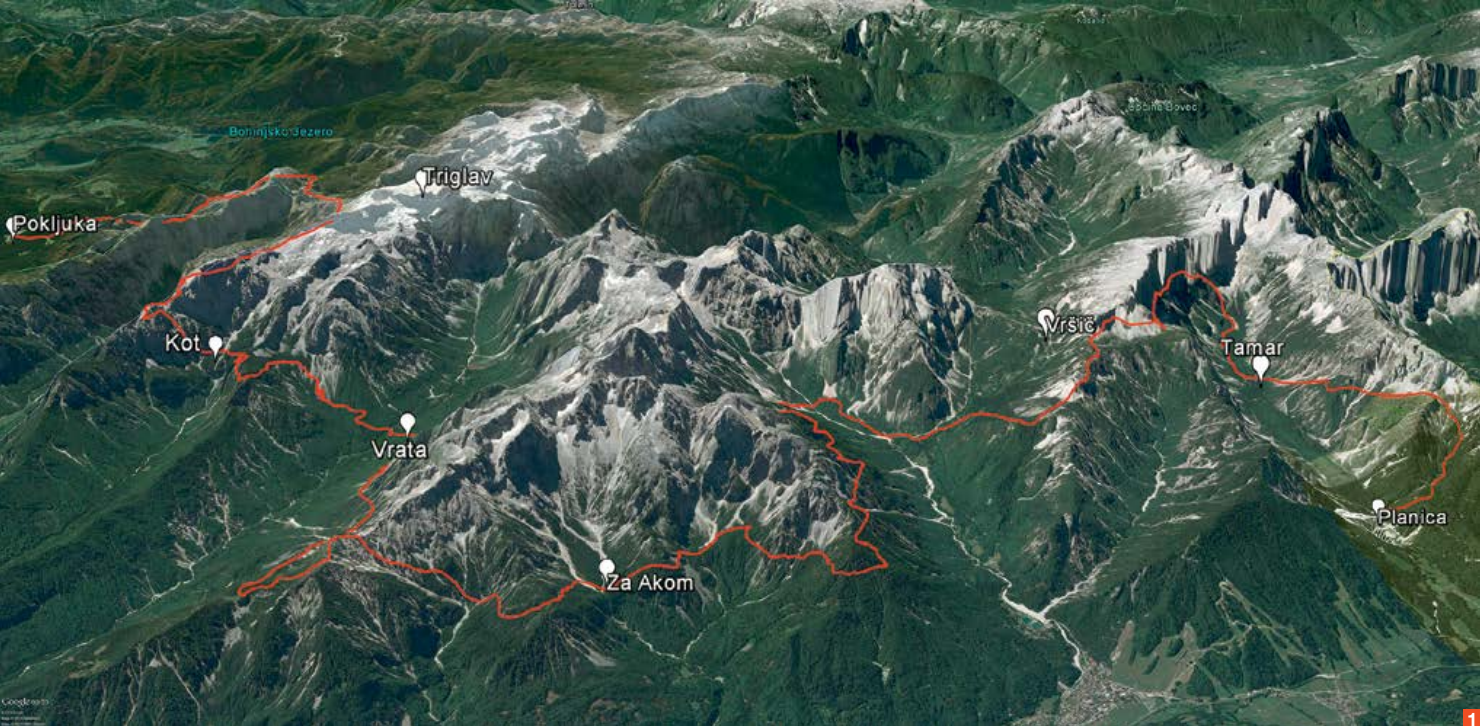
"P vodi od roba do roba, od razglednih počivališč, pod stenami, razi in robmi, od koder je nag planinski svet gledan še mnogo lepši, mogočnejši ter nepozaben kot iz običajnih poti in razgledišč. Na tej planinski magistrali naletimo na trope drobnice, na črede pasočice se divjadi, nad pohodniki krožijo orli, na vsakem koraku ob vsakem pogledu se pravemu samotarju z radodarno roko ponujajo edinstveni pogledi na doline, krnice, okrešlje, zatrepe in skalne zidove sten, ki se poganjajo iz baržunastega zelenila samotnih dolin," je zapisal v uvodniku v *Vodnik po poti Planica in Pokljuka* Uroš Župančič - Žuro.

Morda bi ob tem opisu lahko kdo, ki PP ne pozna, pomislil, da gre za označeno pot z lepimi razgledi in malce drugačnimi oznakami ter da je namenjena vsakomur, ki rad zahaja v hribe. Ni tako. Veliko bolj stvarno jo opiše v uvodniku v istem vodniku njegov urednik Jure Ulčar:

"Speljana je mimo skoraj vseh najpomembnejših ostenij v vzhodnih Julijskih Alpah in seznanjena popotnika z mnogimi skritimi kotički naših gora. Je najboljša šola za vse, ki želijo spoznati gore, obvladati gibanje v gorskem svetu in se naučiti hoje z odprtimi očmi po naravi. Torej je namenjena tistim, ki menijo, da zaslužijo naziv 'alpinist', pa jim manjka osnova – poznavanje gora, pa onim, ki so do titule že prišli, a so spoznali, da stene le niso vse, kar lahko nudi narava, in tretjim, ki se nikoli niso in se v bodoče tudi ne nameravajo baviti z vrveno umetnostjo, pa vedo, kaj je lepota in kaj pomeni tišina v gorah. Osnovno poznavanje tehnike plezanja pa je za varno hojo po PP poti seveda potrebno."

Za tretje naj vseeno velja, da se na pot PP brez gorskega vodnika ali alpinista nikakor ni varno podajati. Tudi v *Severnih pristopih* Tineta Miheliča zasledimo podoben opis: "Gorniška pot iz Planice na Pokljuko je med slovenskimi transversalami velik posebnost. Ne premore ne štampiljk ne značk in sploh nobenih obveznosti. Daleč je od pojma zbirateljstva. Le tu in tam se dotakne markirane poti, hvaležno se oprime bolj ali manj zapuščenih poti pastirjev in lovcev, največ pa se prebija po živalskih stečinah pa čez drn in strn. PP je daleč najzahtevnejša slovenska vezna pot in edina, ki terja obvladanje abecede alpinizma. Popotovanje po PP je

Na sedmi etapi prečimo police pod Rjavino in Luknjo pečjo. Foto: Oton Naglost

eno samo iskanje in prav to je največja odlika in draž te zelo zelo redko obiskane poti. Zaradi svoje narave in izjemne zahtevnosti bo PP najbrž za vedno ostala izziv le za ozek krog ljubiteljev prave alpske divjine, ki jih pustolovska žilica žene v svet 'alternativnega' gorništva."

Zapuščina tistim, ki znajo videti, ne samo gledati

Avtorja poti PP sta Uroš Župančič - Žuro in Dušan Vodeb, oba izkušena alpinista in poznavalca podrtje sveta Martuljka. V počastitev 200-letnice Dušana Vodeba leta 1978 sta želela PP podariti Planinski zvezi Slovenije ob njeni 80-letnici. In s tem seveda gornikom in planincem kot neke vrste lastno zapuščino, povezano v eno samo pot - za izbrane, za prave ljubitelje gora, za dediče njune miselnosti. V *Planinskem vestniku* leta 1979 je v februarški številki Dušan Vodeb zapisal: "Neko julijsko nedeljo leta 1971 sva bila z Urošem spet pod Špikom. Iz Pod Srca sva čez Rušico šla mimo lope, kjer je vpisna knjiga, skozi neznatno skalno okence na krniško stran in v okrešelj pod zahodno steno Rigljice. Tu sem videl, da drže iz okrešlja gamsje poti v nasprotno stran Ruse peči. In tedaj me je prešinilo spoznanje: Če mi bo moč te gamsje stečine povezati, bo sklenjena pot vse do doline Vrat. Ko je prišla zima, sem o vsem tem pisal Urošu. Prikazal sem mu stečine drobnice, ki v višinah pod stenami drže iz Krnice v dolino Vrat. In te stečine bi se dalo povezati v prelepo sprehajalno pot. Urošu je bilo takoj vse jasno in z enakim navdušenjem mi je odpisal. Danes, to poč Uroš ni spal, tako zelo je bil srečen in

zadovoljen po prejemu pisma. Rodila se je nova slovenska magistrala."

Vendar pa se zgodba o nastanku PP s tem ne konča. Začnejo se zapleti glede njenega imena. Dušan Vodeb je zapisal: "Do spremembe je prišlo tudi v nazivu. V prvem navdušenju sva 'PP' imenovala magistralo, transversalo ali vezno pot in jo kot tako poklonila naši planinski organizaciji ob 80-letnici njene ustanovitve, da jo sprejme v svoj program. No, Planinska zveza Slovenije je odločila, da mora biti vsaka transversala ali planinska pot nadelana, opremljena z varovalnimi klini in markirana. Za vse to pa da še ni primeren čas. Midva pa sva imela tudi svoj prav, saj taka izredna pot ne more ostati samo za naju, v njej je preveč planinske lepote in vsega tistega, česar si resničen ljubitelj gora želi: samote, razgleda pa tudi divjine in odmaknjenosti. Nikomur bi ne bilo bolj hudo kot meni, če bi kdaj po 'PP' hodili planinski kričači in vriskači, plašilci divjadi in vandalski uničevalci cvetane, s cigareto v ustih in s tranzistorjem v roki. In tako, da bo za vse prav, sva potem transversalo 'PP' preimenovala v Pot Planica-Pokljuka, opremljeno res z nekaj rdečimi pikami na najbolj odročnih in potrebnih mestih. Te pike pa v nobenem primeru ne oskrunja jo prvobitne gorske narave."

Pot PP je glede na vodnik Dušana Vodeba v osnovi sestavljena iz petih delov:

- od skakalnic do Tamarja,
- od Tamarja do Slemena,
- od Slemena do koč v Krnici,
- iz Krnice v Martuljek in za Ak,
- izza Aka v Vrata in dalje do Bohinja in Bleda.

1 Potek gorniške poti Planica-Pokljuka
Zemljevid: Andrej Stritar

2 Gibanje pod previsnimi stenami četrte etape Foto: Juš Avguštin

3 Avtorja poti PP Uroš Župančič - Žuro in Dušan Vodeb (Dušan v najljubši modri srjaci) na PP Arhiv Matevža Pečovnika

4 Čudovito izpostavljene police na drugi etapi pod ostenji Travnika in Mojstrovk Foto: Jure K. Čokl

5 Na orientacijsko najzahtevnejših mestih naletimo na oznake. Foto: Jure K. Čokl

Vendar pa se v zadnjih letih bolj uveljavlja razdelitev na osem enot:

- Planica-Tamar,
- Tamar-Sleme,
- Sleme-Krnica,
- Krnica-Kurji vrh,
- Kurji vrh-Za Akom,
- Za Akom-Vrata,
- Vrata-Luknja peč,
- Luknja peč-Pokljuka.

Opis neopisljivega

Kako opisati PP? Težko je sploh govoriti o enotnem vtisu poti, saj je sestavljena iz cele vrste povsem različnih prvin – tako gornjskih kot tudi alpinističnih. Njena največja odlika je zagotovo domiselnost pri odkrivanju prehodov. Teh avtorja poti namenoma nista opisovala preveč natančno, niti jih nista označila. Zato so prav slednji največja "težava" ponavljavcev, ki so v večini primerov prepuščeni svojemu znanju in izkušnjam s pomočjo relativno skromnih opisov, ki so na voljo.

Če pa bi želeli združiti vse naštetu v eno samo etapo, bi se znašli pred vprašanjem časa – do zdaj je v enem kosu po dostopnih podatkih uspelo PP prehoditi Sari in Borisu Sedeju med 18. in 25. avgustom 2011, torej v osmih dneh, ter Domnu Zupanu avgusta letos v rekordnih štirih dneh. Tine Mihelič je v *Severnih pristopih* (1998) o tem še precej dvomil: "Pot PP je teoretsko možno prehoditi v tednu dni, praksa na terenu pa je seveda nekaj drugega. Naj povem v ilustracijo, da sva s prijateljem Igorjem Dražilom za pot potrebovala deset dni, pri čemer nama je najzahtevnejši etapi – labirinte nad Pišnico in Belim potokom – olajšal izvrsten vodnik: ob avtorjih zanesljivo najboljši poznavalec PP, Marjan Šolar. Pri pripravi opisov sem dolgoletnemu plezalskemu in gornjskemu prijatelju marsikaj dolžan in mu na tem mestu izrekam zahvalo. Sicer pa poti menda doslej ni nihče prehodil v enem zamahu in težko, da jo kdo bo." Če bi pot poznal do obisti,

bi torej moral gornik imeti tudi izjemno fizično kondicijo in srečo z vremenom. Izvedljivo? Vsekakor. Verjetno? Težko. V splošnem bi PP lahko opisali kot eno samo razgledno brezpotje, speljano po večinoma težko opaznih stečinah in starodavnih stezicah, na katerih ne bomo našli markacij. Ponekod se pot pne po prepadnih policah in ubira vrtoglave prečke, spet drugje pa zavije na mehke gozdne površine, poraščene z mahom, ki človeka navdihujejo z mirom in tišino. Velik del poteka po precej krušljivem svetu, ki nepredvidnega gornika lahko stane tudi usodne napake. Kar se tiče same lepote poti, je morda najbolje prisluhniti kar njenemu avtorju: "Kadar sem prišel, je bilo v njih nekaj novega, nekaj, kar me je vedno znova privlačevalo. Iz stoterih in tisočerih želja se je rojevalo hrepenenje, vedno pričujoča sla, ki me je prevzemala, ko sem se nameril v ta lepi, mogočni in fantastično izoblikovani planinski svet. Bila je najbogatejša, razkošna sreča, ki mi je dala vse najlepše v življenju. V petdesetletnem iskanju sem na koncu spoznal še zadnjo pot, najlepšo od vseh. Hvaležen sem Julijcem za vse, kar so mi dali. Za slovo mi je bila naklonjena pot 'PP' skozi osrčje Julijcev, povezava izpod Ponc v Planici do zadnjih obronkov Triglava. V tej izpolnjeni sreči, ki so mi jo podarili hribi, v tej poti od Planice do Pokljuke je bil zraven Uroš. Bil je z menoj, leta in leta, v skupnih načrtih in skupnih poteh. Z menoj in z nama pa ni bilo Mirana, na katerega je vezana moja hribovska pot po prepadnih stenah. V neizprosni vojni je Miran Cizelj mnogo prekmalu odšel od nas." Na poti bomo našli tudi vpisne knjige, ki pa jih je ponekod močno načel zob

časa. To je velika škoda, saj so bili v njih zaradi redke obiskanosti zapisani velikani naših gora vse od začetkov, torej leta 1978 pa do danes. Nekaj zvezkov je sicer v Planinskem muzeju Planinske zveze Slovenije v Mojstrani. Najprepoznavnejši del poti so zagotovo rdeče pike s črkama PP – to pa je tudi edina oznaka poleg redkih močicev na celotni poti. Tudi rdeče pike so postavljene sramežljivo, na najbolj nujnih mestih, kjer se je avtorjema zdelo, da so zares potrebne. Njuna ideja o ohranjanju neokrnjenega, divjega okolja, namenjenega izbrancem, ima tako še danes jasno sporočilo, ki pa ga žal nekateri ne (z)morejo razumeti. Opisa celotne poti PP v *Planinskem vestniku* namenoma ne podajam – ravno zato, ker sta avtorja želela s skromnim opisom, ki je na voljo tudi na spletu, spodbuditi prave ljubitelje k raziskovanju najlepših delov naših gora v njihovi najbolj prvinski obliki. Za ilustracijo, kako obsežna je pot PP, pa si lahko ogledate zemljevid Andreja Stritarja.

Vprašanje prvinskosti PP

Vsake toliko časa (ampak redno skozi vsa leta obstoja te poti) pride na različnih forumih, posvečenih gorniškimi temam, do bolj ali manj žolčnih debat na skoraj vedno enake teme:

- Ali pot PP zavarovati in markirati ter z jasnim opisom odpreti širši javnosti?

- Ali je dovoljeno posegati v podobo PP (predvsem z izsekavanjem ruševja)?
- Debate o izvornem poteku PP na kateri izmed etap zaradi skromnih opisov in označb ...

V *Planinskem vestniku* je leta 1979 prav ob koncu svojega članka avtor poti PP zapisal: "Ko sem začel pisati, sem imel namen opisati pot PP, vse pristope in prehode. Hotel sem vsaj v glavnem nakažati, kod gre pravzaprav pot iz Planice na Pokljuko. Torej goli opis poti PP. Toda tega nisem storil. Na vsej tej poti je namreč toliko doživetij, lastnih in skupnih, da mimo njih nisem mogel. V poti PP je petdeset let mojega gorništvaja, mojih poti v Julijcih, moje največje sreče. In sem se znašel v množici spominov, ki so preplavili vse drugo. Namesto opisa poti PP je nastal zapis mojih hribovskih doživetij. Moral sem spet začeti znova in potem še enkrat, pri čemer sem predvsem črtal. Kar je ostalo in nastalo, je tu napisano in posneto tudi na kasetni trak. Vse to bom spravil v svojo planinsko zapuščino, med zapiske, slike in planinske knjige." Dušan Vodeb je imel seveda v mislih svoj vodnik iz leta 1978. Kar je bilo in je še zapisano tam, je bilo po njegovem mnenju povsem dovolj za prave ljubitelje. Če tretjo točko večnih dilem v zvezi s PP prepusimo interpretaciji posameznega obiskovalca in kot merilo postavimo upoštevanje točk, ki jih avtorja navajata v svojem opisu, lahko iz napisanega

Na tretji etapi, kjer prečimo izpostavljene krušljive police pod Robičjem, pridemo čez preval Vavovje v Veliko Pišnico in Krnico.

Foto: Oton Naglost

razberemo, da sta avtorja na začetku morda želela pot podariti javnosti, vendar sta si kmalu premislila. Malo je k temu pripomogla takratna nepripravljenost PZS k ureditvi poti, malo pa njuno zavedanje, da pot, odprta javnosti, torej zavarovana in markirana, ne bo dolgo ohranila svoje prvobitne oblike. Iz tega lahko tudi zaključimo, da bi se jima po vsej verjetnosti zdelo kakršno koli poseganje v njeno podobo nesprejemljivo in bi ga prej kot slej obsodila.

Kako torej razumeti in doživeti pot PP? Morda jo je najbolje jemati po žlicah, z opisom v roki. Del za delom. Prav vsak del PP namreč lahko prehodimo kot celoto, saj ponuja varen in relativno udoben dostop in sestop. Časa za posamezni del potrebujemo glede na svoje izkušnje in glede na lastno poznavanje orientacije ter gora, čez katere pot vodi. Vsekakor pa moramo imeti vedno v mislih rezervo, saj je iskanje prehodov ponekod lahko zelo zamudno in dolgotrajno početje. Zagotovo je najpomembnejše, da imamo odprte oči in da znamo videti vse tisto, kar PP ponuja. In tega je zares v izobilju, v oblikah, ki jih lahko pri nas in na tujem srečamo le redko kje. ◉

Od Planice čez (številne) police

Gamsove riže, druga etapa gorniške poti PP

Juš Avguštin

Morda se bo kdo vprašal, zakaj opisujem ravno drugo etapo gorniške poti Planica–Pokljuka (PP). Zato ker s svojo linijo dobro odslikava celotno PP. Ponuja veliko, vendar tudi od izkušenega gornika zahteva vztrajnost, resen pristop in dober smisel za orientacijo.

Druga etapa gorniške poti PP, tudi Gamsove riže, se začne tik za Planinskim domom v Tamarju. Sledi stari poti proti Jalovcu in se spretno izogne preveč levi strani pod steno ali desni, ki prav tako vodi proti Jalovcu. Pot skozi gozd je zanimiva. Drži se stečine približno po

sredi gozdnega pasu, potem prekorači gruščnat nanos, ki nas po nekaj metrih privede do solnice in balvana z oznako PP, nato pa se nadaljuje proti desni skozi ruševje. Zelo težko bi bilo zgrešiti to mesto, saj je ruševje, okras gora, nekdo požagal po celotni dolžini vse do balvana, pri katerem se PP obrne na levo

proti melišču. Naj spomnim, gorniška pot PP ni zavarovana planinska pot in poseg vanjo pomeni poseg v gorski svet, ki ni dovoljen. Kdor koli je že to naredil, najbrž ne ve, da PP ni bila nikoli namenjena širši uporabi in da je bila želja avtorjev ohraniti svet, skozi katerega pelje, nedotaknjen.

Nato PP sledi melišču proti levi. Ta del poti je naporen in bo verjetno komu

Dolini Planica in Tamar, kjer potekata prva in druga etapa poti. Foto: Peter Strgar

dolgočasen, vendar to gorniška pot PP tudi v resnici je – ponuja veliko, vendar med drugim zahteva tudi znaten napor. Ta je poplačan pred vrhom melišča, ko pot zavije na levo med skale in premikanje postane precej lažje. Sledi vzpon po levi strani hudournika, nato pa razgled na rateško stran, ki jemlje dih. Tudi sestop je občutkom primeren, saj tukaj PP zavije na slovite Gamsove riže. Spust je naporen zaradi skrotja, konča pa se v kaminu, ki ga najlažje preplezamo (ocena težavnosti je dobra II) razkoračeni, z rokami kot oporo ob gladki steni. Kmalu pot zavije desno pod steno, kjer smo že na policah.

Premikanje po policah je nadvse zanimivo. Sploh na mestu velikega odloma, ki je nastal pred kratkim. Zdaj je na njegovem mestu precej krušljiva prečka, ki jo je treba preplezati nadvse previdno. Njeno težavnost bi težko ocenil, vendar na določenih mestih zagotovo preseže II. stopnjo. Nato se polic ves čas držimo desno ob steni in pazimo, da nas ne zanese preveč levo, saj je spodaj prepad, kakršnih na običajnih poteh ne vidimo veliko. Varoval na PP (na srečo) ni. Na levi strani zagledamo zanimiv pomol, ki nam ponuja prvo zares

prijetno mesto za počitek. Očitno sta to vedela tudi snovalca, Uroš Župančič in Dušan Vodeb. Tam nas čaka tudi vpisna knjiga, na katero moramo paziti, saj ima le boren zaklon in bo ostala suha samo, če jo bomo pustili za seboj takšno, kakršno smo dobili. Spust z Lope je enako zahteven kot nekateri deli, ki smo jih že prehodili. Previdnost naj bo vedno na prvem mestu, saj je svet PP krušljiv in včasih spolzek. Za najzahtevnejše se običajno izkaže iskanje prehodov in tudi druga etapa ni izjema. Znova sledimo policam po desni strani v smeri Malega Slemenca. Ko ga zagledamo, smo blizu alpinistom zelo znanim vstopom v smeri Steber revežev, Smer Debelakove in Kovinarsko smer. Ko pridemo pod izrazito sedlo, zagledamo značilno piko PP na skalnem roglju, ki štrli naravnost iz sedelca. Smer poteka mimo njega, katera koli druga varianta je izjemno nevarna in ni prehodna. Do tja v lahkem plezanju pridemo mimo spolzkih trav. PP nadaljuje z iskanjem prehodov na desni strani ob steni, kjer sledimo hudournikom ves čas navzgor. Kmalu se znajdemo na najvišjem delu druge etape, kjer najdemo vstope

v prej omenjene smeri. Tu je tudi ključno mesto Gamsovih riž, tako imenovana laštica, ki v popolni izpostavljenosti popelje čez izredno drobljivo in

sitno mesto, kjer ni mogoče namestiti varovanja. Od tam nas do spusta nazaj na melišče čaka še en prehod, kjer moramo stopati

nadvse previdno in ves čas paziti, da ne zdrsnemo. Nato se pot kmalu spusti na melišče, ki ga prečimo, nato pa sledimo stečinam proti izteku navzdol proti Tamarju. Ves čas se držimo desnega roba stene, nobeden izmed prehodov v levo ni pravilen! Ko pridemo s tako imenovane rampe nazaj na pot proti Vršiču in tretji etapi PP, se druga etapa konča. Lahko nadaljujemo levo in kmalu pridemo na pot v Tamar. Splošno gledano je druga etapa gorniške poti PP izjemno zanimiva in razgibana. Ponuja skoraj vse, na kar naletimo tudi na drugih etapah te poti, posebna pa je zato, ker gre pod največjimi stenami. Okolica včasih deluje mrkobno, resnobno in na nas pritiska severna stena Travnika. Poteka po zelo divjem, krušljivem svetu, ki ne dopušča veliko napak. Prehodi, ki so ključni, so precej logični, vendar jih moramo včasih iskati dlje, kot se zdi na prvi pogled. Kar se tiče opreme, je izbor prepuščen posamezniku. Osebnopriporočam vsaj čelado, ki bo večšim gornikom poleg ustrezne obutve zagotovo zadoščala. Vsem, ki poti ne poznajo in jim gibanje v krušljivem svetu ni prijetno, priporočam spremstvo gorskega vodnika, ki pot PP dobro pozna. Morda se bodo nekateri počutili veliko bolje, če bodo imeli pri roki vrh ter nekaj klinov, saj so določeni deli poti alpinistične narave in jih je treba jemati z vso resnostjo. Kondicijsko pot zahteva dobro telesno pripravljenost, saj se lahko čas ob

iskanju prehodov močno podaljša. Tudi gibanje je na nekaterih mestih (melišča, hudourniki) naporno, etapa pa je tudi relativno dolga. Vode na poti nekaj je, tako da lahko svojo zalogo sproti dopolnjujemo. V sušnem obdobju je vsega seveda znatno manj.

Vendar, kot rečeno, vsem možnim težavam in opozorilom navkljub druga etapa poti PP daje zares veliko slehernemu ljubitelju prave, divje in neokrnjene narave. Tukaj človek še dejansko sliši svoje srce, pa naj razbija zaradi napetega prehoda ali čudovitega razgleda, ki jih PP ponuja ogromno. Če temu dodamo še zadovoljstvo ob uspešnem premaganju skupih opisov poti, še toliko bolj. Zanesljivo namreč drži, da tisti, ki zmorejo PP prehoditi sami, poznajo orientacijo v gorah, obvladajo gibanje v zahtevnem svetu in znajo videti male stečine, ki so tukaj prave kraljevske poti za vse tiste, ki znajo videti, ne samo gledati. In s seboj ne nosijo motornih žag, kakor piše v uvodniku te številke *Planinskega vestnika*. ◻

- 1** Prvi del etape poteka v smeri Male Ponce (poraščen vrh na desni), okoli vršiča Ovčja stran in pod Poncami v Tamar, kjer se začne druga, prva bolj resna etapa čez Gamsove riže. Foto: Oton Naglost
- 2** Nemi prometnik na vse prej kot avtocesti Foto: Jure K. Čokl
- 3** Valj z vpisno knjigo na drugi etapi je že precej izdelan. Foto: Juš Avguštin

Dediči PP

Na peti in šesti etapi se gibamo
v martuljskih gorah.
Foto: Iskra Jovanović

Matevž Pečovnik, vnuk Dušana Vodeba

Pogovarjal se je Juš Avguštin

Kdaj in na kakšen način ste se prvič srečali s potjo Planica-Pokljuka (PP), dediščino svojega dedka Dušana Vodeba?

Težko bi časovno opredelil, kdaj mi je dedek prvič omenil pot PP. Če me spomin ne vara, sem imel med 8 in 10 let. Sedela sva v njegovi dnevni sobi, mogoče bi lahko dejal kar knjižnici z velikimi naslonjači in dvema ogromni-ma slikama. Dve od štirih sten sta bili od tal do stropa napolnjeni s knjigami. Različnimi, največ seveda z alpinističnimi vsebinami. Sedel sem poleg njega, on pa je vzel v roke tisto modro, vezano, z zlatimi obrobami. Že zunanost je pričevala, da je v njej (vsaj zame) nevsakdanja vsebina. Porisani zemljevidi, fotografije, rdeče pike s pripisom PP ... Tako se spominjam, da sva pregledovala in listala po tej zgodovinski knjigi.

Kaj vam osebno pomeni PP?

S težavo bi se opredelil, kaj natanko mi pomeni ta pot. Vsekakor je to zapuščina

dedka in njegovega dobrega prijatelja Uroša vsem nam, ki imamo radi gore in ki razumemo življenjsko delo obeh mož. Spoštujem ves vložen trud obeh, ki je privedel do tako zelenega končnega rezultata.

Ste kdaj obiskali slovito goriško pot?

Na žalost mi te poti še ni uspelo obiskati. Vsekakor pa upam, da mi v bližnji prihodnosti uspe, da končno spoznam, kaj je na njej tako edinstvenega oz. kaj je dedek Dušan doživljal in gradil vsa leta.

Kakšna je vaša predstava o poti iz njegovega pripovedovanja?

Vsak bi si mislil, da smo njegovi najbližji veliko vedeli o poti PP in slišali veliko njegovih zgodb o njej. Vendar je bilo vse prej kot to. Ko je šlo za pot PP, je bil zelo skrivnosten in redkobeseden, zato tudi težko rečem, da je pogosto govoril o njej. Vsi smo si lahko le predstavljali, kako je vsako poletje preživel

v Martuljku in tam snoval in odkrival pot PP.

Koliko materialnih virov, zapisov in fotografij o tej poti imate?

Vse, kar je kakorkoli povezano s potjo PP, skrbno shranjujemo. Veliko je fotografij, saj je bil dedek ljubiteljski fotograf. Razvijal jih je kar sam v svoji temnici v kleti. Izpod njegovih rok so nastajali resnično prečudoviti posnetki. Nekaj je posnetkov na 9-milimetrskem filmu, nekaj je diapozitivov in originalna modra vezana knjiga z vsemi podatki o PP. Ta ima seveda od vsega največjo težo.

Kakšni so vaši načrti glede teh zgodovinsko pomembnih dokumentov?

Želja je, da se vsi dokumenti pregledajo, sortirajo, popišejo in da se vse skupaj uredi kot celota poti PP. Želim si tudi, če bo to seveda možno, da se izvede kakšna razstava vsega zbranega. Morda celo v Slovenskem planinskem muzeju ...

Kako doživljate pot PP v pripovedih tistih, ki so jo obiskali?

Pot PP je v zadnjih nekaj letih omenjena na nekaj spletnih straneh oz. družabnih omrežjih. Večinoma jo opisujejo kot orientacijsko zelo zahtevno gorniško pot s prečudovitimi razgledi. Glede na to, da poznam malo ljudi, ki jo je prehodilo, se le težko vživim v njihove zgodbe.

Mora po vašem mnenju pot ostati v prvotnem stanju s skupimi opisi ali bi jo bilo treba odpreti širši javnosti z označevanjem in natančnejšim opisom?

Pot PP ni klasična planinska pot, zato so tudi opisi in označitve zelo skopi. Zdi se mi, da če bi se to spremenilo, pot PP ne bi bila več taka, kakršno sta v dolgih sedmih letih naredila Uroš Župančič in moj ded. Pot po mojem nikakor ni namenjena obiskovanju širših množic. Že z vidika orientacije si tega vsak ne more privoščiti in pri tem bi, menim, moralo ostati. Vprašanje je, kaj bi se s potjo zgodilo, če bi se objavile recimo GPS-sledi ali natančnejši podatki o tem, kje pot poteka. Menim, da bi se naredilo več škode kot koristi. Prvič, teren po katerem poteka, ni namenjen množicam, drugič, osnovni namen (drugačnost, razglednost ...) njenega nastanka bi se s tem izgubil, tretjič, kaj bi ostalo naslednjim rodovom?

Ali imate predstavbo, kaj PP pomeni gornikom in poznavalcem?

Mnogim verjetno predstavlja izziv, pa naj gre za to, da želijo prehoditi le njen del ali celotno pot. Spet drugim, poznavalcem, verjetno uživanje v samoti in razgledih, ker se zavedajo, da so med tistimi redkimi, ki poznajo to pot oz. njen potek.

1 Stran iz dragocene modre knjige. Zapis pod fotografijo: Uroš Župančič in Dušan Vodeb pod oknom v steni Rušice, ko je na ta dan, v juliju 1971, prišlo do zamisli gorniške poti iz Planice na Pokljuko PP Arhiv Matevža Pečovnika

2 Dušan Vodeb med odkrivanjem neznanega gorskega sveta Arhiv Matevža Pečovnika

3 Pogosto hodimo po gruščnatih policah. Foto: Jure K. Čokl

Tudi sami ste športni navdušenec. Boste morda kdaj poskusili pot prehoditi v enem kosu?

Šport mi resnično pomeni veliko. Sicer sem se kot otrok ukvarjal s tenisom in pri tem vztrajal vse tja do fakultete, zdaj pa že skoraj desetletje odkrivam hribe in gore na kolesu. Kaj bi ob tej obliki obiskovanja porekel dedek Dušan, lahko samo ugibam. Težko rečem, ali mi bo kdaj uspelo prehoditi celotno pot v enem kosu, bom pa vsekakor poskusil sestaviti celoto po delih.

Ali ima pot PP po vašem pri nas dovolj veliko veljavo?

Ne in s tem nič ni narobe. Težko je, da bi take vrste pot imela enako veljavo kot bolj komercialne planinske poti, npr. Slovenska planinska pot. Tudi njen namen ni, da po obiskanosti prednjači.

Kakšna naj bi po vašem bila prihodnost PP?

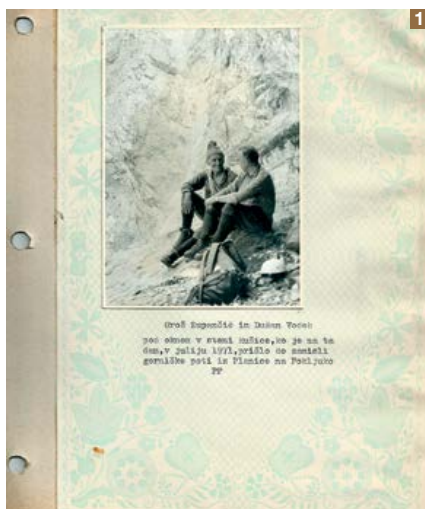
Menim, da bi se bilo treba držati načel ustvarjalcev poti PP. S tem je sicer ogrožena njena popularizacija, vendar je treba upoštevati razlog, zakaj se je sploh izdelala in komu je namenjena. Sem za to, da pot ostane takšna, kot je, težko dostopna in orientacijsko zahtevna.

Na kakšen način naj se obiskovalci poklonijo spominu na vašega dedka, da bi to kar najbolj ustrezalo njegovi miselnosti? Verjetno s tem, da se držijo pravil "uporabe" poti PP, da se pot pušča v prvotnem stanju, in predvsem, da uživajo v brezpotjih in razgledih, kot sta vsekakor Uroš in dedek Dušan.

Na kaj najprej pomislite vi ob spominih na dedka in PP?

Pred oči se mi vedno prikraide fotografija dedija nekje na PP, v modri srajci (to je imel najraje), z vrvo v roki in odločnim izrazom na obrazu. Ta izraz je nakazoval na vero v PP. ○

Naj ostane nespremenjena

PP skozi čas

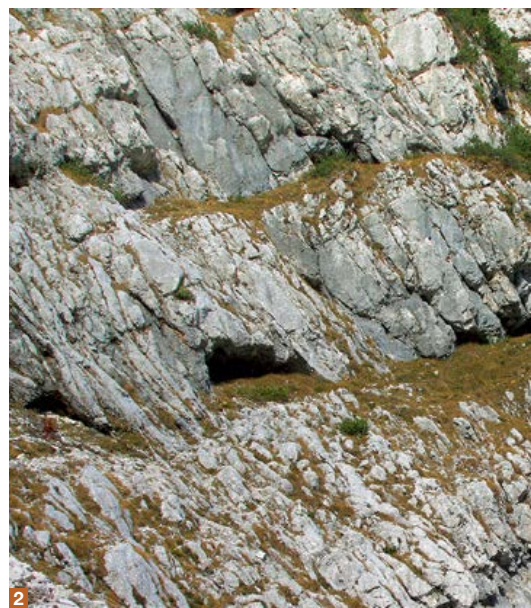
Boris Kumer

Ko hočeš kar koli verodostojnega napisati o poti PP, potem je dobro, da bralcu že v uvodu namigneš, v katero smer je nagnjena tvoja norost. Kajti če leto za letom stopaš po PP in te to vse bolj in bolj veseli, potem po mnenju večine vsekakor spadaš v prej omenjeno kategorijo.

Torej, sem Primorec, od mladosti naprej zaljubljen v divjino Trnovskega gozda, njega zarasle stezice, grape, brezpotja, tamkajšnja zelena, kosmata in vsakršna druga bitja ..., ki sem z leti vse bolj pogledoval tudi proti špicam naših Alp, se nanje vzpenjal po markiranih poteh in nazadnje večinoma po brezpotjih. Ne sam, z ženo. Takrat, ravno pravi čas – sposobnostim, izkušnjam in željam primerno – naju je "zadela" PP. Oba podobno, pa čeprav sva si sicer tako različna. Markirana pot, ki to pravzaprav ni bila, je potem prav vsako leto s kakšno etapo našla svoje mesto v družnem doživljanju izjemne samote in pustolovskem iskanju najlažjih prehodov. Kljub večdesetletnim izkušnjam s potjo rad priznam, da nikoli nisva postala njena prava poznavalca, temveč le njena častilca in večna zaljubljenca vanjo. Lepo nama je bilo tam, zato sva jo vedno skušala zapustiti čim bolj nedotaknjeno. Vendar, pot PP se je in se bo z leti spreminjala, pa naj nam je to všeč ali ne! Deloma nanjo skozi čas vplivajo elementarne sile narave, deloma človek. Na prve k sreči

nimamo pretiranega vpliva, zato bi pa človeka, redkega obiskovalca, morda lahko permanentno ozaveščali ... To je edini primeren pristop, ki bi znal prinesti pozitiven rezultat, saj uspešna kontrola negativnega dogajanja (beri: grobih posegov) na terenu ni mogoča, posledično tudi prisila s kaznimi ni realna. Kdo naj bi ozaveščal, se ve, saj sta prva *traserja*, Uroš in Dušan, pot PP ob jubileju dala v upravljanje naši krovni planinski organizaciji, ki je zanjo tudi doslej pravzaprav dobro "skrbela", saj jo je pustila povsem pri miru. Posamezniki je žal niso. Kakorkoli, začeti bi vsekakor veljalo z izvornimi mnenji Župančiča in Vodeba, kajti povsem nedvoumno sta v svojih vodniških sama zapisala, Vodeb pa povedal tudi za TV-kamere, kako si predstavljata "svojo" pot v prihodnosti. Na kratko: tako, kot je, z redkimi premišljenimi vzdrževalnimi posegi vanjo! Toda ne glede na morebitno ozaveščanje si ni smiselno delati utvar: vedno se bo našel kdo z *malarsko* žilico ali krojaško roko, ki bo z eno potezo svojega nezmotljivega ega uničil vsa prizadevanja za ohranjanje nespremenjenega stanja

poti PP. Ni kaj, rdeča barva je dokaj trajna in na daleč vidna (kjer je zaradi varnosti ali sicer to nujno potrebno, sta z nezmotljivim občutkom za vidnost poskrbela tudi *traserja*), dobro odmerjen rez s škarjami v rušje pa lahko bode v oči celo generacijo (kaj takega si stara mačka ne bi nikoli dovolila). Ampak zakaj je tako poseganje na PP tako napačno, če pa so markacisti sicer, ob vzdrževanju drugih markiranih poti, najbolj pohvaljeni ravno v primerih, ko označijo smer poti tako dobro, da zaiti skoraj ni mogoče? Odgovor je preprost: zato – naj si ponovno izposodim besede Uroša in Dušana –, ker je ta pot namenjena iskalcem. Ima dimenzijo več kot ostale markirane poti ... Ima jo, dokler obisk ni prevelik (tedaj se pretirano uhodi) oz. dokler ji je kdo s polito barvo ali rezom v živo ne odvzame. Seveda, tudi uporaba GPS-sledi ji jemlje iskalno dimenzijo, ta še najbolj. Ampak to je vseeno manjše zlo od barve in škarij, saj čar raziskovanja vzame le uporabniku naprave, drugim pa ga ohrani. Mimogrede naj se posujem s pepelom: še nekaj let nazaj ne bi verjel, da bom kdaj sposoben javno napisati kaj pozitivnega *vizavi* GPS in PP, ampak čas teče in brusi ostrino prepričan. Kaj se je pravzaprav v zadnjega četrto stoletja na poti PP najbolj spremenilo, kaj najbolj vplivalo nanjo? S PP so izginile črede drobnice, tudi večje črede divjadi, stečine so šibke, ponekod jih ni več. Tako

3

so nekateri to stanje uporabili kot dober argument (saj je menda edini) in izginule prvotne globalne usmerjevalce (stečine) nadomestili z okrepljenim barvanjem, *možičenjem*, preseki skozi borovce ... Globalno pa je na pot in njeno prepoznavnost najbolj vplival splet s svojimi možnostmi. Ji je škodil ali koristil? Ocena je povsem odvisna od zornega kota, od vrojenih in pridobljenih stališč ocenjevalca ... Pa obisk? Se je skozi leta pomembno povečeval ali zmanjševal? Ga ni, ki bi znal frekvenco argumentirano oceniti celostno in po etapah! In ga ne bo. Po

vpisih v "knjige" bi lahko sicer ocenjevali, da bistvenih sprememb ni, obisk se po etapah giblje od nič do največ nekaj deset. Sam lahko pristavim le, da z ženo v vseh letih na PP (znotraj etap) nisva srečala nikogar, nikogar dohitela, niti naju ni nihče dohitel ... Izjema, ki potrjuje pravilo, mora biti: na prvi etapi, na Ovčji strani, sva srečala župnika. Kako naprej? Vrnimo se h koreninam – k Župančiču in Vodebu – bodimo modni! Ohranjajmo pot čim bolj nespremenjeno. Na potezi smo PP-častilci, krovna planinska organizacija, póti PP sosednja

planinska društva in tudi kak alpinistični odsek, ki tarna, da mladina ni sposobna razveda in se nevedna zato na pristopih in sestopih izgublja ...

- 1** Nedopusten poseg v samo bistvo poti PP
Foto: Jure K. Čokl
- 2** Sistem polic, ki nas privede iz stene Požgane Mlinarice v Kot. Foto: Vladimir Habjan
- 3** Na zadnji etapi prečimo po policah in meliščih pod Luknjo pečjo in Rjavino proti Temenu in Pokljuki. Foto: Peter Strgar
- 4** Divji, neokrnjeni svet PP Foto: Juš Avguštin

4

Moja pot PP

Sedim pri ostankih bombnika pod Temenom, slabe volje zobam zadnjo vrečko nekega kandiranega sadja in se sprašujem v glavnem le o tem, kako sem mogel več kot pol ure tavati po Temenu, preden sem našel sestop z njega. Zadnji detajli na celotni turi in ravno tega sem "padel". Kar malo se moram prisiliti v racionalnejše razmišljanje, da imam vendarle praktično že v žepu cilj, na katerega sem se

vse se mi je izšlo po načrtih ali celo bolje, kot sem si zadal. Da se je ta sestop s Temena dejansko na koncu izkazal še kot največji "problem" in da sem s tem lahko samo več kot zadovoljen. Seveda ne bi bilo tako, če ne bi poti že od prej dobro poznal. Če je ne bi prehodil že v celoti po posameznih etapah. Če ne bi ob debati o njej steklo kar nekaj litrov piva in če ne bi v zvezi z njo precej namučil domače tipkovnice.

vseskozi povsem logično, a na ta trenutek sem moral čakati do letos . . . Na koncu se je izziv, prehoditi celotno pot v štirih dneh, kolikor sem jih imel na voljo, izkazal predvsem kot izziv fizične narave. Sploh prvi del te poti je dostikrat takšen, da normalna hoja v bistvu pomeni, da tiste trenutke izkoriščaš za počitek. Iskanje prehodov mi ni predstavljalo nekega posebnega izziva, večino sem poznal oz. sem se jih spomnil. Če sem se že kje za trenutek

In za zaključek bizarna scena na Vodnikovem domu: po tem, ko sem tri dni sanjaril o toplem obroku (zadnji je bil zajtrk v Tamarju) in mrzlem pivu ter tehtal vsako kapljico vode, opazujem skupino italijanskih skavtov, ki si ob edini pipi pred kočjo umiva lase s šamponom. Vrvež pa hujši kot na najfrekventnejši hrvaški plaži sredi turistične sezone. Iz sanjarjenj sem se prebudil nazaj v realni svet, tek me je v trenutku minil, edinkrat na turi sem

1 Alpinistične prvine so na PP naše stalne spremljevalke; četrta etapa. Foto: Juš Avguštin

2 Razgledi, zaradi katerih se je vredno ustaviti; peta etapa. Foto: Jure K. Čokl

pred tremi dnevi ob petih zjutraj podal v Tamarju. Prehoditi PP v enem zamahu. In da sem do tega cilja prišel praktično brez najmanjšega problema;

Če se ne bi to na koncu sprevrglo v že skoraj sistematično raziskovanje (na terenu in doma) te poti, ki me je v nekem smislu zagotovo zasvojila. Pot oz. kozja steza, kot jo ljubkovalno imenujem, se je v nekem trenutku sprevrgla v bistvo mojega udejstvovanja v hribih, in ko sem pred štirimi leti prehodil tudi zadnjo etapo, sem jo nekoliko zavestno postavil malce na stranski tir. Da jo bom nekoč prehodil v celoti, v enem zamahu, mi je bilo

lovil, mi je bilo to bolj v nadlego kot izziv. Spalna vreča in ležalna podloga, zaradi njiju sem bil primoran vzeti večji nahrbtnik, sta mi bili med potjo dostikrat v napoto, po drugi strani pa sta bila bivaka pod milim nebom čarobna, sploh tisti na vrhu Požgane Mlinarice v "noči utrinkov". Poleg bivakov mi bo verjetno še najbolj ostala v spominu izkušnja biti štiri dni sam s sabo (na poti nisem srečal niti ene žive duše), osredotočen le na en cilj.

dobil občutek, da imam vsega dovolj, in se po hitrem postopku odpravil v dolino . . .

Domen se je odpravil na pot 10. avgusta 2015 ob 5.15 in prišel na Pokljuko 13. avgusta 2015 ob 16.30. Prvič je prenočil v Krnici v gozdu pod kočjo, drugič v Bivaku Za Akom (zato govori le o dveh bivakih) in tretjič na vrhu Požgane Mlinarice. Hodil je 12 do 13 ur vsak dan, zadnji dan 10 in pol.

Po sledih koritniških lovcev

Bukovnik, pozabljena gora

Janez Turk

V naših krajih je kar nekaj gora z imenom Bukovnik, po mogočnosti pa izstopa le eden – rateški Bukovnik (2076 m). Pod njegovim vznožjem so imeli Ratečani že od nekdanje planine, oni so mu dali tudi ime, nekoč naj bi mu pravili Vrh Bukovnika. Gora, ki se dviguje nad dolinama Mangartskih jezer in Remšendol, je sicer v celoti na italijanskem državnem ozemlju. V obeh dolinah so imeli Ratečani svoje posesti in planine, do danes so jih deloma ohranili le še v dolini Mangartskih jezer.

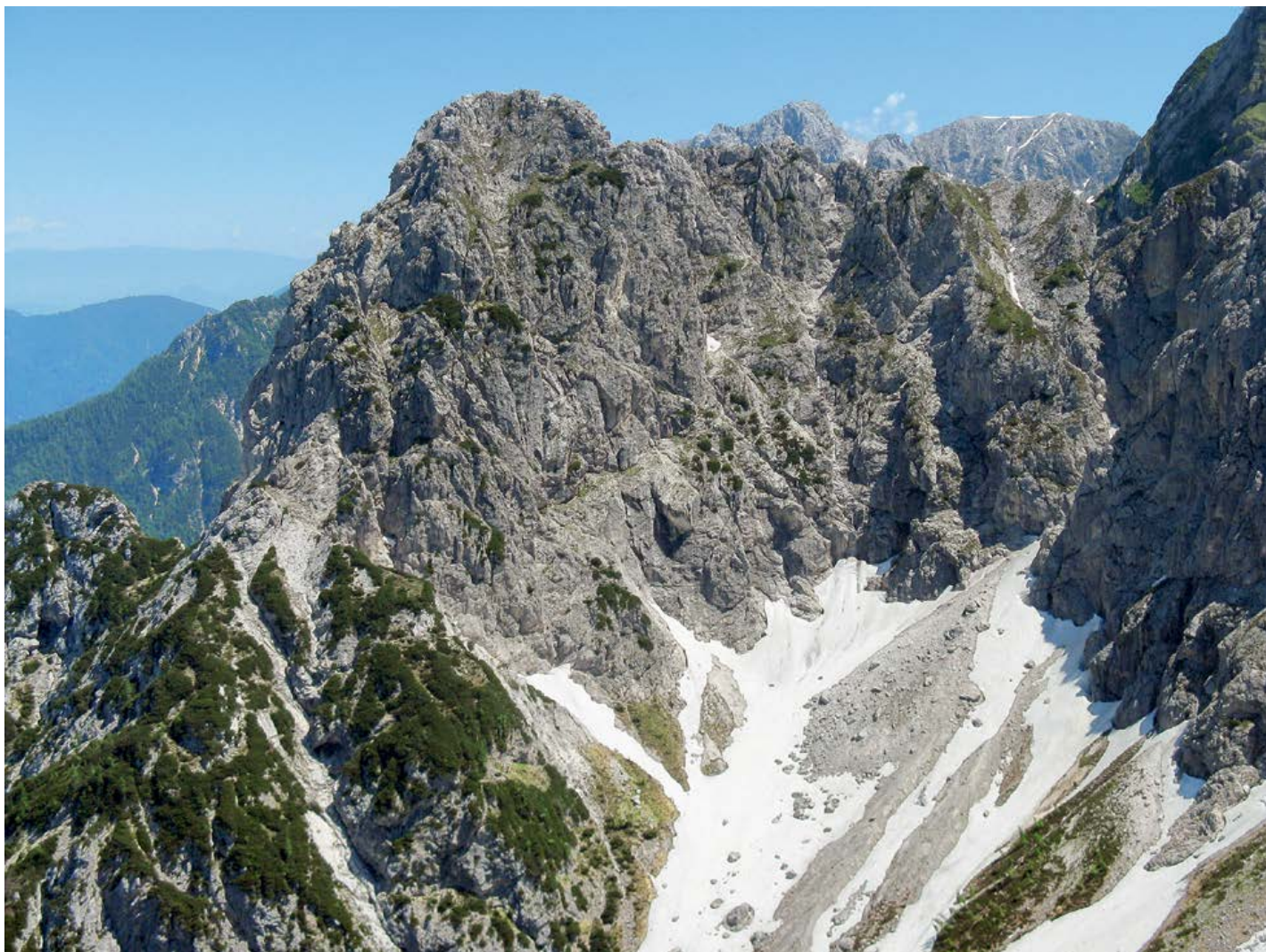
Bukovnikov ostri vrh poznajo predvsem obiskovalci sosednje Kope (imenovana tudi Poludnik, 2063 m), na katero vodi markirana pot, zato je ta gora deležna precejšnjega

obiska. Sicer Bukovnik ne vzbuja večje pozornosti, saj so v njegovi bližini številne višje gore, predvsem Mangart in rajda Ponc. Bukovnik je tako do danes ostal gora, o kateri je zelo malo znanega.

Prvi pristopi

Iz zgodovinskih zapisov vemo, da je nanj kot prvi turist pristopil profesor Adolf Gstirner (1855–1940) iz Gradca v družbi gospe Else Meebold ter gorskih vodnikov Alojza Koširja in Janeza Juvana iz Bele Peči. Turo so 16. septembra 1895 začeli v Beli Peči, se peš napotili v dolino Mangartskih jezer in se na Bukovnik povzpeli po vzhodnem pobočju iz Plazja.

Bukovnik nad Moriško krnico. V spodnjem delu gore je lepo vidna poševna polica, po kateri poteka vzpon. Foto: Janez Turk

Profesor Gstirner je vzpon natančno opisal in objavil leta 1901. Sprva je mislil, da so opravili celo prvi pristop na to težko dostopno goro. Šele kasneje je izvedel, da imajo na Bukovniku svoja lovišča divji lovci iz Koritnice. Da bi si "odrezali kos trdega kruha", so na to goro, kjer imajo svoj raj gamsi, plezali tako iz doline Mangartskih jezer kot iz Remšendola. Profesor Gstirner, ki je v Gradcu poučeval zgodovino in latinščino, je bil velik ljubitelj Julijskih Alp, še posebej gora med Ratečami, Rabljem in Ovčjo vasjo. Verjetno ga lahko štejemo med tri velike raziskovalce Julijskih Alp, takoj za dr. Juliusom Kugyjem in dr. Henrikom Tumo. Bil je celo prvi, ki je gore med Mangartom, Kaninom in Višem sistematično opisal v letih 1900–1901 in 1905–1907, in sicer v reviji *Zeitschrift des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*. Njegov vodnik Alojz Košir je veljal za velikega poznavalca gora nad dolino Mangartskih jezer, turiste je vodil predvsem na vrhove Ponc. Okoli leta 1890 je odkril pristop na Strmi Strug (2265 m) čez zahodno steno. Leta 1898 so njegovo smer ponovili dr. Kugy ter Andrej in Jože Komac in smer je dobila ime po Kugyju. Po prvi svetovni vojni, ko je bil rateški svet krivično razkosan med dve državi, se je Alojz Košir, dolgoletni gozdar in lovski čuvaj iz Bele Peči, preselil

v Kranjsko Goro, saj ni želel prevzeti italijanskega državljanstva.

Na seznamu zelenih gora

Dobrih sto let po tistem, ko je o Bukovniku pisal profesor Adolf Gstirner, drugih omembe vrednih pisnih virov o tej gori skoraj ni najti. Morda sem tudi zato že pred mnogimi leti Bukovnik zapisal na seznam zelenih gora. Nekega dne, po več kot desetletju omahovanja, sem se odločil, da se z njim vendarle поблиže spoznam. V vmesnem času sem si Bukovnik ogledoval z različnih strani. Ker je vzhodna stran, kjer je nanj plezal profesor Gstirner, ne samo prepadna, temveč mestoma poraščena z ruševjem, sem se za poskus raje odločil z zahodne, remšendolske strani. Strmina je tod sicer podobna, vendar ruševja tako rekoč ni. S predhodnih ogledov sem vedel, da Bukovnikovo zahodno steno seka izrazita polica, ki privede visoko v osrčje gore. Na mestu, kjer se polica konča, se dviguje visoka in zelo ozka grapa, ki vodi v škrbino v južnem grebenu. Profesor Gstirner v svojih zapisih omenja grapo, po kateri so koritniški lovci sledili gamsom na Bukovnikov vrh. Ko sem grapo opazoval s sosodnjih vrhov, se mi je zdela pretežavna. Načrtoval sem, da bi poskusil priti na vrh po sistemu dveh polic, že omenjene spodnje police, s katere bi zavil na zgornjo, ožjo polico.

Slednja se je zdela za ključno mesto vzpona, nadaljevanje naravnost navzgor do vrha po strmem skrotju ne bi smelo delati preglavic.

Načrt je bil narejen in nekega jesenskega dne sem ga nameraval preveriti. Pot me je vodila skozi Remšendol in nato dalje po strmi markirani stezici, ki vodi na Rateško škrbino med Bukovnikom in Kopo. Ko sem vstopil v Moriško krnico, sem prvič zagledal Bukovnikovo zahodno lice iz neposredne bližine. Gora je delovala zastrašujoče, vendar bi bil umik nečasten, ne da bi vsaj poskusil vstopiti v njene strmali. Markirani poti sem sledil vse do vznožja Bukovnikove stene. Tu je pot zavila v grapo na levi, proti Rateški škrbini, sam pa sem zavil v desno. Že tu na začetku so se pokazale prve težave. Prehod na polico preprečuje okoli petdeset metrov visoka skalna stopnja, ki se je izkazala za bolj strmo, kot sem predvideval. Ko sem se uspel prebiti na izrazito spodnjo polico, me je presenetila njena izpostavljenost. Pričakoval sem vsaj kakšno gamsjo stezo, vendar o njej ni bilo ne duha ne sluha. Polica je bila posuta z drobnim

1 Pogled z Bukovnikovega glavnega vrha na vzhodni vrh s križem Foto: Janez Turk

2 Na Bukovnikovem vzhodnem vrhu, pogled proti Montažu Foto: Janez Turk

informacije

Bukovnik, 2076 m

Italija, Julijske Alpe

Zahtevnost: Alpinistični vzpon, mesta II. težavnostne stopnje; spodnji del 40 m II (vstop na polico), srednji del 200 m I (polica, vzpon po JZ pobočju), vrhni del 30 m II (po žlebu v škrbino južno od vrha).

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, čelada, plezalni pas, vrvne zanke, vponke in vrv za varovanje

Višinska razlika: 1227 m, vzpon pribl. 350 m

Izhodišče: Parkirišče na začetku doline Remšendol, 854 m. Od mejnega prehoda Rateče peljemo proti Trbižu/Tarvisio. Takoj za podvozom železnice zavijemo ostro levo do vasi Male Rovte/Rutte piccolo in v vasi zopet levo po ožji asfaltirani cesti proti vasi Koprivnik/Ortigara. Na ostrem levem ovinku je desno parkirišče, naprej pa pelje makadamska cesta v dolino Remšendol (informacijska tabla).

Časi: Izhodišče–Moriška krnica 3 h
Moriška krnica–vrh 1,30 h

Vzpon: Opisan v članku.

Opomba: Tu opisani pristop gre v drugo škrbino, južno od vrha. Vzpon v celoti poteka po zahodni, remšendolski strani gore.

Smer čez škrbino Torre del Búconig je druga smer, ki poteka po severni strani gore, deloma SZ (opisana tudi na spletu).

Sezona: Kopna sezona.

Zemljevida: *Jalovec in Mangart*, PZS, 1 : 25.000; *Alpi Giulie Occidentali Tarvisiano*, Tabacco 019, 1 : 25.000.

Sestop: Po poti vzpona.

peskom in strmo nagnjena proti grozeči globeli. Če je že ta polica tako zahtevna, kakšna bo šele zgornja, sem si mislil. Na stiku obeh polic sem zgolj pokukal proti zgornji in načrt, da bi po njej nadaljeval navzgor, se je v hipu razblinil. Za menoj je bila približno polovica zahtevnega vzpona, vendar se mi je v tistem trenutku zdelo, da se mi je vrh izmaknil. Kljub temu sem po spodnji polici nadaljeval še nekaj metrov do njenega konca, kjer se ta priključi prijaznejšemu skrotastemu JZ pobočju, deloma poraščenem s travami. Tu sem bil nekoliko zunaj smeri, ki vodi na vrh, vendar se je vzpon zdel mogoč naravnost navzgor na greben med Bukovnikom in Malimi špicami. Ta misel me ni dosti tolažila, saj zna biti greben prepaden in presekan z ostrimi škrbinami.

Nad menoj je hkrati zevala gromozanska grapa, ki je vodila v škrbino južno od Bukovnikovega vrha. Delovala je odbijajoče. Smer, ki je bila za menoj, se je izkazala za težjo, kot sem jo od daleč ocenil, morda pa grapa s svojim videzom vara v obratnem smislu, sem pomislil. Zato sem se napotil proti njej in bolj ko sem se

bližal vstopu vanjo, bolj se je mit o njeni strašnosti razblinjal. Po grapi sem lepo napredoval vse do njene polovice, kjer se je razcepila na dva dela. Vstop v desni del je preprečevala spodjeda, ki mi je bila že na videz nerešljiva uganka. "Nič ne de," sem si dejal in pokukal v levi del grape. Ta del grape je bil izredno ozek in na obeh straneh obdan s popolnoma navpičnima stenama. Niti na kraj pameti mi ni padlo, da bi vstopil v to mišnico. Omenjeni krak grape se mi je zdel prezek in verjetno se v njej niti zasukati ne bi mogel, če bi se kasneje izkazala za neprehodno. Rahlo razočaran sem po grapi sestopil nekaj metrov in poiskal prvi možen izhod iz nje. Zdaj sem se vzpenjal ob grapi in se uspel močno približati škrbini v bližini Bukovnikovega vrha. Takrat sem prvič tisti dan zares verjel, da mi bo uspelo priti na njegov vrh.

Na koncu sem vendarle moral še enkrat vstopiti v že omenjeno grapo, vendar je bilo do njenega vrha le še kakšnih trideset metrov ne pretirano zahtevnega plezanja po žlebovih. Na škrbini so me pričakale prijazne trave, po katerih je bilo le še nekaj korakov do vrha. Nad

njim sem bil morda nekoliko razočaran, saj vrh tvori oster greben, iz katerega štrlijo velike skale. Ena od njih je najvišja točka gore. Vendar ima Bukovnik tri vršne stolpe in ko sem na vzhodnem uzrl križ, sem se takoj napotil še nanj. Čeprav kakšen meter nižji, ima ta vzhodni stolp izrazitejšo značilnosti gorskega vrha. S hvaležnostjo sem pomislil na neznano dobro dušo, ki je tod, takorekoč na koncu sveta, postavila lično znamenje. Bila je prva človeška sled, na katero sem naletel po tistem, ko sem zapustil markirano pot v Moriški krnici. Le čigavo delo je to – zagotovo nekoga, ki je Bukovnik obiskal že večkrat. V spominu mi je ostala še ena podrobnost. Mangartsko sedlo je oddaljeno le streljaj in hrup množic je segal vse do od sveta pozabljenega Bukovnikovega vrha. Dolgo časa sem stal tam in hodil okoli križa, prav nič se mi ni mudilo nazaj v dolino. Vesel sem bil, da sem se na vrh povzpел po sledovih koritniških lovcev izpred sto let in borno opremljen, kot sem bil, občutil ista doživetja kot oni. Zbogom, Bukovnik, ali morda nasvidenje, se še kdaj vrnem na tvoj vrh? Kdo bi vedel? ◉

V gorah se dobro počutim

Pogovor z Marjanom Kregarjem

Vladimir Habjan

Včasih za intervju iščem in iščem zanimivega sogovornika, pa ga nato najdem prav pred nosom. Tako je bilo tudi z Marjanom Kregarjem, nekdanjim vrhunskim himalajcem, izkušenim gorskim vodnikom in odličnim poznavalcem gora in alpinistične tehnike, s katerim sva že lep čas skupaj v Alpinističnem odseku Kamnik in Društvu GRS Kamnik.

Vem, da si še vedno precej aktiven, redno nam prinašaš informacije iz Zahodnih Alp. Nam lahko zaupaš, kje si bil nazadnje v hribih?

Na Kalški gori (pogovor je potekal 26. februarja, op. p.), kjer smo imeli reševalno intervencijo. Prejšnji teden sem bil s turnimi smučmi na Ojstrici, še prej pa sem z Bojanom Pollakom preplezal grapo v Zeleniških špicah.

Kaj te je zvalo v gore in stene? Kaj ti gore in plezanje pomenijo?

Že moji starši so hodili v hribe in me kot otroka občasno vzeli s seboj. Med šolskimi počitnicami sem več poletij na Veliki planini pasel krave. V sosednji pastirski koči je pogosto dopustoval Marjan Keršič - Belač, ki nam je pravil o svojih gorskih dogodivščinah. Vse skupaj je podkrepil z velikimi fotografijami in nam mulcem pošteno razburkal domišljijo. Tako sem dobil vpogled v alpinizem in visoke gore. Gore in plezanje so postali stalnica v mojem življenju, čeprav se rad ukvarjam tudi z drugimi športi: alpskim smučanjem, smučarskimi teki, letenjem z zmajem, jadralnim padalstvom, jadranjem, kolesarstvom. Največ zadovoljstva pa najdem v gorah.

Veliko si plezal z Bojanom Pollakom - Bojčem. Kako sta se ujela, glede na to, da sta po letih precej narazen?

Trinajst let sem mlajši od Bojča. Kot mladega nadobudnega pripravnika me je vzel pod svoje okrilje. Veliko sva skupaj plezala, tako poleti kot pozimi. Bojč pleza dobro in varno, veliko me je naučil. Mislim, da so se dobro ujele moja mladostna izkušnost ter Bojčeva zrelost in avžušenost. Značajske se namreč precej razlikuje. Plezal sem z mnogimi plezalc. Ta široka paleta soplezalcev mi je dala širino in izkušnje, ki mi v alpinizmu in vodništvu zelo pomagajo.

Marjan je Kamničan, njegov osnovni poklic je orodjar, danes pa je poklicni gorski vodnik z mednarodno

licenco UIAGM. V PD Kamnik se je vključil leta 1973, ko je tudi začel plezati in naslednje leto opravil izpit za mladinskega vodnika. Gorskim reševalcem se je pridružil leta 1976, gorski vodnik je postal leta 1982. Poklicno se je z gorskim vodništvom začel ukvarjati po letu 1990. Povedal je, da že dolgo ne vodi posebne statistike svojih alpinističnih vzponov, še vedno pa jih opravi nekaj deset na leto.

Popoldan si bil na stenci?

Kaj si počel tam?

V PD Kamnik že vrsto let vzgajamo mlade, ki jih zanima plezanje. Danes

Z vrha Imja Tse je lep pogled na južno steno Lotseja. Marjan Kregar.

Arhiv Marjana Kregarja

sem imel dve skupini otrok, s katerimi rekreativno plezamo. Stari so od pet do sedem let. Pri tej starosti mladim poskušamo približati plezanje na tak način, da se prepleta z igro.

Kako si se našel v tem?

Zgolj slučajno. Lani so v PD Kamnik iskali usposobljene za izobraževanje mladih. Delo z otroki mi predstavlja nov izziv. Hvaležno je sodelovati pri vzgoji mladih, opazovati njihovo željo po gibanju, spoznavanju novih veščin in nasploh mi je blizu njihova vedoželjnost.

Kdaj so te začele zanimati tuje gore?

Z mladinskim odsekom PD Kamnik smo šli leta 1975 za štirinajst dni plezat v poljske Tatre. Takrat sem bil prvič v tujini. Naslednje leto sem šel v Hindukuš, kjer sem se povzpел na Nošak, 7492 m. To me je dokončno zastрупilo z visokimi hribi.

Bil si udeleženec legendarne odprave Lotse 1981. V kakšnem spominu jo imaš?

Bil sem v širšem izboru odprave na Everest leta 1979, vendar sem izpadel iz ekipe, ker sem bil v pripravljalnem obdobju leto in pol pri vojakih. Potem sem veliko plezal doma in v Alpah, izbrali so me v ekipo za južno steno Lotseja leta 1981. Takrat so se odprave v Himalajo pripravljale več let, kar je danes težko razumeti. Na Lotseju je bilo naporno, skoraj vsak dan je bilo slabo vreme, od 64 dni bivanja v bazi le šest dni ni snežilo. Stena je bila težka, zahtevna, stalno je plazilo. Veliko sem bil na hribu, dve noči sem spal nad 8000 metri in zaradi viharja, ki nas je zajel na gori, sem pomrznil. Bila je kar huda izkušnja, sem se pa veliko naučil. Himalaja me je prevzela!

Na Daulagiriju si bil član odprav v letih 1985, 1986 in 1987. Leta 1987 sta z Iztokom Tomazinom opravila prvi slovenski zimski vzpon na osemtisočak, in to v alpskem slogu. Kako se spominjaš teh odprav?

Leta 1983 me je Stane Belak - Šrauf povabil na *matičarsko* odpravo na Gangapurno in kljub izredno slabemu vremenu nam je uspel prvi vzpon s severa. Na vrhu je bilo tako mrz, da so Šraufu, Pavletu (Kozjeku) in Emilu (Tratniku) zmrznili fotoaparati (takrat še mehanski).

Leta 1985 smo s Šraufom, Andrejem Štemfljem in Iztokom Tomazinom *splezali* prvenstveno smer v vzhodni steni Daulagirija. Več kot 3000 višinskih metrov prvenstvene smeri brez pomoči višinskih nosačev. Pod vrhom nam je veter ob dveh ponoči raztrgal šotor. Ker smo predvidevali, da se v takšnem vetru to lahko zgodi, smo v šotoru čakali popolnoma oblečeni in v derezah, in to nam je rešilo življenja. Rahlo smo pomrznili, a smo varno sestopili. Leta 1986 sva s Šraufom poskušala splezati na Daulagiri sama, brez višinskih nosačev. Malo pod vrhom naju je zajel orkanski veter in obilne snežne padavine. Po treh dneh čakanja na izboljšanje vremena sva morala odnehati.

Leta 1987 je Šrauf organiziral prvo slovensko zimsko odpravo v Himalajo. Cilj odprave je bil osvojiti vrh Daulagirija v alpskem stilu. Bazo smo imeli na vzhodnem ledeniku. V odpravi smo bili pobudnik in vodja odprave Stane Belak - Šrauf, Iztok Tomazin, Pavle Kozjek in jaz. Po nezadostni petdnevni aklimatizaciji in enotedenskem počitku smo postavili bazo na višini 4100 metrov. V steno smo vstopili z zelo težkimi nahrbtniki, vsak od nas je nosil od 26 do 28 kilogramov. Tretjo noč smo postavili šotor na višini 6500 metrov, od koder smo načrtovali vzpon na vrh. Ob polnoči sva s Kozjekom začela z vzponom, Tomazin in Šrauf sta krenila dve uri za nama. Postopoma se je sneg začel udirati, vzpenjanje je postajalo vse bolj naporno. Na višini 7300 metrov sta

sem se zbudil, je bila že noč, prijateljev nisem videl. Ponovno sem se zbral, začel se je mučen sestop, povezan s halucinacijami. Imel sem srečo, da sem ob osmih zjutraj, po 32 urah, prišel do šotora na 6500 metrih.

Kaj ti danes pomeni ta dosežek?

Ta naš prvi zimski vzpon v alpskem stilu na Daulagiri je zagotovo vrhunec moje alpinistične dejavnosti. Kakšno težo ima vzpon, se vidi zdaj, po 27 letih. Slovenci se namreč nad 8000 metrov pozimi nismo več povzpeli. Bil je le še en poskus, a neuspešen. Pozimi se v visokih gorah pleza malo. Kratek dan, izredno nizke temperature in močni vetrovi ter nevarnost, da celo dostop do gore onemogoči obilno sneženje, postavijo plezalce pred

Marjan Kregar v baznem šotoru s Pavletom Kozjekom in Slavcem Svetičičem; odprava na Jalung Kang Arhiv Marjana Kregarja

naju dohitela Šrauf in Iztok. Zgornji del proti vrhu sva nadaljevala z Iztokom. Pihal je močan veter in vzpenjanje je postalo skrajno naporno. Šestnajst ur sem gazil naprej, tik pod vrhom so mi moči že močno pohajale. Zgornji, ne-hvaležni del poti je zgazil Iztok in nam utrl pot na vrh. Zadnji del vzpona po grebenu sva se morala zaradi močnega vetra plaziti. Šrauf in Pavle sta odnehala dobrih sto višinskih metrov pod vrhom. Začelo se je nočiti. Ob sestopu sem pod opastjo, v prvem zavetrju, zapičil *bajlo* in zaspal. Bil sem izmučen, po osvojenem vrhu je koncentracija popustila. Ko

zahtevne preizkušnje. Verjetnost, da bo odprava uspešna, je zelo majhna. Od 14 osemtisočakov dva še vedno nista preplezana pozimi. To je še izziv za mnoge izkušene himalajce.

Leta 1985 si bil član nesrečne odprave na Jalung Kang, ko se z gore ni vrnil Borut Bergant. V knjigi Toneta Škarje smo lahko prebrali, da je bila vrnitev domov tudi zate precej nesrečna. Kako zdaj gledaš na te dogodke?

Čeprav smo imeli še velike načrte, smo odpravo zaradi Borutove smrti predčasno zaključili. To je bila zame logična odločitev, saj je večino izguba soplezalca in prijatelja močno prizadela. Na tej odpravi sem se zaljubil v domačinko. Žal se ni končalo tako, kot sva si želela, usoda je hotela drugače.

Južna stena Lotseja, plezanje proti taboru IV
Foto: Marjan Kregar

Kako ti je bilo takrat pri srcu? Imaš še kak stik z njo?

Čez nekaj mesecev sem se vrnil v Nepal, da bi Juti pripeljal domov. Že v Katmanduju sem izvedel, da so jo kmalu, ko sem odšel, v skladu z običajni dogovorno poročili z domačinom. Nisem je več videl. To je bila boleča, a izredno lepa življenjska izkušnja.

Kaj pomeni za vrhunškega alpinista, ki se dolgo pripravlja na svoj cilj, da se mu mora potem odpovedati?

Za zahteven in kompleksen vzpon na visoko goro potrebuješ ugodno vreme, dobre razmere, zdravje. Če teh prvih pogojev ni, v odločilnem času cilj ne more biti dosežen. Vsak alpinist mora biti pripravljen na to, da pri dolgotrajnih težkih vzponih poleg odlične pripravljenosti potrebuje še ogromno sreče. To je eden od čarov vrhunškega alpinizma. Gore so res mogočne. Če se s tem ne sprizajniš, kar hitro lahko prekoračiš mejo in se slabo konča. V Himalaji me

je privlačilo ravno to, da smo plezali prvenstvene smeri, raziskovali neodkrite predele visokih gora in preizkušali, kje so naše meje. Veliko visokih vrhov je komercialno danes preveč obljudenih. Preveč fiksnih vrvi, obilje šotorov, kolone ljudi, ki družno shodijo stopinje na goro, velike količine opreme in hrane, povsod kisikove bombe za vsak slučaj. Vse to poveča možnost za uspeh, a odzame tisti prvinski izziv.

Tvoja zadnja odprava v obdobju vrhunškega alpinizma je bila na Everest leta 1989. Takrat ni šlo vse po načrtih ...

Želeli smo preplezati Veliki ozebnik na levi strani severne stene Everesta, ki ga do tedaj ni še nihče. Tisto leto je bilo zelo slabo vreme. Na gori sem zbolel za pljučnim edemom. Na srečo je hitro prišel zdravnik, dobil sem zdravila in kisik. Po desetih dneh sem se že lahko vrnil nazaj na hrib. S Slavcem (Svetičičem) sva hotela smučati s sosednjega šesttisočaka, a naju je *pobral* plaz. Nosil me je štiristo višinskih metrov, nato sem padel čez 70-metrsko steno v sneg in si zlomil dve rebri. Pa mi to še ni bilo dovolj. S smučmi sem šel na sedlo Lho La, čez 6000 m, in

ko sem nazaj smučal, sem padel in rebro mi je prebodlo levo pljučno krilo. Ker sem bil sam, sem se z velikimi težavami privlekel do baze. Potreboval sem več kot eno leto, da sem lahko prišel vsaj nad 2000 metrov. Potem je prišla družina in moje obdobje vrhunškega alpinizma se je končalo.

Kaj te je zvrabilo v reševalske in vodniške vrste?

Ko začneš resno plezati, hitro spoznaš, da lahko alpinistom pomagajo le alpinisti. Velik izziv je bilo tudi pridobivanje novih znanj. Včasih smo šli skoraj vsi dobri alpinisti še med gorske reševalce. Vodniškim vrstam sem se priključil že kot mladinski vodnik in po malem ves čas vodil. Še v Jugoslaviji smo se fantje večkrat šalili, da bomo, ko bomo veliki, graničarji na Kolpi ali poklicni gorski vodniki. Konec sedemdesetih se je večini zdelo to mogoče le v sanjah. Vesel sem, da se mi je ta sen uresničil in da je moj hobi postal moj poklic. Veliko lepega sem doživel v tem času.

Leta 1997 si bil udeležen pri najhujši reševalski nesreči pri nas, saj sta z Ažmanovo Miro visela na jeklenici pod helikopterjem. Čeprav je od nesreče minilo že sedemnajst let, tega dogodka verjetno nisi pozabil. Kako danes gledaš na nesrečo?

Ta dogodek me je zelo pretresel. Strašno je bilo naenkrat izgubiti pet kolegov. Razočaran sem, da se je tako malo spremenilo. Večina je nesrečo obravnavala zelo politično in nujne spremembe so se zgodile po liniji najmanjšega odpora. Takrat je bila idealna priložnost, da bi gorsko reševanje v Sloveniji spravili na višjo, poklicno raven, kot imajo pri nas urejeno gasilci. Nekaj visoko usposobljenih in treniranih profesionalcev, ki so obenem reševalci letalci in specialisti za posamezna področja reševanja, opravi hitra in najzahtevnejša reševanja in skrbi za kakovostno vzgojo reševalcev amaterjev, ki še vedno lahko veliko pomagajo in rešujejo. Meni je ta nesreča in nesreča leto prej (1996), ko smo izgubili kolega in prijatelja v reševalni akciji v Brani (Janko Plevel), vzela sproščenost in zaupanje v skupinsko delo. Preveč se je zgodilo v tako kratkem času. Po tej nesreči sem se vrnil na alpinistični odsek in začel intenzivno sodelovati pri vzgoji mladih alpinistov. Redno sodelujem na vajah kamniškega društva GRS. Občasno grem še na kakšno reševalno akcijo. Delujem tudi kot inštruktor pri šolanju gorskih vodnikov.

Redno vodiš v Himalajo. Kako to, da si se v tolikšni meri posvetil trekingom?

Če hočeš od vodništva živeti, moraš voditi vse leto. Doma in v Alpah sta zanimivi letna in zimska sezona, spomladi in jeseni pa je sezona trekingov v Himalaji. Nepal mi je že od nekdaj všeč – tja hodim že 34 let, prej na odprave, zdaj pa na trekinge. Ljudje so prijazni, gore so lepe. Afrika in Amerika me nista pritegnili, v Nepal pa se vedno rad vračam.

Name si že večkrat naredil vtis s tem, kako znaš prisluhniti gostu, ne da bi ta to sploh opazil. Kaj odlikuje dobrega vodnika?

Med gostom in vodnikom mora biti kemija. Vsak vodnik in gost se ne ujameta vedno. Dober vodnik mora imeti veliko znanja in izkušenj, malo pa mora biti tudi psiholog. Z leti izkoristiš pozitivne izkušnje in se laže in bolje prilagodiš gostu. Če vodiš več ljudi, je pomembno, da je skupina usklajena. Želje in sposobnosti gostov so zelo različne. Eni so hitri, drugi počasni, in to je težko uskladiti. Nekdo bi rad odključal turo in se z njo pohvalil, drugi pa v turi uživa. Če imaš tako različne goste na skupni turi, je težko biti dober vodnik za vse. Problem je tudi, če prevlada denar. Sam poskušam voditi tako, da gosti uživajo, in potem smo vsi zadovoljni.

Si eden najbolj tehnično podkovanih alpinistov v Kamniku. Tako na alpinističnem odseku kot na društvu gorske reševalne službe redno sodeluješ pri mnogih vajah, akcijah in aktivnostih, tudi s tečajniki in pripravniki. To področje ti verjetno leži?

Dobro je, če si ves čas na tekočem s tehniko in novostmi, posebej zdaj, ko tehnika skokovito napreduje. Stalno se izobražujem. Veliko izkušenj in znanja sem pridobil kot alpinist, alpinistični inštruktor in gorski reševalec. Največ znanja pa sem pridobil kot inštruktor pri šolanju gorskih vodnikov. Odkar smo slovenski gorski vodniki v mednarodnem združenju IFMGA, smo prevzeli visoke standarde izobraževanja in poskušamo iti čim bolj v korak s časom. Žal so se vodniki PZS zatakneli v času. Upam, da bodo zbrali moči in uskladili šolanje po standardih UIAA tudi za višje, ne samo za osnovno A-kategorijo. Pred leti nas je več gorskih vodnikov sodelovalo pri šolanju vodnikov PZS, a smo žal zaradi različnih pogledov na šolanje skoraj vsi GV na teh izobraževanjih nehali sodelovati. Če hočeš, da si v formi, moraš stalno

trenirati. Vaje in šolanje na različnih področjih so dober trening. Mladi nam dajejo nove poglede in svežino, starejši pa mladim predajamo znanje in izkušnje.

Zadnja leta te posnema tudi sin, predlani je opravil izpit za alpinista. Kaj ti to pomeni? Ga pri tem spodbujaš ali ne?

Z otrokoma smo hodili v hribe, nič pretiranega. V osnovni šoli sta plezala

Marjan na nočni iskalni intervenciji v Skoku nad Kamniško Belo, januar 2012
Foto: Vladimir Habjan

v plezalnem krožku. Vso srednjo šolo ju hribi niso zanimali, v času študija pa je sina začelo zanimati plezanje. Malo je šel plezat z menoj, potem me je prosil za opremo, da bi šli s prijatelji samouki plezat v hribe. Resno sem se pogovoril z njim in mu svetoval, naj gredo v alpinistično šolo in se plezanja naučijo. Jaka je danes alpinistični inštruktor, spodbujam ga, da se stalno izobražuje in s tem bolje poskrbi za svojo varnost. Skupaj z drugimi mladimi alpinisti so ga povabili v GRS. Večkrat skupaj plezava, dobro se razumeva. Tudi Meta gre zdaj rada v hribe, zanimata jo narava in fotografija.

Kako bi primerjal čase svojih začetkov plezanja z današnjimi?

Imel sem srečo, da sem doživel obdobje velikega napredka v alpinizmu. V mojih alpinističnih začetkih je bila oprema zelo skromna v primerjavi z današnjo. Sobote so bile v glavnem delovne, avtomobili so bili redki, malo

je bilo telefonov in plezalni vodniki so bili redki in izredno srečo si morali imeti, da si kje dobil kakšen izvod. Časa za plezanje je bilo manj. Veliko opreme smo izdelali sami. Konec sedemdesetih sem na PZS prevzel razvoj šotorov za naše odprave, ki so jih izdelovali v tovarni Induplati. Za odpravo na Lotse sem sešil posebno lahek šotor za tabor 6 na višini 8050 metrov. Za zimski Daulagiri sva s Šraufom dve leti zbirala

Marjan na vaji stenskega reševanja v Martinj Turnu leta 2011
Foto: Vladimir Habjan

material za lahek šotor za na hrib in protektorje, potem sem vse skupaj sešil. Z Bojčcem (Pollakom) sva razvila Titanov cepin, za odpravo na Jalung Kang sem izdelal cepine in lahke plezalne pasove. Zase sem naredil še veliko drugih stvari. Danes imamo na voljo široko ponudbo kakovostne alpinistične opreme, veliko novih plezalnih vodnikov, neomejeno informacij po spletu, pametne telefone ...

Kaj bi svetoval tistim, ki se plezanja šele lotevajo?

Čim več se poizkušajmo naučiti iz izkušenj in napak drugih. Učenje na lastnih napakah je v gorah kaj hitro boleče, včasih žal tudi usodno. Vsem, ki se alpinizma lotevajo, svetujem, da se vključijo v dobro alpinistično šolo, da veliko vadijo alpinistične veščine, berejo alpinistično literaturo in se v stene podajajo postopno in čim bolj pripravljeno. Gore nas vedno čakajo in nam ponujajo neomejeno doživetij. ◉

Sled kaže proti vrhu

Naša prva odprava v nepalsko Himalajo¹

Tone Škarja

Ustavimo se pri kamnitem možicu, ki nam je kazal pot iz doline do baze. Poldrugi mesec je minil, odkar sva ga z Ljubom postavila. Poldrugi mesec ... Čas, ki v življenju gore ne pomeni nič, čas, ki tudi človeku tako hitro mine ... In vendar se je marsikaj spremenilo v tem poldrugem mesecu. Nič več se stopinja ne udara v mehki pesek morene, ki je kot odeja pokrivala ledenik. Gaz je globoko utrta v sneg, ki je padel tačas, ko smo bili na gori. Bolj mraz je, nebo lepše, prej zelena dolina je sedaj rumena in rjava. In Kangbačen? Prav tak kot prej. Le mi smo se spremenili. Tudi na zunaj. V tem času se je bojazen spremenila v navdušenje, ugibanje v gotovost. Vračamo se.

Proti taboru III

Jak nam ni usojen. Še preden je kuhan prvi kos mesa, odidemo tudi ostali za Karmo. Dober teden čakanja v bazi nas je polenil. Pablo,² Metod,³ Jozva⁴ in jaz gremo v tabor I. Počasi nam gre od rok sipka morena, pokrita z novim snegom. Včasih se privali po žlebu kak kamen, pa nas obide. Jezerca ni več, le zasnežena kotanja. Zvečer je v taboru I precej hujši mraz kot prejšnje čase. Sonce nas praži na ogromni beli ploščadi, ki se počasi dviga proti ledenemu sedlu. Včeraj so tovariši prvič spet napravili gaz skozi globok sneg, pa imamo spet dovolj dela, ko se ugrezamo v belo sipo, s katero veter znova in znova zasiplje pot. Rdeče zastavice na dolgih bambusovih palicah ponekod komaj še gledajo iz belega morja. Toda vreme je lepo, morala visoka, hitimo po ozki gazi, kolikor le dopuščajo že tako reven zrak in zajetni nahrbtniki. Menjamo se v gazi zdravnik Jože,⁵ Metod, Pablo in jaz; Karma nas malo pred taborom II prehitijo, pa dejanje takoj obžaluje, kajti s težkim tovorom v sipkem in globokem snegu ne zmore niti koraka naprej. Dvojka si ne bo več popolnoma opomogla. Iz globokega snega štrle polomljena ogrodja šotorov, na izkopani ploščadi pa so že postavili novo platneno zavetišče. Pri počitku nam Jože skuha čaj, Karma in lokomotiva Ang Tensing pa gresta naprej po sveži sledi Tonača,⁶ Pavleta⁷ in Datije, ki so prespali tod in sedaj gazijo zadnjo strmino pod sedlom. Zadnji del poti na sedlo je strm, nekoliko nevaren, toda daleč zanimivejši od enolične ploščadi. Prečnice pod ogromnimi skladi zelenega ledu, kratki, strmi odstavki s police na polico, ozki grebenčki med zgoraj svetlomodrimi razpokami, ki izginjajo v vedno temnejših odtentkih modre

1

¹ Prispevek je bil objavljen v PV 2/1967, poobjavljamo ga ob 50-letnici odprave. Mednaslovi so dodani naknadno (op. ur.).

² Pavle Šimenc.

³ Metod Humar.

⁴ Jože Govekar.

⁵ Jože Andlovic.

⁶ Tone Sazonov.

⁷ Pavle Dimitrov.

barve v globino, vmes pa pršič, ki se kot srebrn prah blešči v soncu, ko ga veter preganja po zraku in nam ga nosi v oči. Stalna vrvi, ki je napeta s sedla, nam pomaga čez rob na grebenu. Sijajno nam gre. Na srečo nam redke zrak učinkovito kroti navdušenje, sicer bi utegnil kdo strmoglavit čez ozko rez na drugo stran v globoko sotesko nepriljudnega ledenika Žanu. Le nekaj minut spihane poti po grebenu in na ploščadi tabora III smo. Tonač in Pavle sta s šerpami že postavila tri nove šotore, mi pa se lotimo odkopavanja dveh starih, ki sta zasuta in polomljena pod dober meter debelo plastjo od vetra zbitega snega. Leden veter nas spodbuja pri delu nič manj kot bližajoča se noč, zaradi redkega zraka pa se moramo vsakih nekaj minut zadihani ustaviti. Do večera rešimo dragoceno opremo izpod snega. Po večerji, ko že vse leži po šotorih, sediva s Pablom v "klubskem prostorčku" (jama v snegu) in prepevava vse, kar nama pride na misel, od opernih arij do pesmic, ki bi bile celo pri največji demokraciji brez milosti na indeksu. Pri bedenju nama konkurira Tonač, ki si pripravlja konzervo kislega zelja, posebej zanj prineseno na sedlo. Bil je kljub težkim nahrbtnikom lep dan.

Kje na vrh?

3. oktobra je nebo brez oblaka in morala na višku, čeprav je veter tako pokal s šotori, da smo zelo slabo spali. Jože nam skuha odličen zajtrk. Za sedaj, ko smo še zdravi, je kar škoda, da mora kot zdravnik ostati na trojki. Prva kreneta Tonač in Pavle, da bosta zavarovala pot, ki sta jo še pred sneženjem začela opremljati Ljubo⁸ in Cic.⁹ Na vrvi navezujeta lesene držaje ali pa delata kar vozle, vrvi pa potem pritrdita s klini v skale, ki gledajo iz strme snežne vesine. Potem krenemo tudi ostali s težkimi nahrbtniki opreme za tabor IV in zametek tabora V. Hoja po kilometre dolgi planoti je bila ubijajoča, ta neprenehni strmi vzpon po snežnih in ledenih vesinah pa ima v sebi nekaj optimističnega. Beli val, drzno oblikovana gora na drugi strani našega sedla, se vidno niža, in ko preidemo tvegano ledeno stopnjo, že vidimo čezenj. Vrhovi okrog in okrog se nižajo, gore, ki smo jih s strahom občudovali iz spodnjih taborišč, se izgubljajo v neizrazito belo valovanje. Žanu, naš 7710 metrov visoki sosed iz rožnatega granita, se seveda

še ne da. Nad gorami, ki so nam še pred kratkim zastirale razgled, se kažejo nova obzorja. Vrsta špikov tostran in onstran tibetanske in sikimske meje, na zahodu pa tri piramide daleč prekašajo vse ostale: Makalu, Lotse, Everest. Najvišja gora sveta! Prostor pod ledenim previsom, ki je bil določen za tabor IV, smo že zdavnaj prešli. Končno pa se moramo le ustaviti. Zadnja zaščita — leden zid — je nad nami, naprej pa ni varnega prostora vse do grebena. Metod, Pavle, Tonač in Datija morajo takoj nazaj, če hočejo uiti noči, Karma, Dorzi in midva s Pablom pa izkopljemo ozko poličko za dva šotora. Višinomer kaže 6770 metrov in ne znam si razložiti, kako da je Beli val (6960 m) pod nami. Toda to ni važno, Kangbačen je le še visoko zgoraj. Ko smo iz doline ogledovali naš vrh, nam je bilo vse jasno, pogled iz bližine pa je vse preobrnil na

glavo. Morali bi iti na greben, postaviti tabor V, potem pa po grebenu doseči vrh. Če hočeva jutri na greben, morava še nekoliko proti desni, od tam pa je potem še dobre tri kilometre do vrha. Strmina, ki pada izpod grebena proti ploščadi, pa še malo ni videti tako strma, kot se je zdela od spodaj, malo pod vrhom pa se z dvema poševnima terasama in velikim žlebom spoji z grebenom in tako tvori razmeroma dober in zelo direkten prehod k vrhu. O tej varianti sva že govorila z Ljubom, o njej smo se menili še danes med počitki, ko se nam je vrh po tej poti zdel vse bližji in bližji. Kaj ko bi tod poskusili? Pot je

1 Tabor IV, v ozadju Makalu

Foto: Tone Škarja

2 Ledenik Jalung s Kote 7538

Foto: Metod Humar

2

⁸ Ljubo Juvan.

⁹ Ciril Debeljak.

3

videti lažja in mnogo krajša, kot tista po grebenu, ki smo si jo zamislili v bazi. Pot čez koto 7535 do vrha Kangbačena (7902 m) bi se morala namreč s kote spustiti navzdol v sedlo, znova vzpeti na dolg, oster greben, se ponovno spustiti na veliko sedlo in šele od tam bi se dvignila proti končnemu cilju. Razlika je bila očitna: pot po grebenu bi bila daljša in zaradi neprestanih vzponov in spustov napornejša, pri povratku pa sploh nevarna; izpostavljena je vetru in mrazu. Pot po snežni vesini med grebenom in steno nad ploščadjo je mnogo krajša, poteka na manjši absolutni višini, manj vetra, manj mraza, več kisika, ves čas enakomeren vzpon do sedla pred vrhom. In plazovi? Edini minus, toda v prid te poti je govorilo toliko dejstev, da se splača poskusiti. O tem sva se zvečer po radiu pogovarjala z vodjo ekspedicije Jozvo Govekarjem, ki se je utaboril v taboru I. Pri prvem pogovoru ni nasprotoval razlaganju, skrbeli so ga le plazovi. "Nanje bova že pogledala, in če se bo zdelo nevarno, nam greben še vedno ostane. Sicer je pa sneg precej trdo spihan." Dve uri kasneje, ko nama je sporočil vremensko napoved, pa je odločno prepovedal vsako misel na nameravani poskus. Zaman sva ga s Pablom prepričevala o prednosti spodnje poti, zaman sva govorila, da bosta na grebenu potrebna dva tabora več, kar bo pomenilo izgubo

od dveh do treh tednov v jeseni tako dragocenega časa. "Na greben!" Konec pogovora. Samo prasketanje snega, ki ga veter meče na najlonsko platno, moti tišino. "Kaj bomo?" "Ukaz je ukaz!" Nikoli se nisem preveč ukvarjal z vprašanjem, koliko sme v Himalaji plezalec, ki je sicer podrejen vodji, samostojno odločati in ukrepati. Samo po sebi se mi je zdelo razumljivo, da o vseh važnih stvareh odloča vodja in da je nasprotovanje njegovim ukazom skoraj upor. Pri vsem tem pa sem bil prepričan, da pri izboru lažjih poti menda ne bo prišlo do nesoglasij, še posebej ne, če bo šlo za krajšo pot. In najina pot je brez dvoma najkrajša. Pa ukaz je ukaz! Ne moreva zaspati. Šotor poka pod udarci vetra in na naju pada ivje, ki se nabira na notranjih stenah. Tudi šerpi v sosednjem šotoru še bedita in pritajeno mrmranje prihaja do naju. Morda se pogovarjata, morda pa molita k bogovom v strahu pred ledeno naravo. "Posveti na termometer!" "Minus osemnajst. In komaj četrta ure je minilo, kar sva ugasnila svečo." Preden sva šla spat, je bilo zunaj že 22 pod ničlo. Veter divja.

Nepokorščina

Zjutraj, ko nama šerpi ponudita juho in čaj, se ne moreva odločiti. Počakamo do osmih, ko je redna radijska zveza. Jozve ne moreva priklicati, saj v mrazu le redkokdaj uglasimo naše ure, pač pa se s sedla oglasi Ljubo. Poveva mu, o čem razmišljava, in mu sporočiva, da se gotovo splača poskusiti po tej poti, če le ni preveč nevarna zaradi plazov. Čas beži in odločiva se. Ljubo naročiva, naj pove Jozvi, da bova prekršila povelje. Če se bova dobro počutila, bomo prišli do sedla pod glavnim vrhom in morda celo nanj, čeprav se nam zdi popoln uspeh zelo malo verjeten. Vsekakor pa bomo postavili taborišče tako visoko, da bo morda že od tam mogoče na vrh. Šele ob pol devetih se odpravimo. Karma pravi, da se je ponoči slabo počutil, vendar si tudi on končno oprta svoj tovor. Prečimo v strmino. Sneg se zelo udara, vendar je trdno zvezan s podlago. Ponekod je celo pravi "beton" in konice derez komaj prijemljejo. Vreme je lepo, nikjer ni opaziti oblaka, na grebenu pa nori veter in v modro nebo plahutajo dolge zastave pršiča. Tudi na naši strmini piha ledeno mrzla sapa — kako divja šele na grebenu! — in kljub dvojnimi višinskimi čevljem, dvojnimi nogavicami, ogležnjicami in hlačam za veter me zebe v noge. Žal mi je, da sem puhaste

škornje pustil v taboru na spodnjem sedlu, toda kdo si je pa mislil, da bo tak mraz. Bo vsaj vreme držalo ... Do skalnega otoka sredi strmine pridemo po skoraj vodoravni prečnici, potem pa se gaz, ki jo izmenoma delata Karma in Dorzi — midva sva le redkokdaj na čelu — obrne strmo navzgor. Nenadoma Karma odloži nahrbtnik. Bruha. Pred tednom je šel v dolino po jaka, živo zalogo dobrega mesa, in najbrž se je prenašlo vrnil v višino, tako da se telo ni moglo aklimatizirati. Kaj sedaj? Naj se obrnemo? Naj morda odložimo tovore, da brez težkih nahrbtnikov pridemo čim dlje in vsaj raziščemo, kakšna je pot naprej? Najbolje bo, če storimo tako, kot smo sklenili v taboru. Razdelimo si torej Karmin tovor in karavanica gre dalje — pa čeprav nekoliko počasneje. Iz zadnjega taborišča je bil videti vrh zelo blizu. Sedaj nam je vse bolj jasno, da nas je pogled prevaral. Res je naša pot precej bližja kot pot po grebenu, vendar pa je še vedno treba premagati poldrugi kilometer prečnice in šele nato doseči teraso, sedlo in vršni greben. Naprej! Dorzi je vztrajen. Rad bi ga dohitel, ker se mi zdi, da bi bilo lepo, če bi ga za nekaj časa zamenjal pri gaženju. Ne uspe mi. Potem se s Pablom pač vdava v to niti ne preveč kruto usodo in mu slediva. Veter za nami sproti zasipa stopinje. Vse teže korakamo. Zrak je redek in na to višino še nismo navajeni. Težavam pri dihanju se počasi pridružijo še vse bolj boleči udarci v glavi. Na vsakih dvajset, trideset korakov se ustavimo. Med počitkom hropemo in govoriti iz pekočih grl je pravo trpljenje. Doktor Andrej Župančič nam je še na zeleni trati začasne baze pripovedoval o težavah zaradi višine, toda vse, kar smo se iz tega naučili, je to, da se po teoriji višine s hojo gor in dol privadimo le do 6500 metrov, nad to mejo pa je pač treba stisniti zobe in popiti na dan približno šest litrov tekočine, da se popolnoma ne izsušimo. No, sedaj pač stiskamo zobe, o šestih litrih čaja in juh pa seveda ni ne sluha ne duha. Zakaj, če hočemo podnevi kaj narediti, potem ni časa, da bi iz suhega snega vsak dan za vsakega zavreli šest litrov vode na majhnem kuhalniku. Ponoči pa je tako premrzlo, da bi lahko sploh kaj drugega počel, kakor drgetal v spalni vreči. V nekaj dneh počitka v baznem taborišču se pač nabiješ z energijo in tekočino, potem pa z majhnimi dodatki napreduješ vse više in više, dokler ne porabiš zaloge in ne začneš žreti samega sebe. Potem se

3 Pavle Dimitrov in Tone Sazonov na poti proti taboru IV Foto: Tone Škarja

4 Pod sedlom Belega vala Foto: Tone Škarja

popolnoma uničen kar se da hitro vrneš v dolino. Takšna je Himalaja.

Gora ni hotela ...

Toda na naše veliko presenečenje pridemo vsakokrat više in morda bomo nekoč prišli celo osem kilometrov visoko. Ni treba! Sto metrov manj bo dovolj. Na izboklini, kjer so skozi plast snega pogledale skale, se bojimo ledu, pa ga ni. Previsoko smo že, in zato sneg tukaj nikoli ne kopni. Nato stisne Pablo: "Ne morem več, nazaj grem!" Skušam ga spraviti naprej. Kako, ko bi bil sam potreben spodbujanja. Ne more. Kaj s tovorom? Dorzi je že daleč naprej. Morda petdeset metrov, toda tukaj je vsak korak tako dragocen, da ga ne maram poklicati nazaj. Nekaj hrane in malo butana si še naložim v nahrbtnik, lahkega ležišča iz stiropora pa si nimam kam privezati, saj nosim že svojega. Pablo ležišče zakoplje v sneg, jaz pa odtavam za Dorzijem. Ali se bo šerpa sploh kdaj ustavil, mu bo sploh kdaj zmanjkalo moči? Njegov korak je ves čas popolnoma enak — na začetku dneva in ko se mrak zgoščuje v noč. Pri vsem tem pa je Dorzi na videz tak kot slaboten profesor, in njegovi sončni

naočniki še potrjujejo ta vtis. Potem se sled položi. Pred nama sta dve terasi, ki se kot rampi vzpenjata na sedlo. Druga, leva, bo boljša. Za njo je široko sedlo in zobat greben. Nato vrh. Ne morem več naprej. Dorzi stoji pod veliko trikotno skalo. Tukaj bo taborišče V. Nagovarja me, da bi postavila šotor, prespala in jutri poizkusila na sedlo. "Kje pa, Dorzi, saj bom umrl, če se hitro ne obrneva." Prazniva nahrbtnika: šotor, blazina, kuhalnik, bombice butana, sladkor, lakomalt,¹⁰ lopata za sneg, zastave za vrh, ledni klini, vponke, vreče za bivakiranje ... Pol ure pozneje, ob pol štirih, se posloviva od skale. Vsa oprema je zakopana v sneg. Ubereva jo bolj naravnost navzdol, kot sva prišla. Prideva približno sto metrov nad rob stene. Tako bova kar mimo tabora IV prišla na pot proti taboru III. Dorzi hiti naprej, mene noge ne ubogajo. Kot pijanec tavam po snežni vesini vse niže in niže. Prstov na nogah ne čutim. Stisnile so mi jih vezi derez in gotovo sem ozebel. Bo že! V dveh urah jih menda ni vzel hudič. Čeprav sem že globoko sestopil, je Beli val, za katerega na zemljevidih piše, da je visok 6960 metrov, še globoko pod menoj. Vse bolj se mi zdi, da naši višinomeri lažejo in da sva bila tako morda celo više od

¹⁰ Takratna domača izvedba ovomaltine, švicarske nacionalne pijače, včasih zelo razširjena med alpinisti.

7070 metrov, kot je kazal višinomer pri skali, kjer sva pustila opremo. Prešine me iskrica samozadovoljstva. Sonce zahaja za Everestovo skupino, streho sveta. Monsunski oblaki, ki še vedno zalivajo doline z zakasnelim deževjem, kot rdeče morje oblivajo najvišje gore zemlje. Komaj se gibljem z neobčutljivimi podplati, pa vendar zaznavam barve, kakršnih še nisem videl. In krvavi požar na vrsti Matterhornov, ki se vrste v neskončnost proti nastopajočemu mraku z vzhoda, rjava tibetanska planota, ki jo slutim med vrhovi na severu, zlati prah, ki ga veter raznaša po vesini. Nimam ne moči ne volje, da bi iz nahrbtnika vzel fotografski aparat. Vem, da tega ne bom več videl, toda nikogar ni, ki bi bil tod z menoj. Tako sam sem in vso voljo moram uporabiti za to, da stojim pokonci, da prestavljam noge, da se ustavim s cepinom, kadar mi zdrsne korak na zahrbtnem ledu, da se poberem in da spet prestavljam noge. Z ozke poličke tabora IV, visoko zgoraj v vesini, mi nekdo vpije, da moram više, če hočem priti na pot. Najbrž je Ljubo. Preklinjam tistih deset korakov, ko se vzpenjam. Za vsak prestop počivam. Potem preklinjam, ko vidim, da mi vzpon ni bil potreben. Vseeno, na poti sem. Pobočje se vse močneje nagiba v meglo nad ledenikom Žanu. Bi se ustavil, če bi mi zdrsnilo nad dva kilometra globokim prepadom? Najbrž ne. Vse bolj počasi stopam, na

vsak korak se posebej pripravim. Ne zaupam refleksom. Hočem priti nazaj. Velika trojka je le še črna kulisa na večernem nebu, ki je videti kot rdeča železna plošča. Oblaki in gore tvorijo lok, kot da se že vidi okroglina zemlje. Menda sem res že precej daleč od sveta. Počasi sestopam ob napetih vrveh proti ledenemu sedlu. Mračni se. Po gazi mi nekdo prihaja naproti. Tako slab sem in mrak je že, da ga ne spoznam. Vzame mi nahrbtnik. Metod, prijatelj! Komaj zmorem pet metrov vzpona, da pridem do šotorov. Tovariši, čaj, toplota, ljudje ...

Olangčung Dorzi 40 let pozneje (2005)

Foto: Tone Škarja

Smo storili vse, kar smo mogli? Tri dni kasneje Ljubo, Metod, Dorzi in Gjurmi dosežejo koto 7535. Blesteč, hiter vzpon na višku njihove kondicije. Ob šestih zjutraj so šli iz tabora IV, ob pol desetih dopoldne so bili na vrhu. Rezultat ogleda: greben je izredno oster, sneg slab. Pot bi bila izredno dolga in še tehnično zahtevna. Pet dni za tem poskusita Pavle in Tonač s tremi šerpami doseči vrh. Pot drži po že prehojeni smeri do tabora V, nato pa po strmi rampi na greben. Od zadnjega taborišča do vrha je predaleč. Bivakirata na grebenu, 250 metrov pod vrhom, poskušata več, kot se sploh da storiti. Noč brez hrane, brez opreme za spanje, celo brez kuhalnika, ju izpusti iz ledenega objema komaj živa. Spodaj pa vse do tabora III nobenega človeka, nobene opore. Povratek, ko ga nemočno opazujemo z daljnogledom, je pravi križev pot. Za sestop od enega tabora do drugega en dan, naslednji dan do naslednjega. Zadnji poskus je končan.

Glasovi nosačev me zdramijo. Bodo že sami prišli v dolino. Ne maram družbe. Skoraj tečem po ledeniku. Prečnica po strmi, trdi moreni. V spominu se mi je pot skrajšala, pa že lep čas hodim samo po ledeniku in moreni. Končno vzpon, nato čez globok, oster žleb, in na travi sem. Ravna trata, Korošica. Vonj posušenih rastlin mi udari v nos. Kaj more navaden travnik tako dehteti? Kaj more biti borna, posušena trava tako lepa? Poldrugi mesec v snegu in ledu ...! Za kaj vse je bil celo nos prikrajšan! Kangbačen mi zapleše pred očmi. Jokam? Kakšen vonj, kakšna barva, kakšen občutek, ko pobožam revno, ostro travo. Vrata sveta, kjer živimo, so se odprla. Tečem naprej. Stopnico za stopnico v življenje preskakujem. Grmički pri začasni bazi, mostiček, kjer so že zdavnaj ukradli varovalno vrv, čreda jakov, ki gre proti bazi, kavri, ki krožijo nad slapom in čakajo ostanke moje malice, prve njivice, ograjene s kamnitimi zidovi, molilna banderca in vas Kangbačen. To je današnja etapa. Samo to? Bosta že Ang Tensing in Datija poskrbela za nosače. Mudi se mi naprej, vse bi hotel doživeti prvi dan. Ozeble noge me bole, pa se jim ne dam. Most čez zeleni Nupču, pastirske kočje, stavec, s katerim pijeva malinovec kar iz njegovega umazanega klobuka in pokadiva zadnji cigareti Drava, podor, ki nas je gor grede obmetaval s kamni, pa sedaj ves otrpel pričakuje bližnjo zimo, potem pa zlato morje jesenskih macesnov, ki ga razpolavlja smaragdno zeleni trak Čar Ču. Vračam se, tečem. Zeleni gozd rododendrona, bori, pa spet macesni in zelena voda. Prvi mrak, prve hiše v Gunzi. Preveč hitim, zgubim se v labirintu stezic med visokimi plotovi. Pokličijo me. Glej jih, Ljubo, Metod, Cic. Zdi se mi, da sem doma. Sesedem se od utrujenosti, kot da ne bi zmoget niti kilometra več, če bi bilo še treba. ●

Odprava je trajala približno od 1. avgusta do 15. novembra 1965; približno zato, ker njeni člani niso niti odšli niti se vrnili vsi hkrati. Člani odprave so bili Jože Govekar (vodja), Jože Andlovic (zdravnik), Marko Butinar, Ciril Debeljak, Pavle Dimitrov, Ljubo Juvan, Tone Sazonov, Metod Humar, Pavle Šimenc in Tone Škarja. Z odpravo sta bila še novinar Zoran Jerin in znanstvenik Andrej Župančič. Koto 7538 m (Jalung Ri) so 7. oktobra dosegli Metod Humar, Ljubo Juvan in šerpi Gjurmi Dorži in Olangčung Dorzi. Sedlo pred glavnim vrhom, 7800 m, sta 13. oktobra dosegla Pavle Dimitrov in Tone Sazonov, a po bivaku brez opreme nista zmogeta še zadnjih sto metrov do vrha, 7903 m.

"O dne, ko človeško bitje začne izgovarjati 'jaz', prinaša svoje ljubljeno sebstvo na svetlo, kadar koli mu je dopuščeno, in egoizem neustavljivo napreduje. Če tega ne dela odkrito (kajti egoizem drugih mu nasprotuje), to kljub temu dela prikrito in z zanikanjem samega sebe in z lažno skromnostjo, da bi si v sodbah drugih še bolj zanesljivo pridobil večvrednost." Immanuel Kant

Drugi petek v septembru, večer v Slovenskem planinskem muzeju. Indijec Ashok Kumar Tiwary prikazuje zbirko pozdravnih razglednic z osemtisočakov, nekatere prav zgodovinske, nekaj tudi naših. Zanimivo predavanje s sodelovanjem nekaterih navzočih. A tisto, kar zadeva naslov, je drugje. Spremlja ga Hanns Schell, graški alpinist, znanec z odprave Everest '79. Že leto prej smo skupaj taborili na ledeniku Kumbu, le da so Avstrijci plezali na Everest (Messner in Habeler brez kisikovih jeklenk), mi pa smo – uradno le treking – izvidniško plezali na Lho La in se že iz previdnosti nismo družili. Takrat Schellu vzpon ni uspel, pa se je naslednje leto pridružil avstrijski odpravi na Lotse, a s prošnjo na PZS, da ga uradno vpišemo med člane naše odprave. On bi pač iz smeri na Lotse obrnil na Južno sedlo in po klasični na Everest. Aleš Kunaver, takrat načelnik KOTG, mi je prijazno položil v naročje to prošnjo in odločanje. Ker smo imeli na Zahodnem grebenu manj možnosti za uspeh kakor on po normalni smeri in ker bi bilo tudi ob uspehu obojih videti, da smo sodelovali z bolj slavnimi Avstrijci, morda celo uspeli z njihovo pomočjo, sem predlagal odklonitev. Lahko rečem, da to ni nič vplivalo na naše razmerje ob skupnem taborjenju pod Everestom, celo odlično smo se razumeli. Hanns Schell je kulturn in prijazen gospod in tak je bil tudi v Mojstrani. Za

seboj ima štiri osemtisočake, Nanga Parbat po prvenstveni smeri (katere tretja ponavljavca sta bila Marija Frantar in Jože Rozman), in pet prvih vzponov na sedemtisočake. Ob tem, da je vodil svoje podjetje in da skrbi za veliko muzejsko zbirko umetniškega kovaštva, srednjeveških ključavnic, okovja, tudi deviških pasov, so to dostojni dosežki. Ja, in kaj ima to z egom? Če bi sprejeli Schella v našo odpravo, bi bil ves čas obremenjen z njim, on pa z nami nič. Poskrbel sem (egoistično?), da te možnosti ni bilo. Torej "jaz". Prav to srečanje, spominjanje preteklosti, tehtanje za nazaj o ravnanju in morebitnih drugih možnostih, mi je vzbudilo premišljevanje o sebi (egoisti so vedno drugi), o tem, kako sem dojemal svojo vlogo, kako sem pazil, da sem prejel manj ran, kot jih morda zadal drugim, kaj me je napajalo z energijo in kaj morilo. Za razlago egoizma so psihologi, filozofi, teologi, psihiatri, sam sem si izmed mnogih dogodkov izbral le nekaj sličic, kjer sem se soočal s seboj. Sedim na vzvišenem robu morene ledenika Kangčendzenga kot na premcu ladje in čakam glavno kolono, ki ima

priiti iz doline. Z Janezom Dovžanom sva namreč hitela naprej, da najdeva prostor za zadnji tabor pred ledenikom Ramtang. Dolgo nič, potem se pojavijo jaki, gonjači, nosači, šerpe in naši fantje. A ne v koloni; raztreseno in na široko kot v strelcih. V krvi mi zavre neki praspomin, stoletja nazaj, na divje pohode čez azijske planjave. Saj ni razlike, vse je, kot je bilo že zdavnaj: tovrne živali, gonjači, bojvnik. Le orožje je drugačno in cilj tudi. Nepozabno! Le kako je bilo takrat, pred stoletji? Le kaj smo počeli na pohodih proti zahodu? Srh veličastja in groze mi strese telo, ko v milejši obliki podoživljam zgodovino. Olje na ogenj napuha, a tudi ponos: moja vojska! Ego? Vihar na Zahodni rami Everesta. Že nekaj dni nam ne pusti naprej. Načrti se podirajo, krpamo nove, popravljamo, energija gre pa v nič. Kot na fronti je, kjer zaradi nasprotnega ognja še glave ne moreš dvigniti. Šotor kot ponorel ropota. Otijam amulet, majhen droben čevlček z vrvice, kjer je bil prej privezan njegov par. Naj ga prinesem nazaj, čevlje je nekaj vreden le v paru.

Dolgo nič, potem se pojavijo jaki, gonjači, nosači, šerpe in naši fantje ... Olje na ogenj napuha, a tudi ponos: moja vojska!

Foto: Tone Škarja

Splazim se ven in gor na Ramo v zavetje napihanega snega. Zabijem ratišče cepina do glave v sneg, pogledam proti vrhu kot proti Molohu, ki mu v viharju okrog črne glave plahuta bela griva, in kot kak pogan v nastalo luknjo spustim čevlček. Nič ne dam na to, a simbolno sem pokazal, kaj vse bi žrtvoval za zmago. Raje z vrhom kot s čevlčkom. Zajtrk v hostelu YMCA, New Delhi. Prisedeta dva možakarja, bolj arabskega kot indijskega videza, morda Kašmirca. "Vi ste pa že precej stari," me eden ogovori. "Malo pod petdeset." "Pa ste videti starejši." Malo me prizadene, saj sta onadva videti starejša, sploh pa nisem razumel, kaj imata od tega. Veliko pozneje sem bral Flisarja, kako se je v Kabulu umikal oholo hodečim dedcem, da ga niso

spehali s pločnika. Pa mu je prijazen domačin svetoval, naj tudi on hodi kot oni, z občutkom, kot da je pločnik njegov. Zaleglo je. Egoizem je oklep strahu. Angleži ga imajo že vgrajenega in oblepjenega z vlnudnostnimi frazami, tako da sploh ni videti agresiven, a skozenj ne prideš. Malo pusto sicer, a morda bolje kot na teh južnoevropskih polotokih, kjer objeme prav hitro zamenja nož. Mi pravi znanka, zdaj v zdravstvu, prej pri planincih:

"Alpinisti in zdravniki ste si precej podobni."

"V čem pa?"

"Egoizem in nedostopnost. Njih ščiti bela halja, vas pa robotost."

Egoizem drugega najbolj čutiš, kadar trči v tvojega. Je pa brez egoizma najbrž težko biti alpinist. Nič najbrž – zagotovo! Da končam tam, kjer sem začel, v Mojstrani. Schell je pokazal darilo, ki ga je dobil od Poljakov, šestega od sedmih zvezkov gorske enciklopedije. Ta na kakih poldrugi tisoč straneh obravnava pomembnejše alpiniste, vsaj kakih deset tisoč imen, raje več, med njimi tudi naše, od zgodovinskih do sedanjih, večinoma s portreti, vse pa z bistvenimi podatki po enotni metodi. Mi še za naše nismo sposobni kaj takega narediti, kar so Poljaki za ves svet.

"Smo pač majhni," je nekdo pripomnil. Seveda smo, a predvsem po zavesti o pomenu lastnih dejanj. Nezdgovinski smo, za razliko od Poljakov. Še za tisto malo brošuro *Slovenci v Himalaji* nimamo denarja, "ker bo vse na spletu". Kaj smo? Mogoče skupek malih egov? Utemeljen egoizem je zdrav, neutemeljen je pa le napuh. Najhujši egoizem, najbolj hinavski, pa je lažna skromnost, iz katere vsiljivo štrli pomembnost nadvlade nad drugimi. ●

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

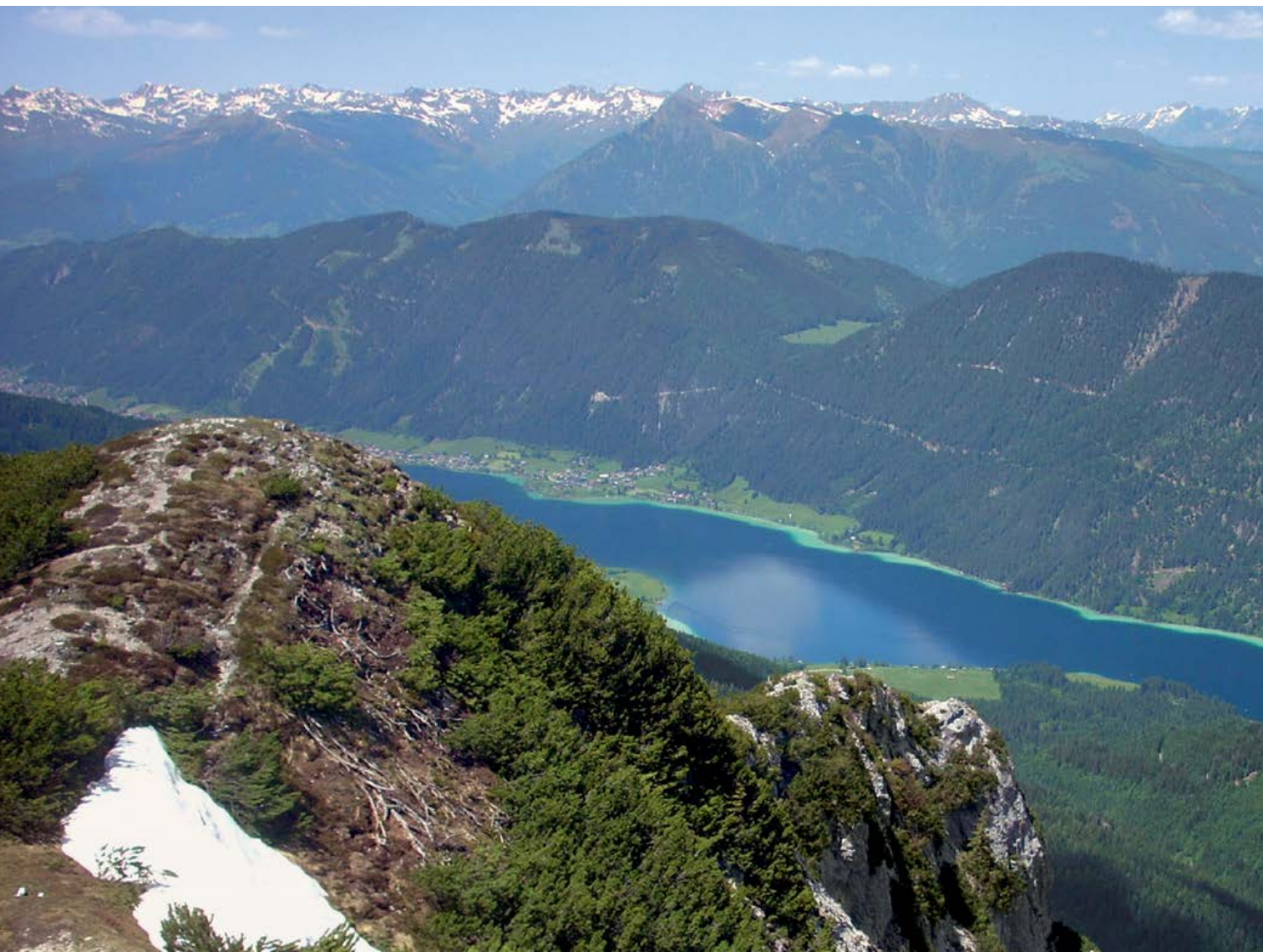
Gorniška transverzala med Dravo in Ziljo

Ziljske Alpe

Janja Lipužič

Ziljske Alpe/Gailtaler Alpen so razpotegnjena in razmršena gorska entiteta z več podskupinami, ki jih ni lahko stisniti na skupni imenovalec. Kakor knjižna zbirka na videz nepovezanih zgodb, za katere nazadnje ugotoviš, da le skupaj tvorijo smiselno celoto. Na kakšnem grebenu se boste mogoče počutili kot na domači Košuti, spet drugje podoživljali plezalne izkušnje iz Dolomitov ali krušljivih martuljskih vrhov. Lahko se domislite čisto svoje različice ziljskega triatlona s kombinacijo kolesarjenja, gorskega teka in plavanja v prelepem, fjordu podobnem jezeru ali samo pohajate med planinami sredogorja in okušate lokalno kulinariko. Ali pa preprosto greste v hribe. Bolj kot ne, povsod vas bodo razvajali širokokotni ziljsko-dravski razgledi s pridušenim odmevom z najvišjih julijskih in karnijskih gora ter Visokih Tur.

Od Beljaka pa vse do Lienza Ziljske Alpe kot zvesta senca sledijo glavnemu obmejnemu grebenu nam že dobro poznanih Karnijskih Alp. Med vzporednima gorskima verigama se je ulegla ena najlepših in turistično bogatih dolin Koroške, Ziljska dolina/Gailtal. Vsako leto si je zaželim najmanj dvojni odmerek, zimskega in poletnega. Njena svetloba je močna in svetla, zdi se, da sonce v Zilji sije ves čas; na eni strani vzhaja, na drugi zahaja, in ne glede na smer potovanja prijetno greje popotni hrbet. Ostre sence mehčajo zeleni travniki in široka polja,

mednje izmenično sedajo s slapovi rož okrašene hiše in konture okoliških gora. Dolina se skoraj sto kilometrov daleč razteza v smeri vzhod-zahod, vzdolž tektonskega jarka, tako imenovanega periadriatskega preloma, ki celotne Alpe deli na južni in severni del. Nemško ime izhaja iz ilirskega Gailias v pomenu poplaven, kar govori o pogostih poplavnih aktivnostih reke Zilje/Gail. Dolina je najširša v vzhodnem delu med Beljakom/Villach in Šmohorjem/Hermagor. V ožjem pomenu sega do Kočan (tudi Kotje) in Mute/Kötschach - Mauthen, više se preimenuje v Leško dolino/Lesachtal – starejši viri pišejo tudi Lesna dolina v pomenu gozdna, ki se konča pri kraju Maria v Logu/Maria Luggau na meji koroške in tirolske dežele. Na koncu (ali pač na začetku, ob izviru Zilje) si še enkrat premisli in postane Tiroler Gailtal. Naravni prehodi med sosednjima Dravsko in Kanalsko dolino so bili poznani že v davni preteklosti. V dolino Drave se danes pripeljemo iz Kočan čez preval Gailberg Sattel ali skozi Višprije/Weißbriach v stranski Višprijski dolini/Gitschtal čez sedlo Kreuzberg Sattel.

2

Ta cesta se na sever odcepi pri Šmohorju. Proti jugu se odpira še več poti. Dolinska gre iz Podkloštra/Arnoldstein ob Ziljici proti Trbižu, drugi dve prečkata obmejni karnijski greben na prelazu Mokrine/Naßfeld/Passo di Pramollo oziroma Ploče/Plöckenpaß/Passo di Monte Croce Carnico.

Potovanje skozi čas

Za gorski verigi Karnijskih in Ziljskih Alp bi zaradi geografske bližine upravičeno lahko domnevali, da sta nekakšni geološki dvojčici. V resnici drži le to, da sta obe nastali v paleozoiku pred približno 500 milijoni let, njun genetski zapis pa se precej razlikuje. Skozi te abstraktne milijone let sta se gubali in trgali v trkih tektonskih plošč, potapljali v oceane in iz njih ponovno izplavali, erodirali in izginjali v puščavah, iz njih so bruhali vulkani, čeznje grmadili ledeniki, vendar ti procesi skoraj nikoli niso tekli sočasno. Na veliki zakaj vam odgovorijo v Geoparku v Dellachu, kjer ta vidik zemeljske zgodovine oživijo na vsem razumljiv in zanimiv način.

1 Z Golza lepo vidimo 11 kilometrov dolgo Belo jezero/Weissensee, ki je eno največjih na Koroškem. Foto: Janja Lipužič

2 Na travnatem grebenu skupine Jauken Foto: Janja Lipužič

Via Julia Avgusta se je imenovala zelo pomembna rimska cesta, ki je povezovala Oglej/Aquileia v Furlanski nižini s Koroško in Vzhodno Tirolsko. Karnijske Alpe je prečkala na današnjem prelazu Ploče/Plöckenpaß, spodaj v Ziljski dolini pa se je razcepila; en krak je šel proti Celovcu, drugi proti Lienzu. Tovorna pot je obstajala tudi že v predrimskem času – dokaze o tem so med drugim našli tudi med arheološkimi izkopaninami v Gurini.

Šest pod skupno streho

Planinskemu vestniku gore na obrobju Zilje niso neznane; o njih smo pisali v številkah 2012/11 (Mokrine/Naßfeld), 2013/10 (Spodnja Ziljska dolina), 2014/1 (turna smuka nad izviro Zilje) in 2014/9 (Plöckenpaß). Kot najbrž opazite, se teh tcnica krepko nagiba na karnijsko stran, zato je pravično, da jo vsaj malo uravnotežimo in raziščemo še drugi, sončni breg doline. Gorovje Ziljskih Alp preči vezna planinska pot Gailtaler Höhenweg, označena s številko 229, ki na skoraj sto kilometrih naniza šest podskupin. Od vzhoda proti zahodu se zvrstijo: najbližja in najbolj poznana skupina Dobrača/Dobratsch, tudi Villacher Alpen, sledi razpotegnjen grebenski lok Negala/Spitzegel

nad Šmohorjem, nekoliko severneje v zaledje Belega jezera/Weissensee je pomaknjena gruča vrhov okoli Latschurja, skupina Reißkofla gosti prvaka osrednje-ga dela Ziljskih Alp in se navezuje na najmanjšo med vsemi, skupino Jauken, kjer sicer po višini izstopa Torkofel. Ko se že zdi, da so se Ziljske Alpe dokončno izpele v umirjenem sredogorskem zelenju, nepričakovano odvržejo gozdno ogrinjalo, stopijo na prste in se potegnejo še petsto metrov kvišku, da le za ped zgrešijo najvišje nadstropje Karnijcev na drugem bregu Zilje. Lienški Dolomiti/Lienzer Dolomiten onstran cestnega prevala Gailberg Sattel so čistokrvni sorodniki originalnih Dolomitov in so z visokoraslo Grosse Sandspitze po vseh estetskih, višinskih, težavnostnih in kar je še gorniških kriterijev najvznemirljivejša med obravnavanimi skupinami. Večina virov (tako je razbrati tudi z zemljevidov) jih umešča med Ziljske Alpe, pač skladno z dejstvom, da se dvigajo nad reko Ziljo, vendar bi čisto brez sramu lahko nastopali kot samostojno gorstvo. Če želite o Lienških Dolomitih izvedeti več, polistajte po PV 2008/1. Tokrat v sredici predstavljamo Hochstadel, ki se kot vzhodni branik istoimenske podskupine samozavestno pne neposredno iz Dravske doline nad Oberdrauburgom. Opisana tura je najtežja v izboru; v šopek štirih smo dali še dve malo daljši, a tehnično nezahtevni (Golz in Latschur), in eno bolj krotko, ki ima zraven še bonus za bolj nabrite in navite (Jaukenhöhe).

Svet(išče) nad Zgornjo Ziljo

Slednjo boste našli v skupini vitkega profila Jauken, ki se pahljačasto razpenja nad lepo pašno planino Jaukenalm, 1934 m, nad krajem Kötschach - Mauthen. Na kateri koli vrh se lahko podate tudi ob primanjkljaju časa in/ali volje ali ko vremenski obeti niso najbolj evforični. Če boste dve tretjini višinske razlike prepustili avtomobilskemu pogonu in se po rahlo krutem makadamu dali pripeljati do lepo prenovljene pastirske kočice, kjer se poleti dobi skromno okrepčilo, noben vzpon ne bo trajal več kot poldrugo uro. Nižji start na koncu asfaltirane ceste v Goldbergu pomeni še dodatni dve in pol uri hoje navkreber, skupaj se je tako nabere za celodnevni izlet. Kljub opozorilu, da je cesta plačljiva, sem se ob obisku sredi tedna zapornici in v grmičje kamufliranemu inkasantu uspešno izmuznila, ker enostavno – ni bilo ne enega ne drugega. Drugo opozorilo se nanaša na hojo ob grebenu Jaukena, ki je po celi dolžini

Arheološki park Gurina velja za eno najpomembnejših svetišč halštatske kulture (po mestu Hallstatt blizu Salzburga) v alpskem območju. Leži nad Dellachom v Ziljski dolini, kjer so izkopavanja razkrila bogate arheološke ostanke – najstarejši datirajo v 9. stol. pr. n. št., predvsem daritveno keramiko in grobove. Opazna je povezava s sredozemskim prostorom, navzoča tudi v poznejšem keltskem obdobju. Rimljani so na tem območju postavili večje mesto z obrambnim zidom in Herkulovim templjem, ki v rekonstruirani različici stoji še danes. Naselbina je v zgodnjem srednjem veku hitro propadla. Poleg templja so v parku vidni le še ostanki plemiških grobišč, druge najdbe pa so zasute oziroma so bile prenesene v muzeje. Koroški deželni muzej iz Celovca je leta 2009 pripravil razstavo *1500 let Gurine*, ki je gostovala tudi v več slovenskih krajih.

3

jako skopo odmerjen in na severni, dravski strani nevarno odrezan. Kam na turo? Najvišji Torkofel, 2276 m, je svoje gladke plošče pod ostrim kotom nagnil neposredno nad širokimi travniki, da je kontrast med njihovo slepečo belino in zeleno milino še toliko večji. Na

vrh čez izpostavljeni zaključni greben pripelje dolg ovinek z desne, ki se obrne na sedlu pod Mitterkoflom, 2247 m. Slednji je skupaj s Spitzkoflom, 2218 m, ostal brez markacij, ki pa za izurjenega planinskega stezosledca niti niso nujne. Pohod na skrajno zahodni Jaukenstöckl, 2203 m,

4

V kraju Laas blizu Kötschach - Mauthena si lahko ogledamo edinstveni hokuspokus narave, pradedni okameneli gozd oziroma drevesna debela, ki v resnici sploh niso to, za kar se izdajajo, čeprav so nekoč bila. Poskusimo pojasniti. Prve kopenske rastline na Zemlji so se pojavile pred približno 420 milijoni let, prva današnjim podobna drevesa pa še dobrih 100 milijonov let pozneje. Medtem ko so v Laasu rasla drevesa, ki jih lahko vidimo na krožni geološki poti (5 km, 2.30 h, 250 v. m), so se Alpe bojda potikale še tam nekje okoli ekvatorja. Okamenela drevesa so posledica vulkanskih izbruhov, vendar takšna niso od silnega strahu pred neznansko močjo narave. Zaradi visokih temperatur in pritiskov so organske sestavine izpodrinile vulkanske kamnine, ki so si prilastile obliko drevesnih debel, pri čemer je celična struktura ostala nespremenjena.

5

6

skupaj s sosednjim Jaukenhöhe, 2234 m, opisujemo v sredici. Vezna pot Gailtaler Höhenweg se dotakne le planine; tja pripotuje iz Jakubichla, 1888 m, in po dveh urah čez sedlo Jauken Sattel, 1615 m, doseže bivak pod Reißkoflom, 1799 m. Oba kraja severno in južno od Jaukena

se, zanimivo, imenujeta enako: prvi je Dellach v Dravski, drugi Dellach v Ziljski dolini. Prisojne travnate terase v njegovi okolici so bile naseljene že v železni dobi več stoletij pred našim štetjem, o čemer pričajo arheološke najdbe v Gurini. Poleg drugih za življenje ugodnih pogojev

3 Travnate terase nad Dellachom so bile naseljene že v rimskih časih, na sliki Herkulov tempelj. Foto: Janja Lipužič

4 Weißbriach v dolini Gitschtal je eden prijetnejših turističnih krajev.

Foto: Janja Lipužič

5 Zaščiteni del okamelega drevesa ob geološki poti Laas Foto: Janja Lipužič

6 Ni dvoma, najmarkantnejša gora nad Ziljsko dolino je Reißkofel.

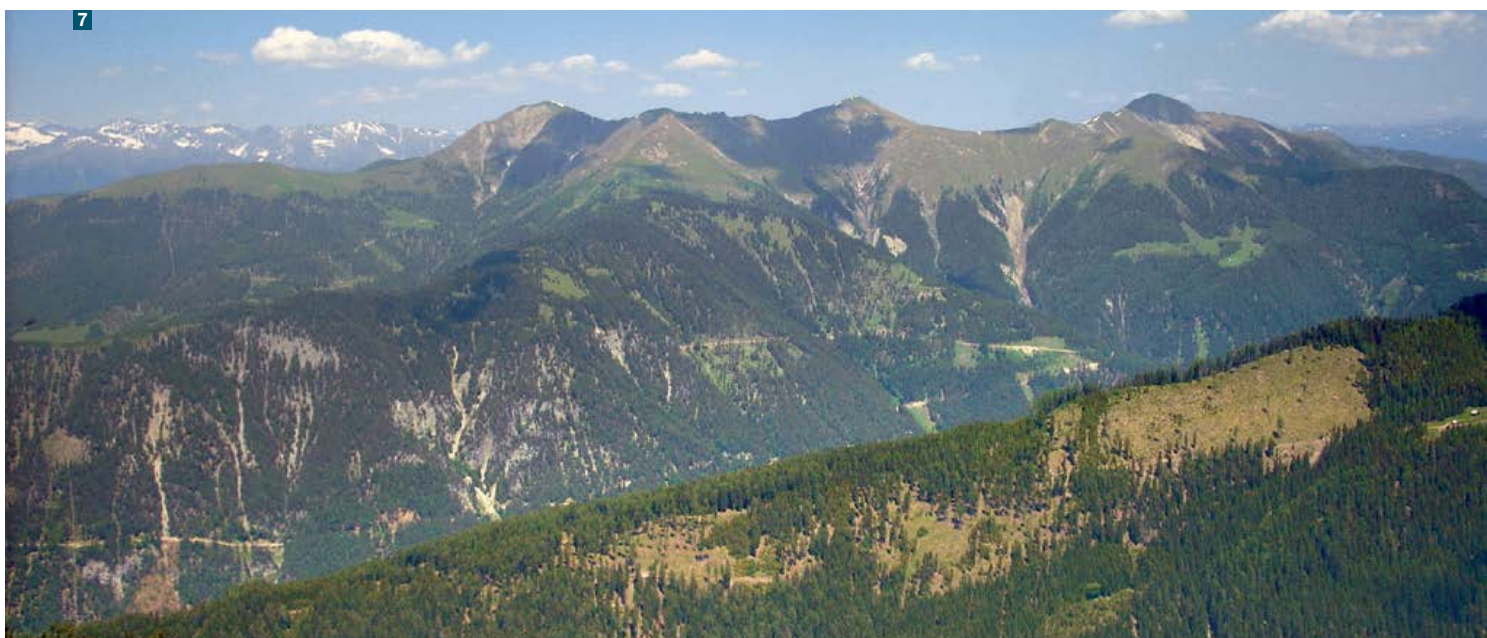
Foto: Janja Lipužič

7 Latschur, Eckwand in Staff so najvišje vzpetine nad severno obalo jezera Weissensee. Foto: Janja Lipužič

so praprebivalce verjetno pritegnila tudi nahajališča železove, cinkove in bakrove rude.

Gospodar doline

Reißkofel, 2371 m, je edina gora Ziljskih Alp, ki se je pojavila v katerem

7

informacije

Dostopi:

Lienški Dolomiti: Peljemo se skozi karavanški predor in po avtocesti mimo Beljaka/Villach do Spittala, nato po dolini Drave do Oberdrauburga. Lahko pa izberemo pot skozi Rateče in Trbiž/Tarvisio v Podklošter/Arnoldstein ter se peljemo navzgor ob Zilji mimo Šmohorja/Hermagor v Kötschach - Mauthen ter čez prelaz Gailberg Sattel v Oberdrauburg.

Spitzegel, Reiðkofel in Jauken, južni dostopi: Peljemo se skozi Rateče in Trbiž/Tarvisio v Podklošter/Arnoldstein ter navzgor ob Zilji skozi Šmohor/Hermagor do izbranega izhodišča.

Latschur, zahodni dostopi: Peljemo se skozi Rateče in Trbiž/Tarvisio v Podklošter/Arnoldstein ter navzgor ob Zilji skozi Šmohor/Hermagor, kjer zavijemo desno skozi Weißbriach in čez preval Kreuzberg v Neusach na severni obali jezera Weissensee.

Latschur, vzhodni dostopi, in Spitzegel, severni dostopi: Peljemo se skozi Rateče in Trbiž/Tarvisio v Podklošter/Arnoldstein ter navzgor ob Zilji do St. Stefan-Gaital, čez prelaz Windische Höhe, nato levo proti vzhodni obali Weissenseeja (Ortsee).

Literatura: Andrej Mašera: *Čudovite Alpe*. PZS, 2006.

Svetozar Ilešič: *Slovenska Ziljska dolina*. Planinski vestnik, 1939/6.

Janko Zerzer: *Po koroških poteh*. Mohorjeva založba, 2014.

Spletni strani: www.koemau.at, www.gurina.dellach.at

Zemljevidi: *Naturarena Kärnten – Gaital – Gitschtal – Lesachtal – Weissensee – Oberes Drautal*, WK 223, Freytag & Berndt, 1 : 50.000. *Lienzer Dolomiten, Lesachtal*, WK 47, Kompass, 1 : 50.000.

Gailtaler Alpen, Karnische Alpen, Oberdrautal, WK 60, Kompass, 1 : 50.000.

Goldeck, 2142 m, se pošteno nahodimo, v dolžino in višino.

Zadnji odstavek naše reportaže piše skupina, ki je čisti antipod prejšnji.

Osrednji del sestavlja niz v oster greben zlatih vrhov, med katerimi izstopata Negal/Spitzegel, 2118 m, in Belški vrh/Vellacher Egel, 2108 m. Nad Preseškim jezerom/Pressegger See in Šmohorjem, ki je, mimogrede, upravno in gospodarsko središče doline, se iz gozda pnejo trentarsko strme travne vesine in končajo, reci in piši, tisoč petsto metrov nad dolino. Tolikšna je tudi višinska razlika, ki jo južna pot premaga do najvišje točke. Na krožni turi s prečenjem obeh najvišjih ostric bo urni kazalec zakrožil najmanj desetkrat. Malo manj se bo utrudil na severni strani, kjer je izhodišče petsto metrov višje, vršni del poti pa ostaja enak, mestoma zahteven, ozek in izpostavljen. ●

8

od slovenskih planinskih vodnikov, Čudovitih Alpah Andreja Mašera. Najbrž ne le zato, ker po sicer ne prav bajni višini prekaša vse druge člene osrednje verige, ampak tudi zavoljo robustne skalne konstitucije in dominantne lege, s katero okoliške vrhove degradira v neopazne statistične. Lahkega pristopa nanj ni, jih je pa kar nekaj. Z juga se poti iz vasi Reiðkofelbad, 988 m, in s planine Joch Alm, 1554 m, usmerita proti bivaku na zahodni rami oziroma sedlu med glavnim in stranskim vrhom Klein Reiðkoflom, 2148 m, na vzhodu. Tja pride tudi pot s severa, od edine kočice tega območja, E. T. Compton Hütte, 1585 m, do katere pa je treba peš. Oba vršna grebena, vzhodni in zahodni, sta zahtevna, skala krušljiva. Prvi je popolnoma nezavarovan in izpostavljen, drugi prav tako strm, opremljen z nekaj jeklenicami, a še vedno priporočljiv le za izkušene gornike. Prečenje obeh je skupaj z dolžino, tehničnimi in objektivnimi težavami najbolj resna med vsemi turami. Prava klasika Ziljskih Alp. V radiju nekaj deset kilometrov stojita še (vsaj) dve gori, ki zvenita motiče podobno, tudi njuni imeni se namreč pričnejo s črko r in končata na kofel. To sta vsem dobro znani R ..., eee, trenutek, torej, na tisti nad Mokrinami sem celo že bila, na tisti ..., šment, kako se ji že reče, in na oni pod Hohe Warte tudi, nekaj v zvezi z *raufnki*, hm, samo da pogledam ... Joj, kakšna blamaža, pa za *Planinski vestnik* pišem! A, že imam: Rauchkofel in Rosskofel, jasno! Ali je ravno obratno? Kakorkoli, le z Reiðkoflom ju ne smem zamenjati ...

8 Pogled na dvatisočaka Eckwans in Staff z Latschurja Foto: Janja Lipužič

Gailtaler Höhenweg z Reiðkofla potuje naprej proti vzhodu čez zanimiv, več kilometrov dolg hrbet z nekaj manj izrazitimi, a zelo razglednimi vrhovi, kakršna sta Dristallkofel, 2094 m, in Sattelnock, 2033 m. Zdi se, da je to eden samotnejših rokavov Ziljskih Alp, saj je pot slabo uhojena. Nazadnje se s Kumitscha ob par jeklenicah strmo spusti na planini Napalam (*top* razgledna točka) in Möselalm ter mimo smučišč Weißbriacha doseže dolino Gitschtall.

Nasprotja privlačijo

Enajst kilometrov dolgo Belo jezero/Weissensee poleti razposajeno pljuska čez obale, turistični kraji pokajo po sivih, šport je v polnem zamahu. Nič čudnega, da na Koroškem menda več iztržijo od letnega kakor od zimskega turizma. Pozimi tam stoptajo tekaške proge, poženejo žičnice in očistijo ledeno glazuro, ki se spremeni v eno največjih naravnih drsališč v tem delu Evrope. Jezero leži prav v srčiki Ziljskih Alp, ki se v tem delu najbolj razširijo in potegnejo precej proti severu. Trikotnik med severno obalo in okljukom reke Drave nad Spittalom zavzema skupina Latschurja, 2236 m. Vrhovi so vse do temena v glavnem poraščeni s travo, le tu in tam štrli kakšna skalni rogelj ali dva, kar pa ne pomeni, da so vse povprek kopasti. Razdalje so kar krepke. Če prezirljivo prhnemo čez cesto in žičnico, ki od zahoda pripeljeta tik pod

Latschur, 2236 m

Ziljske Alpe

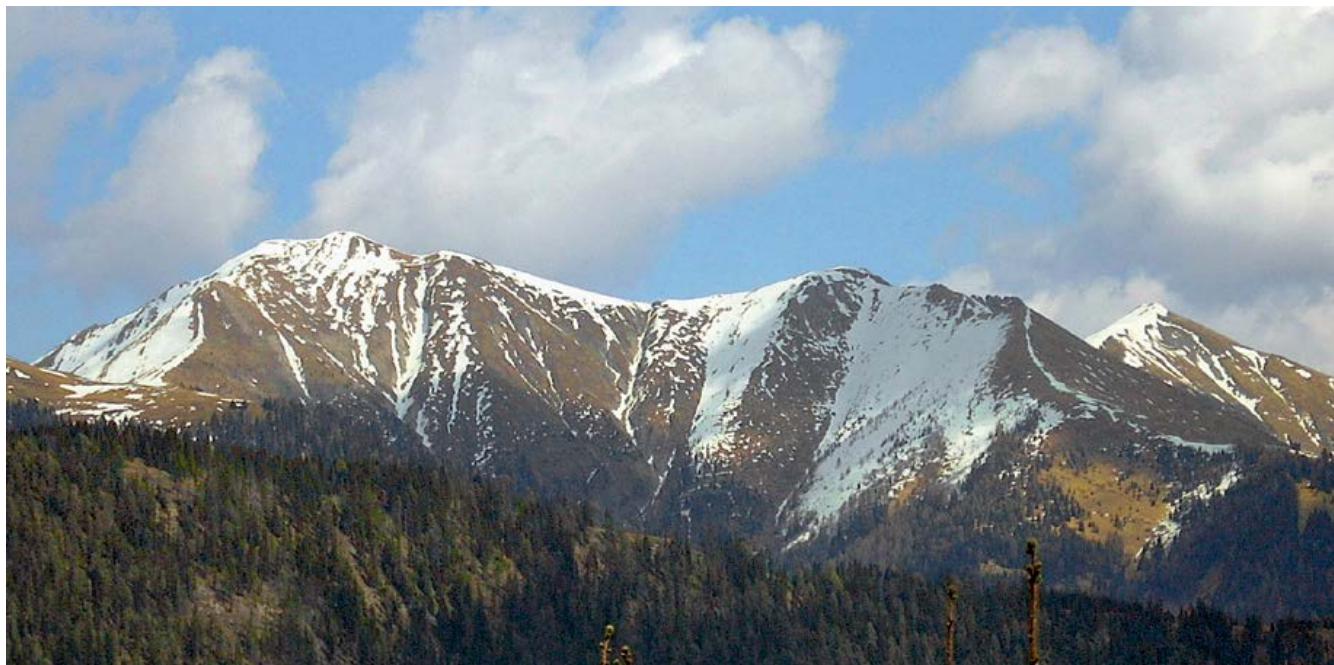

Narava okoli enega najbolj fotogeničnih koroških jezer, Weissenseeja je kot ustvarjena za športne aktivnosti na prostem, predvsem za planinstvo. Višina okoliških vrhov se stopnjuje z

oddaljenostjo od obale in tako zaradi njihovega prekrivanja ravno z najvišje točke te gorske skupine jezera žal ni več videti. Nič zato, motivov za vzpon je še na pretek, najmanj toliko,

kolikor murk diši z njegovih travnikov in kolikor kotnih stopinj merijo razgledi s kopastega vrha. Prišeste jim še možnost osvojitve drugega dvatisočaka, Eckwanda, ki se lepo prilaga h

krožni različici sestopa. Staff pa lahko pustite za naslednjič, kot dobrodošel izgovor za vrnitev v te kraje. Poleti med obvezno planinsko opremo priložite kopalke!

Latschur se počasi otresa zadnjih zaplat snežne odeje. Foto: Janja Lipužič

PLANINSKI VESTNIK | OKTOBER 2015

Golz, 2004 m

Ziljske Alpe

Golec in Golič sta lepi slovenski imeni za nekoliko zadržan, neznačilno kopast vrh skupine Spitzegla, ki tvori izrazito premočrten, koničasto modeliran greben med prelazoma Windische Höhe in Kreuzberg. Je najlažje dostopen dvatisočak nad Šmohorjem, glavnim mestom Ziljske doline. Na vse strani razgledujočo se travnato plešo dviga zahodno od sedla Radniger Sattel, kjer je eno od vozlišč poti tega dela skupine. Kolesarska in naša pešpot se na planini srečata s severno potjo od Belega jezera/Weissensee; izhodišče na oni strani je par sto metrov višje, možnosti za krožno turo pa je prav tako kar nekaj. Golič prijazno vabilo na pomladni ali jesenski pohod podkrepi s še enim adutom: pod gozdno perutjo – točneje v južnih vznožjih nad Jadersdorfom – skriva igrivo sotesko Weissenbach Klamm.

Zahtevnost: Lahka označena pot. Vrh je na severno stran odrezan, pazljivo pri razgledovanju na jezersko gladino.

Oprema: Običajna planinska oprema.

Višinska razlika: 1300 m

Izhodišče: Radnig pri Šmohorju/Hermagor v Ziljski dolini,

700 m. WGS84: N 46,643788, E 13,366278

Sem se pripeljemo skozi Rateče, Trbiž/Tarvisio, Podklošter/Arnoldstein in navzgor ob Zilji do Šmohorja/

Hermagor. V središču Šmohorja zavijemo severno in peljemo skozi Radnig do parkirišča ob naravnem kopališču.

Zahodno pobočje Golza s planine St. Lorenzer Alm Foto: Janja Lipužič

PLANINSKI VESTNIK | OKTOBER 2015 | 35 |

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. V obzir vzemite nekoliko naporejšo višinsko razliko; za krožno turo je potrebna solidna kondicija.

Oprema: Običajna planinska oprema.

Višinska razlika: 1300 m

Izhodišče: Neusach ob severni obali Belega jezera/Weissensee, 932 m.

WGS84: N 46,715341°;

E 13,323631°

Sem se pripeljemo skozi Rateče in Trbiž/Tarvisio v Podklošter/Arnoldstein ter navzgor ob Zilji do Šmohorja/Hermagor. Tam zavijemo desno (severno) in se peljemo skozi Weißbriach, čez preval Kreuzberg in skozi Oberdorf v Neusach.

Časi: Izhodišče–vrh 4 h

Sestop 2.45 h

Skupaj 7 h

ali

Izhodišče–vrh 4 h

Sestop 2.30 h

Povratak ob obali do izhodišča 2 h

Skupaj 9 ur

Sezona: Kopna sezona. Pozimi je Latschur zanimiv cilj za izkušene turne smučarje, kot pohodna tura pa znatno pridobi na težavnosti.

Zemljevid: *Naturarena Kärnten – Gailtal – Gitschtal – Lesachtal – Weissensee – Oberes Drautal*, WK 223, Freytag & Berndt, 1 : 50.000.

Vzpon: Med hišami na robu naselja poiščemo pot številka 20, ki proti vzhodu, ob globokih pogledih na jezero, prečka dolg, strm gozdnat hrbet Zihagas, 1650 m, nad severno obalo. Za priključkom poti od planine Alm hinterm Brunn, 1275 m, (druga, malo daljša varianta) v daljavi prvič

zagledamo naš cilj, ki pa je še precej oddaljen. Položnejša in vse bolj razgledna pot se konča na travnatem sedlu Stosia, 1811 m, s pomembnim razpotjem. V levo čez pobočja gora Almspitze in Bärenkofl dosežemo vnožje Latschurja in kmalu tudi njegov vrh.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona. Za krožno turo pa si moramo vzeti dodatni dve uri časa. Na sedlu Stosia zato zavijemo levo proti vzhodni jezerski

obali (Ortsee) oziroma planini Techendorfer Alm, 1573 m (manjši ovinek). To je tudi smer turnega smuka. Pred kampom v dolini zavijemo desno na skoraj vodoravno pot, ki vzdolž obale pripelje nazaj na izhodišče. Obstaja tudi možnost vrnitve s turistično ladjico, pristanišče je na drugi strani zaliva.

Janja Lipužič

Golz, 2004 m

Koča: Kohlröslhütte, 1535 m, telefon +43 664 88 50 18 60, e-naslov huette@khlroes.at, spletna stran www.kohlroes.at; okrepčevalnica na izhodišču.

Časi: Izhodišče–planina Radniger Alm 3 h

Planina Radniger Alm–vrh 1 h

Sestop 2.45 h

Skupaj 7 h

ali

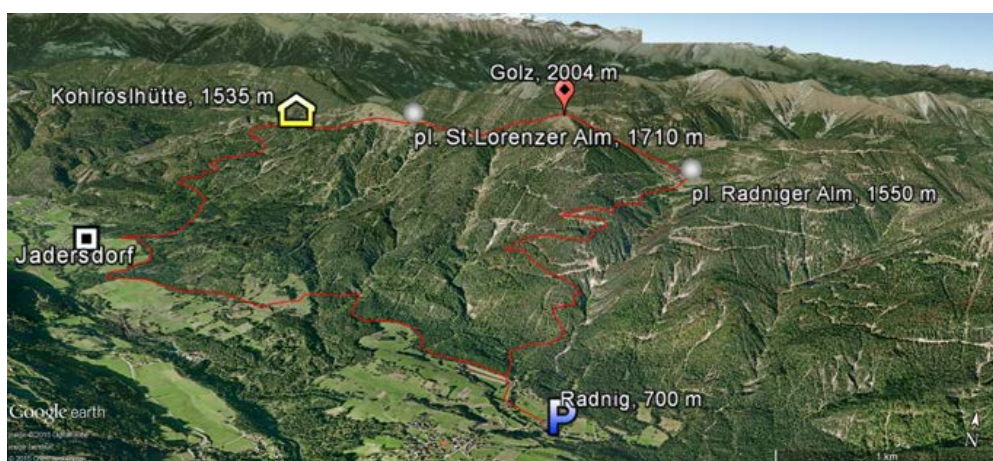
Vrh–Lorenzer Alm–Kohlröslhütte–izhodišče 4–4.30 h

Skupaj 8–9 h

Sezona: Kopna sezona.

Zemljevid: *Naturarena Kärnten – Gailtal – Gitschtal – Lesachtal – Weissensee – Oberes Drautal*, WK 223, Freytag & Berndt, 1 : 50.000.

Vzpon: Na koncu gozdne ceste se steza vzpne v gozd (precej podrtega drevja). Teren je strm in se za kratko zravna, odpre pa šele pri lovski krmilnici na križišču z lepo gozdno cesto, ki je tudi uradna kolesarska pot. Cesto prečkamo še nekajkrat, kakšen kilometer pred planino Radniger Alm, 1550 m, pa

se ji priključimo. Na zgornjem robu planine je razpotje (desno Spitzegel čez Obervellacher Alm, naravnost jezera), mi pa se levo čez travnik obrnemo proti našemu cilju. Med vse redkejšimi macesni se vzpnemo do golega vrha z lično leseno sedežno garnituro. Panorama je osupljiva – onstran jezera vidimo Latschur, za njim skupino Kreuzeck, na jugu prelaz Mokrine, domači Mangart, v daljavi

Lienške Dolomite. Če želimo pokukati na jezero, sestopimo par korakov na severozahodno stran.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona, lahko pa izvedemo tudi krožno turo. Ob globokih pogledih na jezero se spustimo ob zahodnem grebenu na planino St. Lorenzer Alm, 1710 m, in dalje do kočje Kohlröslhütte, 1535 m. Do sem je pot zelo prijetna, niže pa smo obsojeni na gozdno cesto z

nekaj bližnjicami. Če druge povezave z izhodiščem ne najdemo (oznake so bile leta 2014 precej pomanjkljive), se vrnemo skozi Jadersdorf in po kolovozu čez travnike mimo odcepa za sotesko.

Janja Lipužič

Naša tokratna gostiteljica sta travnata dvatisočaka v zahodnem delu manjše gorske skupine Jauken nad krajem Kötschach - Mauthen. Planincem sta na razpolago v vseh letnih časih; pozimi vabita številne turne smučarje, v kopnem sta idealen cilj tudi za manj naporen, poldnevni družinski izlet ali kombinirano kolesarsko-pohodno turo. Kljub na videz blagim in na vse strani preglednim južnim pobočjem ne pozabimo, da smo (na lahek način) vstopili v visokogorje in da se že tako ozek grebenski rob na severno stran brez opozorila prelomi čez več sto metrov visoke pečine. Ker v okolici ni nobenih bistveno višjih gora, se bomo na sončen dan do sitega nagledali razgledov vzdolž in prek obeh dolin vse do obzorja.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Tura je v zimskih razmerah zahtevna, potrebna je vsa ustrezna oprema.

Oprema: Običajna planinska oprema.

Višinska razlika: 1214 m

Tik ob robu prepadnega grebena vodi pot na vrh Jaukenstöckla. Foto: Janja Lipužič

Hochstadel, 2681 m

Bi želeli na vrh gore, katere severna stena spada v elitno peterico najvišjih v Vzhodnih Alpah? Hochstadel je skalni mogotec vzhodnega dela Lienških Dolomitov, brez konkurence najatraktivnejše skupine Ziljskih Alp, tik ob meji med Koroško in Vzhodno Tirolsko. Njegove več kot tisočmetrske vertikale se ne bomo dotikali, a tudi opisana planinska tura prinaša zelo dolg pristop z nekaj lažjega plezanja v elementarnem visokogorskem vzdušju. Ker tudi vožnje ni malo, je prikladno prenočiti v koči na planini Unholdenalm. Tja se stekajo vse poti iz Dravske doline: enajst kilometrov makadamske ceste, zavarovana plezalna pot skozi sotesko potoka Pirkenklamm (težavnost B/C) z izhodiščem tik ob našem, malo zahtevna Zabrat Leitersteig iz bližnje vasi Nikolsdorf ter običajna pešpot, ki zgoraj združuje vse našete.

Zahtevnost: Zahtevna označena pot za kondicijsko dobro pripravljene. Nekaj odsekov je izpostavljenih, večinoma opremljenih z jeklenico, opravlja pa imamo tudi s krušljivim

terenom brez varoval. Vrh je na severno stran prepaden.

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, čelada. Manj izkušenim svetujemo

samovarovalni komplet; za pot skozi sotesko Pirkenklamm je ta obvezen!

Višina izhodišča: 636 m

Višinska razlika: 2050 m

Izhodišče: Unterpirkach, parkirišče pri mostu sredi vasi, 636 m.
WGS84: N 46,759178°,
E 12,927536°

Oddaljeni vrh Hochstadla s planine Unholdenalm Foto: Vladimir Habjan

Izhodišče: Parkirišče pri cerkvi na koncu zaselka Goldberg, 1050 m. WGS84: N 46,67507 E 13,067755° Sem se pripeljemo skozi Rateče in Trbiž/Tarvisio v Podkloster/Arnoldstein ter navzgor ob Zilji mimo Šmohorja/Hermagor in naprej skozi Dellach v bližnji St. Daniel, kjer zavijemo desno (severno) v Goldberg. Po plačljivi makadamski cesti lahko nadaljujemo še skoraj 900 višinskih metrov do planine Jaukenalm.

Časi: Goldberg–planina Jaukenalm 2.30 h

Planina Jaukenalm–Jaukenstöckl in Jaukenhöhe 1.30 h

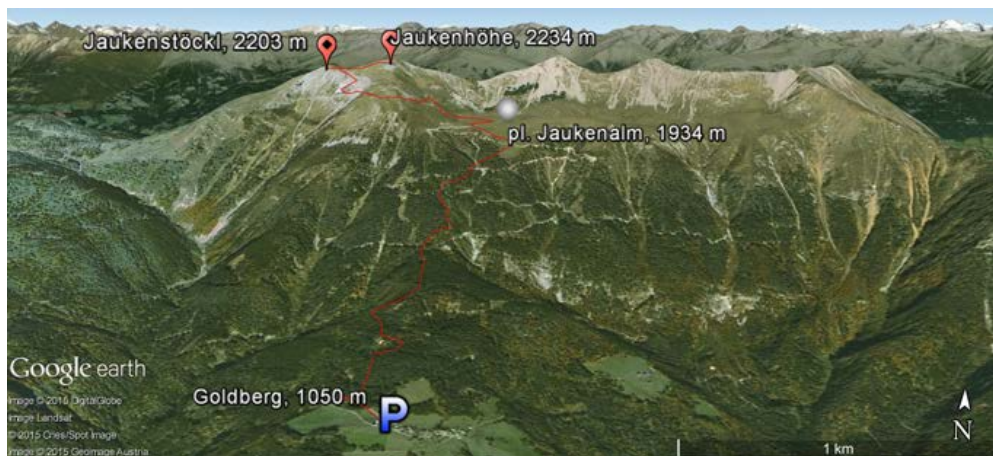
Sestop 2.45 h

Skupaj 6.30–7 h

Sezona: Kopna sezona.

Zemljevid: *Naturarena Kärnten – Gailtal – Gitschtal – Lesachtal – Weissensee – Oberes Drautal*, WK 223, Freytag & Berndt, 1 : 50.000.

Vzpon: S parkirišča pridemo po cesti hitro v gozd in do odcepa planinske poti. Ta v več ali manj enakomernem naklonu seka dolge ovinke makadamske ceste, ki se zaključijo na planini pred kočjo. Kažipotu sledimo

čez travnike v levo in se mimo vhoda v nekdanji rudniški rov vzpnemo na neizravnanu ramu zahodno od planine, ki zakriva pogled na Jaukenstöckl, 2203 m. Okoli nje skoraj vodoravno pridemo na razpotje, kjer se naša pot obrne desno in čez skrotasta jugovzhodna pobočja privijuga na sedlo med obema vrhovoma. Do prvega na levi je še nekaj minut hoje po travnatem grebenu. Vrnemo se do sedelca in se po strmi, nekoliko

manj izraziti stezici ob prepadnem grebenu vzpnemo še na Jaukenhöhe, 2234 m.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona. Če imamo ustrezne izkušnje, se čez travnate strmali lahko spustimo tudi nekoliko po svoje, na primer po trasi turnega smuka, kakor je vrisan na zemljevidu, ali po ozki, izpostavljeni stezici vzdolž vzhodnega grebena in nižje desno na planino.

Janja Lipužič

Hochstadel, 2681 m

Iz osrednje Slovenije se pripeljemo skozi karavanški predor, po avtocesti mimo Beljaka/Villach do Spittala, nato po Dravski dolini proti Lienzu do Oberdrauburga. Tam zavijemo levo čez Dravo in tik za mostom desno do izhodišča. Lahko pa se pripeljemo tudi skozi Rateče do Trbiža/Tarvisio, nadaljujemo v Podkloster/Arnoldstein ter navzgor ob Zilji skozi Šmohor/Hermagor v Kötschach ter čez prelaz Gailberg v Oberdrauburg.

Koči: Hochstadelhaus, 1780 m, telefon +43 4710 27 78, spletna stran www.hochstadel.at; Kaiser Hütte, 1790 m, telefon +43 664 975 03 99, spletna stran www.kaiserhuetten.at.

Časi: Izhodišče–Hochstadelhaus 2.30 h Hochstadelhaus–jugozahodni greben–vrh 3.30 h

Sestop po običajni poti 4.30 h

Skupaj 10–11 h

Sezona: Kopna sezona.

Zemljevida: *Naturarena Kärnten – Gailtal – Gitschtal – Lesachtal – Weissensee – Oberes Drautal*, WK 223, Freytag & Berndt, 1 : 50.000; *Lienzer Dolomiten, Lesachtal*, WK 47, Kompass, 1 : 50.000.

Vzpon: Po gozdni cesti gremo kratko ob potoku in desno čez kolovoz, kjer se začne označena, večinoma senčna pot. Do planine večkrat prečkamo makadamsko cesto, vmes se ji priključita poti iz Pirkenklamma in Nikolsdorfa. Mimo obeh koč in lesenih hiš pridemo do velikega smerokaza, kjer izberemo levo pot proti jugozahodnemu grebenu (Südwestgrat). Začetni del je položen, popestrijo ga grasni

razgledi, ki se prikažejo za robom. Po prečenju južnih pobočij se vzpnemo na travnati greben in čez sipko pobočje pridemo do razpotja (levo Karlsbader Hütte). Pot gre desno in hitro pridobiva višino preko naloženega grušča ter kratkih skalnih skokov. Nekajkrat si pomagamo z rokami ali jeklenico. Čez izpostavljeno, sitno poličko nad severno steno pridemo na škrbino pod vršnim skalovjem. Ob nizu jeklenic

splezamo na najvišjo točko, kjer je dovolj prostora za počitek in občudovanje okoliške panorame.

Sestop: Do planine sestopimo na drugo, vzhodno, stran po lažji poti, t. i. Normalweg ali Rudnigweg, ki je speljana po nizu dolinic. Rahlo izpostavljena in malo bolj strma je le na dveh mestih. Na zgornjem robu planine se priključijo poti, po kateri smo se vzpeli.

Janja Lipužič

Božanska komedija pod Krnom

Iskanje kamnite gobe v razdejanem gozdu

Franci Horvat

"Tu skozi do trpečega greš mesta, tu skozi pot gre v večne bolečine, tu skozi k pogubljenim pelje cesta. Pravično umel je stvarnik iz višine, ustvaril me je silno, brez napake, v ljubezni prvi, iz vednosti edine. Pred mano ustvarjene stvari le take so kakor jaz, ki tu stojim za večno, kdor vstopiš, pusti zunaj upe vsake."

Iz Dantejeve *Božanske komedije* – devet krogov pekla

Ena od mojih predhodno zapisanih življenjskih zgodb se je končala takole: "ko sem se hotel odpeljati v dolino, se mi je na parkirišču pridružil oskrbnik zavetišča pod Krnom s prijatelji. Povedali so mi, kje pod vasjo Krn se nahaja znamenita goba. Seveda se boste začudili, kaj za vruga iščem marca gobe na 800 metrih nadmorske višine." Toda to je druga zgodba, ki sodi že skoraj med znanstveno fantastiko oziroma v kategorijo "saj ni res, pa je". Dolgo časa sem okleval s pisanjem, ko pa je zgodba v meni dozorela kot vino, ki z leti požlahtni, sem jo moral spraviti na papir. Najprej sem jo skrbno čuval v svojem arhivu, pokazal je nisem niti svojcem niti prijateljem, kajti preveč se mi je zdela osebna in boleča. Zdaj mislim drugače. Mnogi hodijo v daljne kraje, kjer imajo nekatere dežele bogato zgodovino in prekrasno naravo. Domov prinesejo čudovite zgodbe in vtise, prelepe fotografije ter zanimiva spoznanja o teh rajskih ciljih. Tudi sam sem dolga leta razmišljal podobno in spoznavanje svoje domovine puščal za stara leta, ko ne bo več denarja in moči za tuje kraje. Časi so se spremenili in tudi v domačih logovih najdem prekrasne

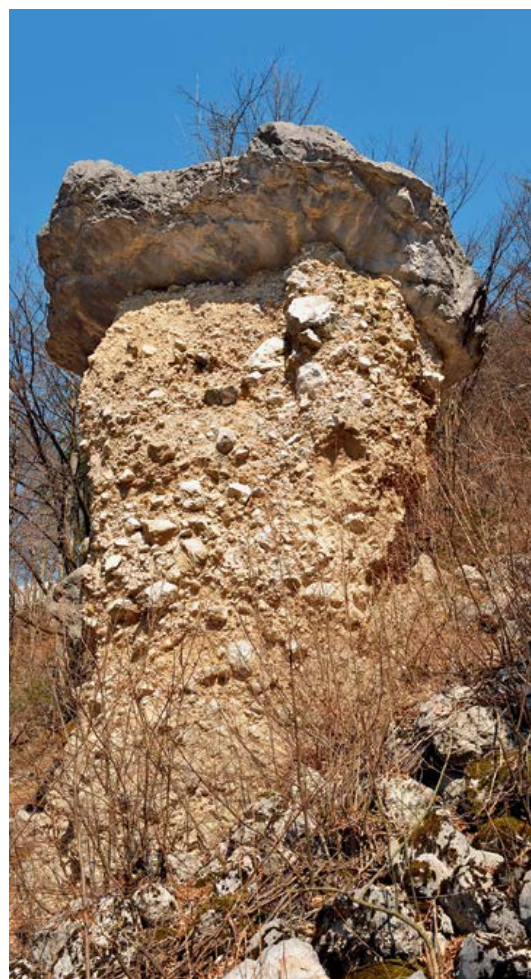
kotičke, ki me napolnijo z energijo in novimi spoznanji. Nekatera doživetja so lepa, druga poučna in mogoče tudi kdaj boleča ter neprijetna, toda so kot mamilo – ko postaneš odvisen od njih, ti ni več pomoči.

Svoje vozilo sem parkiral na ovinku v neposredni bližini kamnite hiške pri potoku, od koder do kamnite gobe pelje markirana pot. Običajno za pot do te lepote potrebujemo okoli dvajset minut zmerne hoje, tokrat pa je bila situacija povsem drugačna. Žledolom je opravil neverjetno delo, kot da se je pravkar poslovil orkan. V jarku so podrti drevesa ležala tako razmetana, da si tudi Hitchcock ne bi mogel zamisliti srhljivejšega scenarija. Že pri vhodu sem dobil idejo, da vstopam v Dantejev pekel z devetimi krogi in da pred seboj vidim napis "Opustite vsake upe, vi, ki vstopate." Da sem prestopil prag "pekla", sem potreboval kar nekaj časa in poguma. Zavedal sem se, da je bil za mano lep nočni izlet na zasneženi Krn s prekrasnim razgledom daleč naokoli. Po sončnem vzhodu je sledil sestop do avtomobila. Pot je bila ena sama poezija, kajti ni bilo nevarnosti za plazove, po katerih je poznano južno pobočje Krna. Kar nekako sem se bal pokvariti dan, ki se je tako lepo začel. Da bi bila odločitev še težja, sem bil tisti dan dogovorjen s prijatelji, da jih obiščem. Trma, ki je mejila že na norost, in morda Lucifer iz podzemlja, ki me je vabil v svoj Kocit, kjer prebiva, sta bila razloga za mojo odločitev. Ko je bila skušnjava le prevelika, sem si dejal: "Kaj vse si že doživel!"

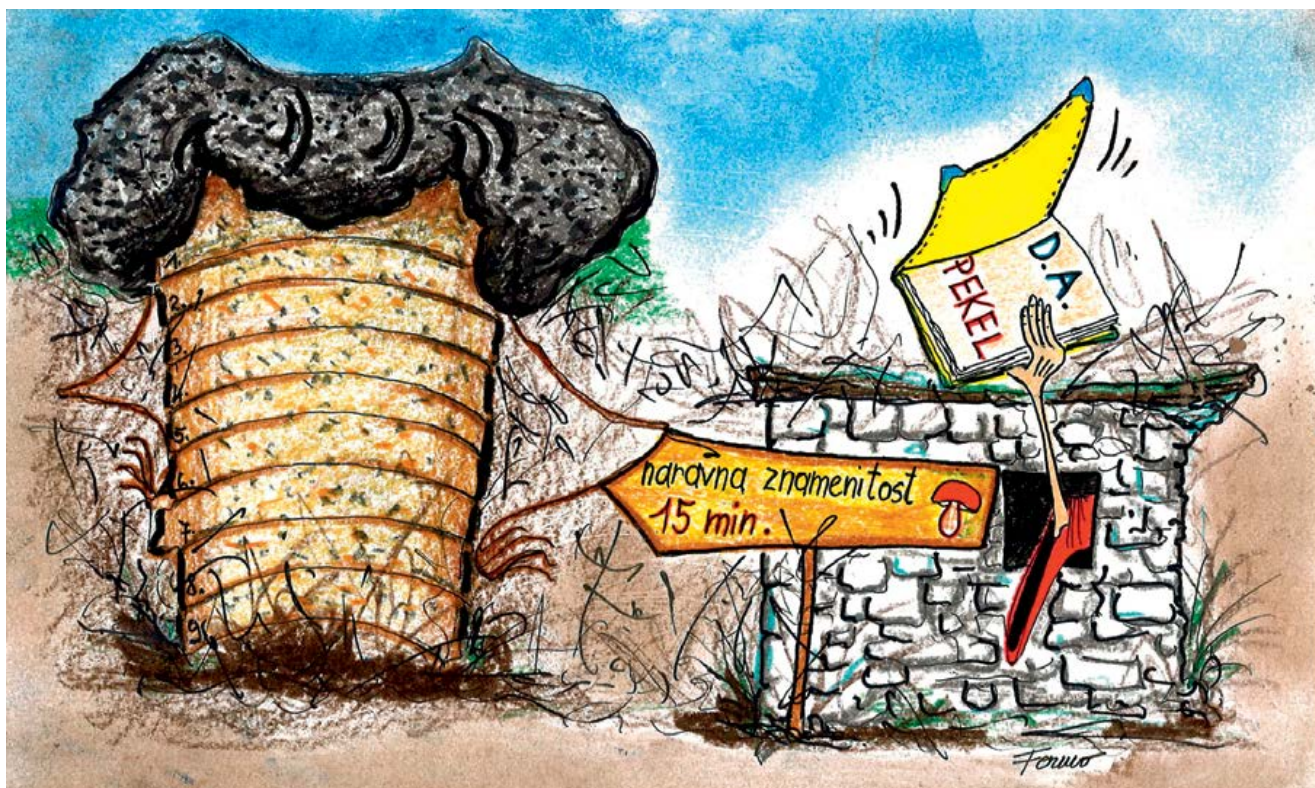
Kot otrok sem prebival pri skrbnikih, ki so me radi puščali samega, da sem si, domnevno, prijokal obojestransko kilo, nato je sledilo šolanje, ko sem raje šel v naravo, kot da bi se učil, in temu primerni so bili tudi rezultati. V Mrzli gori sem pri plezanju omahnil 77 metrov v globino in po čudežu ostal živ, preživel sem tudi bivakiranje v perujskih Andih na 6000 metrih pri minus dvajset z orkanskim vetrom. Huda je bila izguba neveste tik pred poroko. Poučna je bila brezplačna

vožnja v soteski Sopota; takšnih in drugačnih zgodb je za ves koš, le s čim me stvarnik še lahko preseneti? Izkazalo se je naslednje – če je lahko lepo, je lahko še lepše, če pa slabo, pa je lahko še slabše. Dantejevi krogi pekla so sestavljeni nekako tako: v prvem krogu pred peklom se nahajajo duše pravičnikov, sledijo jim pohotneži, požeruhi, pohlepneži, lenuhi, neverniki – heretiki, nasilneži, prevaranti, najgloblji del pekla zavzemajo izdajalci, ki se grejejo pri samem Luciferju. Ker nimam, vsaj tako mislim, nobenih izmed naštetih "vrlin", sem prestopil prag

Kamnita goba pod vasjo Krn
Foto: Franci Horvat

* Članek je poglavje iz knjige *Timšel*, ki je izšla lani pri založbi Antika iz Celja (op. ur.).

pekla. Z mano ni bilo Vergila, da bi me vodil in ščitil, to pot sem moral prehoditi sam. Smelo sem se spustil v kaos dreves, grmov, kamnov in vode. Najprej sem se počutil kot David Livingston, ko je iskal izvir Nila v Afriki in tam tudi žalostno končal. Potok, ob katerem pelje pot, je bil sila vodnat, toda še zdaleč ne tako kot afriški veletok Nil.

Če je bil prvi krog pekla zaznamovan z žledolomom, je bil drugi krog zaznamovan z udarcem veje, ki se je sprostita ob mojem dotiku. Sunek je bil tako nenaden in tako močan, da me je kot vrečo krompirja zbil nekaj metrov stran na podrtu drevo. Ves omotičen, krvav in odrgnjen po rokah sem se le s težavo pobral. Na čelu mi je zrastle velika buška, ki bi jo lahko kdo uporabil pri obdukciji, če bi bila omenjena nezgoda zame usodna. Moja pozornost najprej ni bila namenjena sebi, temveč fotoaparatu, ki je ležal ob meni. Ni še preteklo veliko časa, ko je bil poškodovan v soteski Sopota. S tresočimi rokami sem ga vklopil in poskušal napraviti kakšen posnetek. K sreči je vse delovalo, kot da je bilo pri Ljubnem že dovolj težav. Močno sem si oddahnil in sklenil, da ga pospravim v nahrbtnik.

Odločil sem se, da se vrnem k avtu. Že po nekaj korakih pa me je zgrabil zlodej in me začel vleči nazaj. Razum mi je sprvil: "Ne poslušaj, vrni se," trma pa je spet opravila svoje. Pustil sem se zapeljati in nadaljeval sem z raziskovanjem poti do "vražjega gobana". Napravil sem dobrih

petdeset korakov, ko se mi je noga zagozdila med dve podrti debli. Imel sem občutek, da se mi izdajalski hudič reži na vsa usta, ko sem hotel nogo spraviti iz nerodnega položaja.

Pred časom sem na televiziji gledal, kako se je ameriškem pustolovcu roka zagozdila v eni izmed ozkih sotesk Divjega zahoda, kjer prevladuje peščenjak. Ker so takšni kraji redko obiskani, si prepuščen predvsem samemu sebi. Mislim, da si je na koncu agonije moral celo odrezati roko, da je prišel iz soteske. Kar stisnilo me je pri srcu, ko sem pomislil, kakšen konec me čaka. Očitno je bil Lucifer tisti dan bolje razpoložen in si je hotel še malce podaljšati zabavo.

S skrajnimi močmi sem si sezul čevlji in uspel izvleči nogo iz drevesnega objema. Spet sem se tresel kot šiba na vodi, le s težavo sem si ponovno nataknil čevlji, še težje je bilo zavezati vezalke. Nato sem odločno sklenil, da grem nazaj, kajti vsa ta dogajanja so mi dala vedeti, da mi tokrat ne bo uspelo obiskati gobana, pa če še tako trmoglavim. Ko sem iskal prehod proti potoku, kjer so se kazali lažji prehodi, sem odkril markacijo na skali, na kateri je sedel hudič. Kot da že ni bilo dovolj težav in zapeljevanja, mi je nakazal pot, ki naj bi držala k tako zaželeni gobi. Nekaj metrov je šlo kot po maslu, nato pa me je ustavilo staro podrtu bukovo drevo. Moral sem *zaplezati* po njegovem gladkem deblu, kot da osvajam še deviški osem tisoč metrov visok vrh

Tokrat sem pri njej opazil leseno tablo, na kateri je bila narisana kamnita goba, nad njo pa je pisalo "Naravna znamenitost – 15 minut". Risba: Lorella Fermo

v Himalaji, nato se je bilo treba splaziti še pod podrtimi debli. Pri plezanju čez drevesa sem moral paziti na ravnotežje, pri plazenju pod drevesi pa na to, da ne zdrsnem v potok, ki je bil poleg. Na koncu tega izjemno napornega predela sem prvič sedel na podrtu drevo in si nabiral moči za nadaljevanje. Spraševal sem se, ali mi je bilo tega treba in komu sem se tako hudo zameril, da moram opraviti tako pokoro. V cerkev res nisem pogosto hodil, tudi denarja ne puščam v teh sakralnih stavbah, občasno mi je ušla kakšna kletvica, cena pa je tako velika ...

Ko sem se malce nadihal, je začelo v meni vreti, kot da bo vsak čas prišlo do izbruha vulkana. Postal sem besen, da je bilo veselje. Stisnil sem zobe, pozabil na prestane težave in nadaljeval. Želja po gobi je bila močnejša od razuma. Moje napredovanje je mejilo že na obsedenost, plezal sem in se plazil kot ranjena žival, ki želi pobegniti zasledovalcem. Med lomastenjem po gozdu sem preplašil ptico, ki je očitno imela neke v bližini svoje gnezdo. Z veliko hitrostjo je švignila mimo moje glave, da sem se od strahu sesedel. Priznam, da sem takrat začutil nekaj vlažnega med svojimi nogami. Za razdevičenje mojih spodnjic sta bila domnevno kriva prestani trud in velika

V ustnem izročilu se je ohranila zgodba o vodnem božanstvu Vodešču, ki naj bi si za domovanje izbralo kamnito gobo pod Krnom. Vodešec naj bi bil zaščitnik vseh, ki so rojeni ob mlaju. Če so potrebovali pomoč božanstva, so morali ob zori k skali, vanjo vreči tri kamne in pri tem povedati, kaj želijo.

Spletni vir: Danijel Rojšek in Pavel Medvešček.

Že pri vhodu sem dobil idejo, da vstopam v Dantejev pekel z devetimi krogi in da pred seboj vidim napis "Opustite vsake upe, vi, ki vstopate". Risba: Lorella Fermo

napetost. Malce sem se bal, ali je bila to samo uvertura za vstop v najgloblji del pekla. Očitno je bil scenarij napisan tako, da ni dovolj, da te fizično in psihično uničijo, vzeti ti morajo še poslednje dostojanstvo.

Ponižen kot lovski pes, ki je bil okregan, ker ni ubogal gospodarja, sem se nato bolj previdno lotil nadaljevanja poti skozi "pekla", toda Lucifer še ni rekel zadnje besede. Po vseh naporih mi je le naklonil, da sem v daljavi zagledal "vražjega gobana". Zgodnje popoldansko sonce ga je lepo obsijalo, da je bil videti še bolj vabeč. Le s težavo sem se primajal k njemu. Ves napet sem izvlekel fotoaparata iz nahrbtnika in hotel zabeležiti čarobni utrinek. Mehanska naprava z obilo elektronike je zatajila. Najprej mi je na ekranu pokazala, da sta se zapolnili obe spominski kartici. Ko sem malce prelistal posneti material, sem hitro našel posnetke, ki sem jih podvojil, zato sem jih lahko izbrisal. Spet sem se pripravil, da bi fotografiral, ko se mi je izpraznil baterijski vložek. Zamenjal sem ga z rezervnim, ki pa je bil zaradi nočnega fotografiranja prav tako prazen. Baterijski vložek sem nato zavil v suho trikotno ruto in si ga dal med pregreta stegna. Držal sem ga nekaj

minut ter poizkusil srečo, ali bi mi uspelo napraviti vsaj kakšen posnetek. Nisem bil prepričan, komu sem se zasmilil, hudiču ali sv. Petru oziroma Vodešču. Uspelo mi je napraviti kar dva posnetka, s katerima sem končal svoje fotografiranje pri "vražjem gobanu".

Ta pa ni kar tako. V višino meri devet metrov in premer klobuka znaša kar šest metrov. Kamniti velikan sodi med večje tovrstne naravne znamenitosti. Klobuk je iz trdnega masivnega apnenca, bet pa iz krušljivega morenskega gradiva. V slednjem lahko vidimo ostre velike skale, ki so ostanek ledeniškega nanosa. Rečni nanosi so običajno nekaj povsem drugega, saj so kamni lepo obrušeni. Kamnita goba je kot večina podobnih nastala tako, da je kos trdega masivnega apnenca varoval določeni del ledeniškega nanosa pred raztapljanjem in preperevanjem. Z leti je ledeniško delovanje opravilo svoje, tako da je okoli skale odnašalo morenski nanos.

Vsi ti presežniki, ki krasijo to vražjo kamnito lepoto, mi tokrat niso kaj dosti pomenili, želel sem samo priti do avta. Toda ker še nisem obiskal vseh devetih krogov pekla, sem bil prepričan, da še nisem polizal vsega medu in popil vsega mleka, ki mi ju je pripravil hudič. Spet je bilo treba plezati po drevesnih deblih in se plaziti pod njimi, da je bilo veselje. Ena izmed vej se je pri plazenju zataknila za mojo majico in mi jo preluknjala. Res je, potreboval sem nekaj svežega zraka za

svoje preznojeno telo, toda ne na takšen način. Le nekaj korakov naprej me je ustavila rogovila, ki se je zapletla v moje hlače in jih raztrgala pri gležnju. Jezen in togoten sem nadaljeval svojo trnovo pot. Opazil sem, da bi si povratek olajšal, če bi šel ob potoku. Bilo je nekaj podrtih dreves, ki so ležala ob njem. Na ustnicah se mi je pojavil nasmešek, kot da bi bil na najlepši plaži Zanzibarja. Brhka postavna dekleta so se pozibavala v bokih na belem pesku ob turkiznem morju.

"O, groza!" sem zavpil, ko sem se zaradi nepazljivosti naenkrat znašel do kolen v hladni vodi potoka. Dejal sem si, da lahko, če sem že povsem premočen in strgan, pot nadaljujem kar po strugi potoka in prej dosežem avto. Rečeno, storjeno! Nekajkrat mi je voda segala čez kolena, drugič je je bilo le za vzorec. Z zadnjimi naporimi, ko sem se bolj priplazil, kot da bi hodil, sem se skobacal iz struge pri kamniti hišici. Tokrat sem pri njej opazil leseno tablo, na kateri je bila narisana kamnita goba, nad njo pa je pisalo "Naravna znamenitost – 15 minut". Kako dolgih je lahko teh nekaj minut, če te pot mimogrede vodi še skozi devet krogov pekla!

Moje stanje je bilo tako klavrno, da nisem potreboval ne vic ne raja, zadovoljil sem se z vsem, samo da ni bilo treba hoditi, se plaziti ali plezati. Božanska komedija je bila zame končana.

A spraševal sem se, kako dolgo bo še samo komedija, za katero je značilno, da ima tragičen začetek in srečen konec. ●

Smo na pravi poti

Predstavitev Gospodarske komisije Planinske zveze Slovenije

Pogovarjala se je Tina Leskošek

Verjetno se marsikateri starejši planinec spominja časov postavljanja ali obnavljanja planinskih koč, društvenih udarniških akcij in motivacije, ki ni bila pogojena z denarjem. Planincem, ki gore zgolj obiskujejo, se velikokrat zdi logično, da planinska koča tam je in da bodo v njej lahko pojedli kosilo, in marsikdo niti ne pomisli, kaj vse je moralo biti postorjeno, da je to mogoče. Četudi je romantični pogled na vse, kar se v hribih dogaja, verjetno gonilo planinstva pri nas, pa je za njim kopica organizacijskih in birokratskih zalogajev, z delom katerih se ukvarja tudi Gospodarska komisija Planinske zveze Slovenije. Da malce osvetlimo njeno delovanje, smo se pogovorili z novim načelnikom Gospodarske komisije, Jankom Rabičem, članom Planinskega društva Jesenice.

kjer imamo svojega predstavnika Draga Dretnika.

Komisija v tem mandatu od lanskega aprila naprej šteje devet članov. Letošnjega januarja je strokovno delo komisije prevzel novi strokovni sodelavec Dušan Prašnikar, ki se je hitro vključil v delo in dobro izvaja zastavljene naloge.

Kaj so vaše prednostne naloge?

Prednostnih nalog je vse več, težko jih opredeljujemo na bolj ali manj pomembne. Sedaj je morda v ospredju

Janko, kako bi na kratko predstavili Gospodarsko komisijo PZS? Zakaj obstaja in s čim se ukvarja?

Gospodarska komisija v okviru organov PZS zavzema zelo pomembno mesto, pod njeno okrilje spada paleta najrazličnejših nalog, ki so povezane s področjem gospodarjenja in upravljanja planinskih objektov. Gre za pripravo in obravnavo različnih pravilnikov ter razpisov, reševanje premoženjskih vprašanj in podobno.

Pomembno je delo na področju ekologije na planinskih kočah, osveščanja članov planinskih društev in oskrbnikov o čistem okolju, delo v okviru svetovalne pisarne za gradnjo malih

čistilnih naprav in za obnovo objektov. Komisija obravnava in sprejema nove koče v register koč PZS, obiskuje koče, zbira podatke, organizira konference o planinskem gospodarstvu z aktualnimi temami, spremlja zakonodajo in novosti. Vse bolj se mora prilagajati sodobnim trendom planinstva v povezavi s planinskimi kočami, uvaja novosti na področju finančnega poslovanja, zaposlovanja kadrov, davčnih blagajn in podobno. Delo zajema mednarodno sodelovanje, izmenjavo izkušenj v okviru komisije za koče in poti CAA,¹

¹ Club Arc Alpin je upravni organ velikih planinskih zvez v alpskih državah.

predelava zastarelega pravilnika o upravljanju, poslovanju in opreми planinskih koč. Potem moramo urediti spremembe kriterijev za ocenjevanje vlog pri razpisih. Čim prej bi radi naredili korak naprej pri obsežni nalogi ravnanja z vodnimi viri in odpadnimi vodami, s katerimi bi v nekaj letih lahko rešili večino problemov na kočah. Še bolj aktivno moramo iskati možne vire financiranja malih čistilnih naprav in drugih vsebin, povezanih s kočami. Pomembni sta akciji Okolju prijazna planinska koča in Družinam prijazna planinska koča. Gre še za vrsto drugih nalog. Povezovanje s turističnim gospodarstvom, tukaj so po mojem mnenju

letos narejeni kar pomembni koraki: spletne aplikacije za podatke o kočah, informacijska podpora rezervacijam planincev in podobno.

Kako se je dojemanje planinskega gospodarstva in delovanja planinskih koč spremenilo v letih slovenskega planinstva? Kako danes ljudje gledajo na to v primerjavi s preteklostjo?

Planinsko gospodarstvo se skozi čas gotovo spreminja. Časi so bili drugačni, spomnimo se udarniških gradenj koč, dalo se je dobiti sredstva, delovni kolektivi so pomagali. Koče se starajo, saj so bile vse zgrajene pred desetletji. Sicer so bile večkrat obnovljene, vendar je potrebnega vse več rednega vzdrževanja. Koče niso več nobena izjema glede zakonskih predpisov, ki jih morajo planinska društva spoštovati in se jih držati. Gre za delovna razmerja, spoštovanje higienskih predpisov, požarni in drugi

Ali so planinske kočice (oziroma planinska društva, ki jih upravljajo) avtonomne ali se morajo držati pravil PZS? Česa se morajo držati?

Društva so v veliki meri avtonomna pri delu, seveda pa obstajajo pravila oziroma nek red, ki se ga je treba držati oziroma ga spoštovati. Planinska društva morajo s tem, ko so sestavni del velike družine PZS, to spoštovati. Skupni cilj vseh je, da so vsi, ki obiščejo kočice, zadovoljni, tako glede cen, prijaznosti, lepe okolice, informacij o okoliških turah in podobnega.

Ali PZS kočam določi najvišje cene hrane, pijače in nočitev in ali jih kočice spoštujejo?

Cene v kočah so že nekaj let kar precej vroča tema, s tem se ubadamo tudi pri Gospodarski komisiji. Prav je, da obstajajo pravila znotraj PZS, kakšne naj bodo cene. Sedanje veljavne so lani

s kočami v visokogorju zagovarjajo višje cene zaradi velikih stroškov, po drugi strani uporabniki storitev (planinci z izkaznicami PZS) zahtevajo, da so cene takšne, kot so določene, oziroma da se jim prizna dogovorjeni popust. Problem je kar velik in upam, da ga bomo ustrezno rešili.

Kakšno je stališče Gospodarske komisije glede udobja v kočah – ga je treba povečevati?

Udobje oziroma sploh urejenost bivanja je od kočice do kočice različno. Zagotovo podpiramo, da mora kočica zagotavljati osnovne standarde, zavetje pred slabim vremenom, osnovno planinsko prehrano, prenočišče. Kako je s tem, je v veliki meri odvisno od oskrbnikov in tudi društev. Podpiramo seveda, da se zaščiti preprostost, ki jo verjetno podpira tudi večina planincev, so pa tudi izjeme, ki v kočah pričakujejo veliko več od tega.

1 Janko Rabič Osebni arhiv

2 Ne le upravniki koč, tudi planinci se moramo potruditi za čim manjši vpliv na okolje. Foto: Jana Remic

3 Postavljanje čistilne naprave na Pogačnikovem domu na Kriških podih Foto: Valentin Rezar

red v kočah. Ob tem nihče ne upošteva, da za poslovanje koč, predvsem v visokogorju, veljajo popolnoma druge vremenske razmere, način oskrbovanja, stroški prevoza. V društvih delajo aktivni in zavzeti prostovoljci, ki pogosto niso kos vsem zahtevnim nalogam.

potrdili člani komisije in zbor gospodarjev ter zatem upravni odbor PZS. Na voljo in vpogled so na spletni strani PZS. Nekaj društev predlaga, naj bodo cene priporočljive in ne določene, nekaj društev se jih ne drži in delajo po svoje. V letošnjih poletnih mesecih je PZS prejela kar precej pritožb planincev, da v posameznih kočah ne spoštujejo dogovorov in zaračunavajo višje cene. Naša komisija zbira vse pritožbe in bo tudi ukrepala v skladu z veljavnim pravilnikom. Sklepe bo posredovala v obravnavo upravnemu odboru PZS. Ta problem moramo v prihodnje rešiti v zadovoljstvo vseh, najti ustrezen kompromis. Društva

Na naslednja štiri vprašanja je odgovore pripravil član komisije Drago Dretnik, ki lahko postreže z bolj tehničnimi in strokovnimi podatki.

Katere so najpogostejše težave, s katerimi se srečujejo planinske kočice?

Vsekakor je največja ovira za uspešno obratovanje planinskih koč pomanjkanje finančnih sredstev. Le nekaj najbolj obiskanih koč z velikim številom nočitev lahko iz dohodkov pokrije posodabljanje kočice v skladu z zakonskimi zahtevami in trendi sodobnega planinstva. Težko je pridobiti dobrega oskrbnika ali najemnika za planinsko kočico, ki bi bil tudi ustrezno usposobljen za

najraznovrstnejša opravila na koči. Poleg skrbi za dobro počutje gostov, kamor sodi prijaznost in dobra kuhinja, je treba upravljati celo vrsto zahtevnih tehničnih naprav – oskrbni sistem za vodo, lastno proizvodnjo električne energije (če koča ni priključena na javno omrežje), čistilno napravo za odpadne vode in še kaj.

Kaj lahko koče pričakujejo leta 2017, ko bodo morale vse imeti čistilne naprave?

Sedanja Uredba o emisiji snovi pri odvajanju odpadne vode iz malih komunalnih čistilnih naprav (Ur. l. RS, št. 98/2007 in 30/2010) v 17., 18. in 19. členu predpisuje prehodne roke, do katerih je treba zagotoviti odvajanje odpadne vode ali po javni kanalizaciji ali pa jih očistiti v mali komunalni čistilni napravi (alternativno tudi v nepretočni greznici). V 19. členu je zapisano, da morajo lastniki obstoječih stavb na območjih poselitve, kjer ni treba odvajati odpadne vode v javno kanalizacijo, za odpadno vodo, ki nastaja v obstoječi stavbi, sami na lastne stroške zagotoviti čiščenje vode v mali komunalni čistilni napravi ali njeno zbiranje v nepretočni greznici. In to najpozneje do 31. 12. 2015, če je obstoječa stavba na prispevnem območju občutljivega območja ali vodovarstvenem območju, in do 31. 12. 2017, če obstoječa stavba ni na prej navedenih območjih. Jasno je le to, da do teh rokov več deset tisoč stavb v Sloveniji ne bo izpolnilo zakonskih zahtev, med njimi tudi od 80 do 90 planinskih koč. Če pa bi PZS uspelo pridobiti okoli 5 milijonov nepovratnih sredstev, bi v naslednjih petih letih na vseh kočah uredili čiščenje odpadnih vod v skladu s predpisi.

Kakšna je najboljša rešitev problema odpadnih voda za koče v visokogorju, ki pa so brez (stalne) električne energije? Je edina rešitev uporaba agregata, ki je v mirnem gorskem okolju precej moteč?

Za koče v visokogorju, ki se same oskrbujejo z električno energijo iz fotovoltaike, vetrnih elektrarn, malih hidroelektrarn in generatorjev na tekoča goriva, se izbor tehnologij čiščenja odpadne vode zaradi pomanjkanja energije zelo skrči. Za vsako kočo posebej je treba izbrati najboljšo rešitev. V drugih alpskih deželah je na teh kočah zaradi bolj tolerantne zakonodaje precej razširjena uporaba suhih stranišč. V skladu z našimi predpisi pa je treba tudi izcedno vodo iz suhih stranišč, umivalnic in kuhinje očistiti do predpisanih parametrov, kar pa v visokogorju zelo podraži investicijo.

Koče morajo izpolnjevati vse mogoče okoljske standarde. Je torej čas, da se tudi planinci spremenimo v načinu obiskovanja gora? Kaj lahko storimo, da prispevamo k manjši obremenitvi okolja in lažjemu poslovanju koč?

Na PZS že četrto leto kočam podeljujemo certifikat Okolju prijazna planinska koča.

Koče v visokogorju se večinoma oskrbujejo z žičnicami, helikopterskimi prevozi ali konji.

Foto: Jana Remic

To spričevalo pridobi planinska koča, ki izpolnjuje stroge zahteve glede varovanja okolja. Med temi so tudi navodila o ravnanju vsakega posameznega gosta, da bo s svojim bivanjem na koči prispeval k čim manjši obremenitvi okolja. Ta navodila so sestavni del informacij, ki so objavljene na vidnih mestih v skupnih prostorih koč. Če obiskovalci upoštevajo te napotke, pomembno prispevajo k varovanju naše gorske narave. K lažjemu poslovanju koč pa najbolj prispevamo s svojim obiskom na koči.

V zadnjem času je veliko govora o povezovanju planinstva s turizmom in o neizkoriščenih potencialih te povezave. Ali povezovanje s turizmom planinstvu le koristi ali lahko prinese tudi negativne učinke?

Ker gre za novo obliko sodelovanja in povezovanja s turizmom, je težko takoj podati neko oceno učinkov. Kot sedaj kaže, bo nekaj zagotovo dobrih, marsikaj bo treba doreči s turističnim gospodarstvom na določenem območju, kjer se vidijo možnosti sodelovanja. To bo verjetno vplivalo tudi na večji obisk gora in pri tem bo treba narediti še več, da se bo ohranil lep, še neokrnjen gorski svet,

da ga bodo vsi znali spoštovati in da ga ne bodo onesnaževali ter uničevali.

Ali komisija dobro sodeluje s planinskimi društvi in drugimi komisijami PZS?

Komisija si v tem mandatnem obdobju v letu dni na veliko načinov prizadeva,

da pomaga društvom pri upravljanju koč. To je pomoč svetovalne pisarne pri gradnji čistilnih naprav in obnovah, zagotavljanju helikopterskih prevozov za obnove preko razpisa in druga pomoč pri reševanju problemov. Letos smo pomembne korake naredili pri promociji koč, saj smo društvom brezplačno omogočili sodelovanje na sejnih, to možnost imajo tudi preko spletnih strani PZS. Kar zadeva druge komisije, smo vedno za tvorno sodelovanje, naloge opredeljujemo pri izvedbi posameznih akcij. Tudi z vodstvom zveze je sodelovanje dobro in odnosi so korektni.

Ali Gospodarska komisija izvaja kakšna izobraževanja? Komu so namenjena?

Izobraževanjem bo zagotovo treba nameniti več pozornosti. Prav sedaj smo se lotili priprave organizacije usposabljanja za oskrbnike koč in ga nameravamo izvesti na začetku prihodnjega leta.

Se Gospodarska komisija pri svojem delovanju srečuje s kakšnimi težavami?

Ne, ni posebnih težav. Moja želja je predvsem, da bi v delo enakovredno lahko vključili vse člane komisije. Delo je res obsežno in vsak bi lahko naredil veliko koristnega, kar bi se potem odražalo v delu celotne komisije. Zdi se, da smo na pravi poti, da nam to uspe. ○

Mož z velikim srcem ...

Silvester Blaško

Mateja Pate

... in z veliko ljubeznijo do gora. Tako je Silva Blaška, 62-letnega pripravnika AO Vipava, opisala ena od njegovih soplezalk. Mnenju Katarine Bolko, pobudnice pogovora z njim, ki je kot iz topa izstrelila, da je Silvo krasen človek, ki si zasluži nekaj pozornosti širše javnosti, čeprav je sam ne išče, so se pridružili vsi, ki so pristali na sodelovanje pri oblikovanju njegovega portreta. Čeprav se je, kot pravi sam, lotil plezanja kot 50-letni otrok, je bržkone med najbolj aktivnimi plezalci v Vipavski dolini.

Samosvoj začetnik

Pred desetimi leti je na AO Vipava prišla v alpinistično šolo "skupina zanimivih ljudi", kot se je izrazil Dejan Koren. "Tokrat bi raje videl generacijo 20+ kot 50+. Da leta in številke še zdaleč niso vse, sem začel spoznavati, ko sem od tečajnika Silva skoraj vsak teden slišal kaj novega ... Potem sem bil vesel, da tistega o generaciji 20+ nisem rekel na glas, ker bi ravnal res krivično." Starostna heterogenost omenjene skupine tečajnikov je po mnenju Silvove sotečajnice Nataše Bolčina dala poseben, nepozaben pečat: "Luštna skupina smo bili, načelnika nismo ravno v vsem ubogali in smo šli velikokrat sami plezat, glavni pobudnik tega pa je bil ravno Silvo, za kar sem mu hvaležna, saj brez njega ne bi tolikokrat prišla za skalo."

Ena od takih pregreh je bil vzpon na Visoko Belo špico. Z njeno omembo seveda ne želim delati reklame za nepokorščino avtoritetam v alpinističnih odsekih; ta je pač vedno bila, je in bo del življenja nekaterih tečajnikov, prav pa je, da se iz zgodb, ki jih napiše, tudi nekaj naučimo. Kot pravi Silvo, ga je izkušnja vodje petčlanske tečajniške naveze na eni vrvi hitro streznila. Načelnik odseka podviga pričakovano ni pohvalil. Silvo danes pravi: "To je bila totalna nemurnost, čeprav je bilo vse v redu in smo srečno prišli skozi. Načelniku sem rekel,

da ima od takrat štrik zame dva konca in tega se držim." A kljub tej obljubi si načelnik ni mogel prav oddahnuti, saj je Silvo namreč rad tudi kaj *posoliral*. "Zame je *soliranje* tisto, ko ne moreš slepariti, si ali nisi, to je najbolj čisto." Pomenljiv je podatek, da je Silvov vzornik Joža Čop, ki je v starosti, pri kateri se je Silvo šele lotil plezanja, *soliral* Čopov steber. Nataša Bolčina o njegovem *soliranju* razmišlja takole: "Mislim, da je to normalna faza razvoja plezalca. Psihofizično je izredno pripravljen, samosvoj in uporniški, zato ogromno smeri pleza sam brez varovanja." Njegova slavna izjava "Plezam samo štirice; če ne morem *splezati*, ni štirica," pa preverjeno ne drži.

Potrpežljiv mentor

Sčasoma je postal iskan soplezalec za "neperspektivne" udeležence alpinističnih šol. Priljubljen je predvsem med ženskami, zaradi česar pravi, da ga gledajo *malčk* postrani, čeprav ni nobene prošil, naj gre plezat z njim. "Verjetno informacije, da imajo prednost tečajnice in pripravnice, ne držijo in prihajajo iz ust nevoščljivih, sicer mlajših plezalcev, ki tako ostajajo sami doma," pravi Boštjan Mikuž, načelnik AS pri PD Ajdovščina. "Je *ratala* prav neka taka *gužva*," se smeje Silvo, ki seveda zna opaziti ne samo plezalski talent, ampak tudi privlačnost

Silvo Blaško Foto: Dejan Koren

plezalk in se o njih tudi svojemu poklicu primerno poetično izraziti – pokoj je dočakal kot pek v ajdovskem Mlinotestu: "*Ma ku de b' jo zamejsu*."¹

In kaj pravijo njegove soplezalko o razlogih za njegovo zaželenost kot člana naveze? "Silvo mi je kot oče, zaščitniški, pri plezanju sem mu zaupala in niti enkrat nisem pomislila, da dela kaj narobe. Rad načanja teme, ki večini ženske populacije ležijo, načeloma moški vseh teh tem ne odpirajo, so bolj zaprti in preveč togi, naš Silvo pa ne. Pa smeh je bil vedno prisoten," svoje razloge navaja Nataša Bolčina. Polona Puc, še ena od Silvovih soplezalk, pravi, da je Silvo vedno pozoren na soplezalca v navezi, še zlasti do žensk. "Ve, da smo včasih sitne in se pritožujemo, obupujemo. Takrat vedno najde pravo besedo spodbude, se zna *pohecati*." Za Heleno Škrl je Silvo eden tistih, s katerimi se brez skrbi pusti *zvezati na štrik*. "Samo kraj in čas, kdaj naj bi se to zgodilo, se nama že dolgo nista sestavila ..." Nič čudnega; kot pravi Boštjan Mikuž, je za plezanje s Silvom potrebna najava, čakalna vrsta pa je menda primerljiva tisti v našem zdravstvenem sistemu.

¹ Kot da bi jo zamesil.

Sam svojo priljubljenost med ženskami razlaga s tem, da izbiro smeri prilagaja sposobnostim soplezalk. "Tiste, ki ni sposobna naprej plezati *trojke*, ne bom peljal v *sedmico*, tako kot to počnejo kakšni *frišni* alpinisti; normalno, da ne bo šla več plezat s tabo. Z vsakim se trudim toliko časa, da ga pripravim do take stopnje, da lahko sam nekaj spleza naprej ali pelje koga drugega."

Zanesljiv vodnik

Silvo rad pelje ljudi v gore, plezati ali hoditi, "ma ne vse s kraja".² S seboj še zlasti rad vzame tiste, ki jih je življenje na neki način prikrajšalo. Prijatelja Dušana Brusa, ki je močno slaboviden, je tako večkrat peljal v gore, za njegov 50. rojstni dan mu je po Dušanovih besedah poklonil najlepše darilo, vzpon na Visoko Belo špico. "Vsi smo radi v njegovi družbi, saj je poln pozitivne energije in veselega humorja. Z njim grem zelo rad v hribe, saj vem, da imam ob sebi izkušenega vodnika, ob katerem se počutim varno. Naučil me je ogromno stvari, predvsem pa, da je treba gore spoštovati, ker ti le na tak način pokažejo vse svoje lepote," pravi Dušan. Silvo meni, da se občutka sreče, ki ga ti ljudje doživijo v gorah, ne da opisati: "Za nas je to nekaj samoumevnega, oni pa res doživljajo tisto, kar bi moral vsak, ki gre v hribe." Polona Puc pa pristavi: "Velja, da če greš s Silvom v hribe, te zagotovo čaka nekaj lepega. Čeprav ima rad mir, tišino in samoto, je izredno prijeten sogovornik z izrednim občutkom za sočloveka." Njegove najljubše gore so Zahodni Julijci, kraj, kjer sta po njegovem mnenju grešila Adam in Eva. Pozna jih kot lasten žep in nemalokrat se je že zgodilo, da je po telefonu z domačega kavča reševal zagate na terenu. V veselje mu je pomagati, a vseeno malo pokritizira, da se ljudje včasih ne pripravijo dobro na turo. "Če potrebuješ kakšno informacijo o smereh, je Silvo kot enciklopedija," pravi Dean Strosar. Izjava se sicer nanaša na poznavanje smeri v vipavskih stenah, a mnogi bi se strinjali, da pri pripravi na turo Silvo ničesar ne prepusti naključju. "Silvo je ljubitelj bivakov, zlasti tistih, ki stojijo na težko dostopnih izpostavljenih policah, neobljudenih koticih, daleč proč od civilizacije in največkrat stran od markiranih poti, kjer mu družbo delajo gamsi in kozorogi, strmi prepadi in visoko nebo," je zapisala Polona Puc. Čeprav ni ljubitelj koč, je pri oskrbnikih v Zahodnih Julijcih dobro zapisan,

² Ne vseh po vrsti (ne vsakogar).

saj je spomladi med najzgodnejšimi obiskovalci teh gora in spotoma opravi še nekaj prostovoljnega čiščenja poti. Med njegovo obvezno hribovsko opremo namreč sodi tudi zložljiva žaga. "Nimam rad, da se vrv zatika niti tega, da se raztrgajo hlače, zato imam žago vedno s sabo," pravi. Na račun te njegove navade je bilo že kar nekaj smeha. Če vas na izstopu kakšne smeri, recimo v Belih vodah, pričaka med morjem rušja lepo izsekana stezica, vedite torej, da je bil Silvo že tam ...

Vsestranski plezalec

Da bi postal alpinist, ne, to ga ne zanima. V solo se ni vpisal s tem ciljem, želel se je samo naučiti nekaj vzlov, saj je mislil, da bo ostal pri feratah. "Plezam zase, za dušo, da uživam, da poskusim, da uživa še tisti zraven mene." Izkušenj pa si je v svoji pozno začetni karieri plezalca nemara nabral več kot marsikateri uradno *požegnani* alpinist. Kljub razliki v letih, od večine plezalskih kolegov ga loči od 30 do 40 let, ga imajo mlajši radi v svoji družbi. In morda tudi zaradi njih Silvo ni kakšna *šodrovec*, ampak se je z njimi preganjal tudi po tephkah v *drytoolingu* in lednem plezanju, na katerih je dosegal ravno prav spodbudne uvrstitve, da se ta disciplina ni končala pri eni tekmi.

Silvo med plezanjem v Campanile Val Montanaia Foto: Dejan Koren

Takole je opisal³ utrinek z ene izmed tekem: "Ko sem kot prvi od nas plezal prvo smer, me je varovala ena *punca* in vedel sem, da če odletim, se bova srečala nekje na sredi smeri. Dobro, da nisem splezal do vrha – odletel sem in točno vedel, kaj bo. Sestrelilo jo je mimo mene, jaz pa jo, kot lepo vzgojen fant, pri bliskovitem mimohodu vljudno pozdravim *ahoj*. Vsi sodniki in publika v smeh, *punca* pa mi je odzdravila šele, ko sem jo spustil na tla, ha ha."

Silvo svoja doživetja dostikrat prelije na papir in pošlje prijateljem. "Vedno ga spodbujamo, naj dogodivščine zapiše, v stilu pametni pišejo – neumni si zapomnijo," pravi Polona, Helena pa njegove zapisane zgodbe vestno shranjuje. Čeprav ga prijatelji nagovarjajo, da bi svoje vtise delil s širšim krogom ljubiteljev gora, denimo z objavo v *Planinskem vestniku*, se za to nekako ne more odločiti. "Pravijo, da znam lepo pisati, ne vem; po navadi se *pohecam*, da so res vse črke enake, še posebej, če pišem na računalnik."

³ Beta magazine, št. 4.

Mož izza odra

Kakor je med ženskami zaželen soplezalec, tako je med moškimi iskan varovalec. Marsikdo si želi, da bi ga med poskušanjem v kakšnem zahtevnem projektu varoval prav on. Morda zato, ker vedo, da mu je to v veselje, prav gotovo pa tudi zato, ker varuje zares skrbno in pozorno. Na vprašanje, ali ga varovanje ne dolgočasi, brez razmisleka iskreno izstrelili: "Ne. Če nekdo *spleza* težko smer, ki jo je dolgo časa poskušal in sem zraven, se počutim tako, kot bi jo *splezal* sam, ali pa še boljše: ker vem, da je ne morem in sem vseeno nekako udeležen. Rad varujem, ker vem, koliko nekdo vloži v neko smer in sem enostavno vesel, ko jo *spleza*. V hecu pravim, da kaj pa je preplezati kakšno *devetko* ali *desetko*, saj plezalec nima nobene odgovornosti, jaz, ki varujem tam spodaj, jo pa imam!" Silvo bolj znanim obrazom našega alpinizma *drži štango* ne samo z varovanjem, ampak tudi z logistično podporo pri pripravah na vzpone – s fotografijami skritih koticov v Zahodnih Julijcih, na katerih najdejo zamisli za nove linije, z zalaganjem bivakov s hrano in opremo pred načrtovanimi vzponi, označevanjem poti proti bivakom jeseni, preden steže prekrije sneg ... Kot se je izrazila Helena: "Silvo je mož izza odra. Ampak tisti oder podpira z vsemi štirimi in še

Trening v plezališču Grotta Catarina

Foto: Dejan Koren

kakšne kole postavi, da se lahko na njem sprehajajo drugi."

A fantje znajo ceniti njegovo podporo.

"Z leti sva s Silvom postala prava in iskrena prijatelja," pravi Dejan Koren.

"Več deset ducatov smeri sva preopremila ali navrtala na novo v plezališčih Vipava in Vipavska Bela, naredila ogromno novih smeri za *drytooling*, da časa, ki ga je namenil varovanju, ko sem študiral ta ali oni projekt, niti ne omenjam. Tudi v hribih sva plezala skupaj. Omenil bom dva vzpona v Campanile di Val Montanai. Za prvega me je prosil on, ko je brez težav preplezal klasiko, ki je ocenjena s petico. Za drugi vzpon sem ga prosil jaz in nastala je res krasna, najina prva prvenstvena smer Prijateljska pot.⁴ Silvo je eden tistih prijateljev, ki mu ni nikoli nič težko, vedno je s teboj: pri novih smereh pozimi in poleti, pri opremljanju novih, pri gradnji garaže, pri izpeljavi festivalov ... *Planinski vestnik* ima premalo strani, da bi opisal srčnost tega moža. Velik privilegij imamo tisti, ki ga imamo za prijatelja."

Njegovo prijateljstvo ceni tudi Tine Vidmar, s katerim sta kmalu po Silvovi

⁴ VIII-, VI, 250 m.

operaciji kolena in zapletih po njej kot prva "prava gorjanska"⁵ naveza v spomin na sokrajanko Tamaro Likar preplezala Gorjansko smer v domači Orlovci: "Z njim sem začel plezati, bil je moj učitelj in preplezala sva kar precej lepih smeri. Najbolj sem vesel, da sva skupaj preplezala Gorjansko smer v Orlovci. Med mano in njim je 40 let razlike, a starost ni pomembna, pomembno je, kaj imaš v srcu, in Silvo, ki jih ima že kanček čez 60, lahko to potrdi. Je prijatelj, ki mu lahko zaupaš vse – kaj pa še hočeš več kot to, da prijatelju zaupaš in da ti zna prisluhniti."

S svojo pripravljenostjo pomagati, z lucidnostjo in pozitivno naravnostjo gradi mostove tudi med odseki. "Silvo se zelo uspešno vključuje v sicer ne preveč združljivo okolje dveh sosednjih odsekov in tako neformalno pomaga pri izvedbi alpinistične šole. Zagotovo sem mu kot načelnik in vodja šole hvaležen, ker res pogostokrat naveže na vrh tečajnike (verjetno še raje tečajnice) in jih varno vpeljuje v svet vertikale," pravi Boštjan Mikuž.

Logični zaključek?

Pred časom je Jasna Pečjak na spletni strani *Gore-ljudje* poročala o srečanju Združenja planinskih organizacij alpskega loka, na katerem so obravnavali problematiko vzgoje mladih alpinistov. V poročilu je navedla, da Slovenci izstopamo po organiziranosti alpinizma, usposabljanjih v okviru alpinističnih odsekov planinskih društev in Komisije za alpinizem PZS. Kar je seveda hvalevredno, a vsi, ki smo se kdaj vrteli v kolesju alpinističnega izobraževanja, poznamo tudi drugo plat medalje, tisto, da se *rine* naprej samo perspektivne, kar je na neki način razumljivo. Žal pa v veliki večini primerov vsi tisti udeleženci alpinističnih šol, ki so brez ambicij plezanja po hierarhični lestvici nazivov v alpinizmu, nimajo možnosti, da bi v najnežnejših vajeniških letih v zadostni meri varno nabirali izkušnje za poznejše samostojno zahajanje v svet vertikale. Zato bi morali take ljudi, kot je Silvo Blaško, alpinističnim odsekom predpisovati na recept. Če bi jih le našli dovolj ... ●

⁵ Oba sta z Gore, planote nad Vipavsko dolino; Silvo s Predmeje, Tine pa z Otlice. O njunem vzponu v Gorjanski smeri je nekaj malega napisano v časopisu *Gora* (št. 52, december 2012).

Najlonska koža

Lahke vetrovke

Aljaž Anderle

Prijeten poletni vzpon se proti pričakovanjem malce zavleče. Toliko, da se časovne rezerve stopijo, še preden izstopimo iz stene in nas zajame prav čedna nevihta. Temperatura pade, zapiha in z neba začne padati sodra. Mali nahrbtnik skriva vse, kar je potrebno: rokavice, puli, kapo in vetrovko. Vse, kar potrebujemo za to, da se neprijeten in potencialno nevaren dogodek spremeni v zgolj pester meteorološki pojav. Oblačila nas ohranijo kolikor toliko suhe in preprečijo prehitro ohlajanje telesa.

Lahke vetrovke so postale stalni spremljevalec pri dinamičnih gorniških aktivnostih.

Spremenljivo vreme, temperaturne razlike, veter, dež in sneg, vremenski obrati, nenadejani bivaki ... Vse to so situacije, ki kličejo po oblačilu, ki nas bo po potrebi zaščitilo pred mokrim, vetrovnim in hladnim vremenom, sicer pa nas ne bo oviralo in bo nevpadljivo zasedalo kar najmanj prostora v nahrbtniku. Če je za običajne vetrovke značilna njihova brezkompromisna vodotesnost, pri lahkih naletimo na zelo različne rešitve pri uporabi zaščitnih materialov, vsi pa odražajo kompromise glede zaščite na eni strani in čim manjše teže na drugi.

Ker gre za oblačila, ki sodijo v nahrbtnik praktično na vsaki turi, so področja uporabe zelo različna, od planinskih izletov, alpinističnih vzponov, alpskih tur, gorskega kolesarjenja do daljših sprehodov in gobarskih podvigov. Ob slabem vremenu nas relativno udobno pospremijo do doma oziroma do zavetja, pri čemer nas varujejo pred vetrom in dežjem in posredno pred podhladitvijo. Zlasti v poletni sezoni, ko hladna fronta ali vročinska nevihta

marsikoga nezadostno opremljenega lahko preseneti z izdatnim nalivom in padcem temperature.

Membrane

Na tovrstnih oblačilih skoraj izključno srečujemo tanke, 2,5-slojne membrane, po navadi iz poliuretanskega (PU) laminata. Ta sloj je na notranji strani nosilne tkanine lahko prilepljen (laminiran) ali pa zgolj nanesen, kot barva. Pravi laminat je običajno debelejši, bolj odporen in nudi boljše zaščito, enostavnejši nanos pa je tanjši, cenejši, slabše funkcionira in je bolj občutljiv. Bistvo membran je njihova zmožnost "dihanja" oziroma prepuščanja vlage od telesa navzven. PU membrane so povečini hidrofilne in delujejo po principu kemične difuzije – tj. potiskanja pozitivno nabitih molekul vode skozi medmolekularne prostore negativno nabite membrane. Nekatere membrane uporabljajo princip fizičnega transporta vodnih molekul skozi mikropore (Marmot NanoPro), podobno kot teflonski GORE-TEX. Gonilna sila za prehajanje vodne pare navzven pa je diferencialni pritisk – para se s področja višje temperature in koncentracije

vlage ob telesu seli na področje z nižjo temperaturo in koncentracijo vlage, tj. na zunanjo stran oblačila. Učinkovitost delovanja je torej odvisna tudi od vlage in temperature okolja. V tropski džungli zadeva funkcionira precej slabše kot v Alpah.

Samo membrano dopolnjuje še zunanji sloj trajne vodoodbojne impregnacije (DWR – *durable water repellent*), nič kaj zelene kemikalije na osnovi fluoropolimerov, ki z ustvarjanjem manjše površinske napetosti tkanine preprečuje vpivanje vode v samo tkanino, jo ohranja suho in tako membrani olajšuje funkcioniranje, zlasti transport vlage. Zunanja impregnacija oblačila je zato zelo pomemben faktor zaščite in jo moramo kot del vzdrževanja oblačila redno obnavljati z nanašanjem impregnacijskih sredstev na zunanost oblačila vsaj po vsakem pranju. Nosilna tkanina je po navadi poliamid (najlon), bolj ali manj elastičen in zelo tanek (teža 15D–40D).¹

¹ D = Denier – to je enota za težo tekstilnega vlakna v g/9000 m vlakna. V praksi odraža debelino tkanine, njeno težo in posledično robustnost. Manjša ko je vrednost, bolj tanka in redkeje tkana je tkanina. 15D so ekstremno lahki najlonski materiali, ki so že prosojni. Material za običajne vetrovke ima vrednosti 50D in več.

Kaj izbrati

Za tovrstna oblačila se najpogosteje odločajo izkušeni uporabniki, ki točno vedo, kaj hočejo. Najpogosteje to tudi ni edino zaščitno oblačilo v njihovi omari, pač pa dopolnjuje robustnejše modele iz zimske garderobe. Najprej moramo vedeti, za kaj in kako pogosto bomo oblačilo potrebovali, kaj od njega pričakujemo in koliko smo pripravljeni za to plačati.

Funkcionalnost – kje in za kaj bomo oblačilo uporabljali. Redko in le ob slabem vremenu? Pogosto, tudi kot zaščito pred vetrom pri teku ali na kolesu? Potrebujemo pri tem nastavljivo kapuco, ki *paše* čez čelado, podaljšana rokava, več žepov, nastavljive manšete, zračnike? Bomo v jakni kidali sneg okrog hiše, delali na vrtu, hodili po mestu in po gozdu za gobami ali morda plezali daljše športne smeri? Nekateri želijo vedno imeti na voljo vse udobje in funkcionalnost, drugi pa prisegajo na špartanski minimalizem. Zaščita – vetrovke, ki jih nosimo ob skrajni nuji v ne preveč zahtevnem okolju in ne preko celega dneva, so lahko tanke, zelo zložljive in lahke. Če jih bomo nosili s seboj v nahrbtniku do trenutka, ko se ulije, potem ne potrebujemo težke, polno opremljene jakne z najzmogljivejšo membrano in visoko ceno. Če bomo jakno nosili redno in pogosto, tudi na večdnevne ture, plezalne vzpone, lomastenja po brezpotjih, trekinge in taborjenja, pa nam bo najbolje služila vsaka boljše opremljena, težja in s tem robustnejša vetrovka, katere delovnik se ne konča takoj po plohi, ampak potrpi na dežju ves dan, če je treba. Poleg tega pa nam ni treba paziti, da je ne bo strgala kaka suha veja, trnje ali skala.

Cena – razpon cen niti ni tako visok in ni sorazmeren z robustnostjo ali kvaliteto. Bolj je pogojen s tehnologijo materialov in proizvodnje. Tako najdemo robustne in v vseh pogledih spodobne vetrovke s ceno pod stotakom na eni strani in ultralahke minimalistične izdelke s skoraj dvakrat višjo ceno. Ponovno se bo vsak vprašal, kaj je tisto, kar najbolje upravičuje investicijo. So to grami ali trajnost. Je to zaščita ali dihanje. Opremljenost ali cena. Treba se je zavedati, da tudi tehnologija, predvsem na področju membran (še) ni vsemogoča in da ne moremo pričakovati čudežev. V vetrovkah se bomo ob naporih še vedno potili. Čeprav praksa kaže, da za višjo ceno dobimo več, pa je meja optimalnega nakupa po

navadi precej niže, tam, kjer se srečata zdrava pamet in tehnološki kompromis.

Pisančki

V naš test je prišlo devet lahkih vetrovk, ki po karakterju obsegajo širok spekter – od ultralahkih rešitev za nujne primere, preko srednje zahtevnih modelov do konkretnih vetrovk. Zaradi bistvenega odstopanja v ceni, pa tudi teži in kvaliteti, smo tokrat izpustili vetrovke z GORE-TEX membrano, čeprav bi kakšna ultralahka ravno tako lahko, vendar za dvakratno ceno, konkurirala ostalim, vsaj, kar se teže in funkcije tiče.

Mammut Kento

Vsak proizvajalec ima uspešnico, ki se prime na trgu, in Kento je eden takšnih. Na prvi pogled polnokrvna GORE-TEX vetrovka je zaščitena z Mammutovo PU membrano Drytech premium, katere glavni značilnosti sta zelo dobra zaščita pred vodo in odlično dihanje. Membrana je skombinirana z izrazito elastičnim nosilnim materialom, kar omogoča izdelavo funkcionalno udobnih krojev. Ravno ta značilnost loči Kento od podobnih modelov, ki so

Ne nasedajmo tovarniškimi sloganom, da se v vetrovki ne bomo spotili in da se nam bo na široko izognila sleherni vodni kaplja.

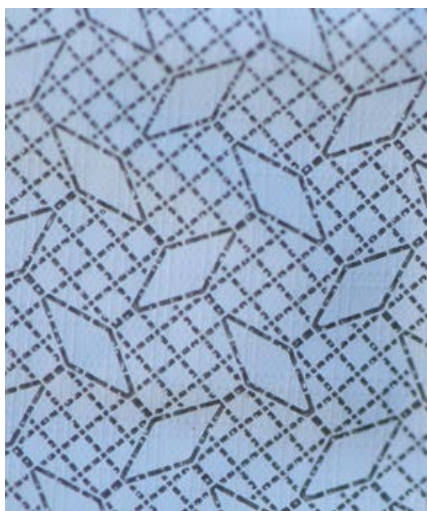
Foto: Sara Glavina

manj elastični in zato manj udobni pri gibanju.

Vetrovka ima tri žepe, popolnoma nastavljivo kapuco, *velkro* paščke za tesnjenje na rokavih in dolge zadržge za zračenje pod pazduhama. Zadržge so plastificirane in vodotesne. Nosilni material je precej robusten, tako da je vetrovka primerna tudi za redno in intenzivnejšo uporabo na vseh področjih tudi v dolgotrajnejšem slabem vremenu, za vse vrste aktivnosti, vključno s plezanjem. Glavna in praktično edina zamera gre ceni, ki je med najvišjimi med preizkušenimi modeli, a ob upoštevanju vseh kvalitet tudi ta postane nekako razumljiva.

Mammut MTR 201 Rainspeed

Najlažja nepremočljiva vetrovka v Mammutovi kolekciji in na našem testu je namenjena predvsem zaščiti pred dežjem in vetrom pri gorskih tekih, na kolesu ali sprehodih, torej

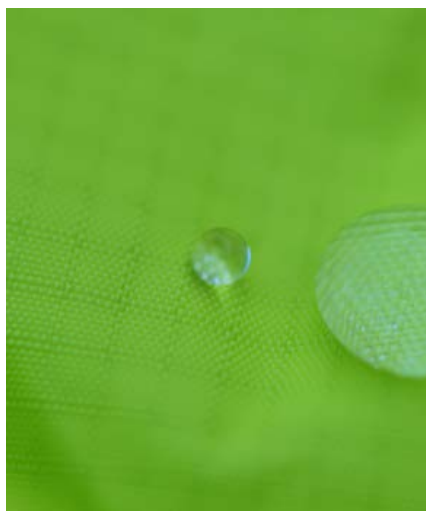
Bistvo membran je njihova zmožnost "dihanja" oziroma prepuščanja vlage od telesa navzven. Foto: Sara Glavina

hitrih, ne ravno celodnevni aktivnosti, tam, kjer je pomembna nizka teža in majhen volumen. Jakna ima le en žep, v katerega jo lahko tudi zložimo, in zelo enostavno kapuco z ojačanim vizirjem, ki pa je brez možnosti nastavitve, tako da nam jo kak veter zlahka odpihne z glave. Drytech membrana daje zanesljivo zaščito pred nalivi in hkrati omogoča dobro dihanje, ki ga še izboljšuje prezračevalna reža na hrbtu. Rainspeed ima športno udoben kroj, ki omogoča neovirano gibanje. Rokava se zapirata samo z elastiko, prezračevalna reža pa je na zgornjem delu hrbtna stalno odprta in z zavahkom zaščitena pred vodo.

Primerna je za tiste, ki želijo kar najboljšo zaščito ob najmanjši teži in so pri tem pripravljeni na kompromise glede opremljenosti in funkcionalnosti. Jakna nas lahko spremlja zvita v nahrbtniku, kjer čaka na opoldanske nevihte ali prihod hladne fronte. Prav bo prišla gorskim tekačem, kolesarjem in podobnim hitrostnim popotnikom. Ni pa to oblačilo za vsakodnevne opravke ali daljše ture s pričakovanim slabim vremenom niti za alpinistične podvige, saj ni zadosti robustno.

Millet Fitz Roy

Fitz Roy je podobno kot Kento na videz polnokrvna vetrovka, kar nakazuje s svojo robustnostjo in opremljenostjo. Glavni kompromisi pa so bili sprejeti glede teže, zaščite in dihanja, ki je nekoliko slabše kot pri primerljivih modelih, a vseeno zadošča, da na dežju ostanemo suhi. Robusten material pomeni dodatek pri teži, zaradi česar

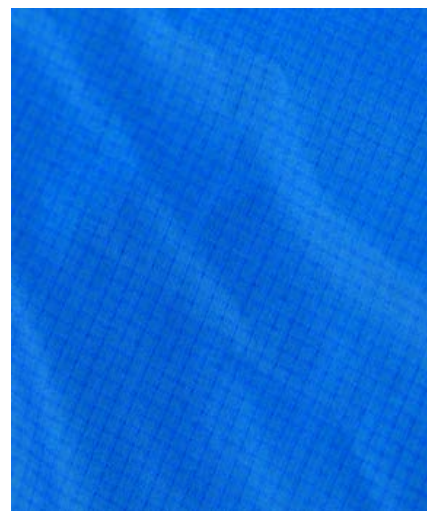
PU membrana Foto: Sara Glavina

je Fitz Roy druga najtežja vetrovka na testu. Po drugi strani pa izjemno ugodna cena lahko za marsikoga prevesi tehtnico v prid nakupa. Edgedry poliuretanska membrana zagotavlja srednjo stopnjo zaščite, na dolgi rok in ob intenzivni rabi se lahko pojavijo težave z vodotesnostjo, ki jih bo treba popravljati z zunajo impregnacijo.

Fitz Roy ima relativno ozek kroj in je med sicer enakimi konfekcijskimi številkami najmanjši med vsemi testiranimi. Malce elastičnosti pomaga, da je gibanje kljub temu neovirano. Dva velika žepa in popolnoma nastavljiva kapuca, ki pokrije tudi čelado, lepo zakrožita pozitivno podobo te vetrovke. Glavna zadruga nima zavihka, niti ni vodotesna, tako da predstavlja šibko točko v zaščiti. Če nam kroj ustreza in nam teža ni glavni faktor odločanja za nakup, je ta jakna vsekakor dobra izbira. Najbolje se bo obnesla pri redni, a manj intenzivni rabi, kot zaščita na sprehodih in gorniških turah v muhastem vremenu jesenskih in pomladnih dni.

Patagonia Alpine Houdini

Pri iskanju nizke teže smo zašli pod kompromisno mejo funkcionalnosti, teže in zaščite. Houdini bo navdušil vse, ki jakno potrebujejo za hitro akcijo in nujne primere. Zloži se namreč sama vase in leži pozabljena v nahrbtniku do trenutka, ko nad nami zagrmijo in se ulije. Potem pa nam zagotavlja nujno zaščito, spremlja in ohranja nas suhe do doma. Je dovolj prostorna, da jo lahko navlečemo čez topla oblačila, kapuca bo pokrila tudi čelado. Po drugi strani pa nima ne zunanjih žepov ne

PU premaz Foto: Sara Glavina

zračenja in ni robustna. Zato je najbolj primerna za tek, gorsko kolesarjenje, športno plezanje, dolge pohode, kjer sta teža in volumen prioriteta nad vsem ostalim, jakne pa ne nosimo ves dan in je ne izpostavimo nepotrebnim obrabi.

Alpine Houdini ima veliko kapuco in rokava z elastičnimi manšetami. Notranji žep omogoča shranjevanje jakne. Tudi pri tej jakni prednja zadruga ni vodotesna.

Med preizkušeni je še najbolj podobna Mammutovi MTR 201, a s to razliko, da slednja nudi boljše zaščito pred dežjem zaradi zmogljivejše membrane in zadrge. Houdini pa ima boljše kapuco in je malce prostornejša.

Patagonia Torrentshell

Torrentshell je večnamenska vetrovka, ki je hkrati robustna za dolgotrajnejšo rabo, po drugi strani pa še vedno dovolj lahka. Ta popularni model s svojo nizko ceno, široko uporabnostjo in širokim spektrom barv privablja številne kupce. Vetrovka je primerljiva z Marmotovim Precipom in Milletovim Fitz Royjem, je pa s svojo prostornostjo in udobnim krojem primerna tudi za plezanje. Za svojo velikost (L) mi je bila vetrovka že skoraj prevelika, tako da se v njej nisem počutil enako udobno kot v boljše krojenih modelih. Zato pa ponuja dovolj rezerve za dodatna oblačila ali trebuščke. Torrent ima izmed vseh testiranih najboljše zunanjo impregnacijo, ki bo preživela številna pranja (po zagotovilih proizvajalca) in še vedno ohranila visoko stopnjo vodoneprepustnosti. In če je Patagonia znana po čem, potem je zagotovo po

Različne zadrge Foto: Sara Glavina

tem, da se držijo tega, kar obljublajo, ali pa vrnejo denar.

Če se bomo navadili na obrnjeno zadrgo in ameriško širok kroj, nam bo jakna dobro služila za zelo različne gorniške dejavnosti, vključno s plezanjem v dneih, ko nam bo ARSO obetal možnost opoldanskih ploh in neviht.

Montane Minimus

Teža se lahko zniža pod določeno vrednost le na račun nosilnega materiala, ki postane prosojno tanek in peresno lahek. Pertex je sinonim za lahek najlon, iz katerega so narejene spalne vreče, puhovke, vetrovke ... Proizvajalec je za potrebe zaščite pred vodo izdelal svoj PU laminat, ki znotraj pokriva osnovno tkanino, preprečuje vdor vode in na principu hidrofobnosti omogoča dihanje, hkrati pa vse skupaj ohranja izredno tanko in lahko. Robustnosti seveda v tej enačbi ni, tako da se tako nosilni material kot membrana ob intenzivnejši uporabi izrabita prej kot robustnejši primerki. Zato se je treba že pred nakupom odločiti, za kaj bomo tovrstno jakno uporabljali. Za hitre, energične aktivnosti je kot nalašč, prav tako tudi kot rezerva za vsak primer, saj bomo pozabili, da jo nosimo s seboj. Ne moremo pa od nje pričakovati enake stopnje zaščite in trpežnosti kot pri težjih modelih. Jakna ima dobro kapuco, ki *paše* čez čelado. Zadrge za zračenje nima, je pa material predvsem zaradi izredne tankosti najbolj paroprepusten (dihajoč) med vsemi preizkušeni modeli. Sam kroj in funkcionalnost sta na visoki ravni, tudi udobje in vsaj začetna zaščita pred vodo. Po dolgotrajnem nalivu imamo včasih občutek, da

Vodoodbojnost Foto: Sara Glavina

tkanina pušča, vendar gre po navadi bolj za občutek hladu, ki ga tanek sloj prenaša navznoter in se še okrepi zaradi potu na notranji strani. Ta efekt je podoben pri večini zelo tankih jaken, tako da za čim boljše udobje pomaga, če pod tem nosimo kvalitetno hitro sušeče se in toplo spodnje perilo. Pod črto: odlično izdelana in izredno lahka jakna za toplejšo polovico leta, zlasti kot rezervno oblačilo za enodnevne gorniške ture, gorski tek, plezanje, sprehode in kolesarjenje. Za daljšo, zahtevnejšo rabo, alpinistične ture in podobno pa bo treba poseči po čem robustnejšem.

Rab Firewall

Nomen est omen. Tale požarni zid (ang. *firewall*) pooseblja vse, za čemer že dolgo stojijo angleški proizvajalci gorniških oblačil. Medtem ko Američani in kontinentalci oblačila ustvarjajo z mislijo na alpske razmere in laboratorijske pogoje, jih Angleži in Škoti z mislijo na tipičen mizeren dan v škotskem višavju. In temu ni enakega. Rabov Firewall je novost za prihajajočo sezono. Po parametih ta vetrovka sega že v močnejšo ligo celoletnih *hardshell* vetrovk. Za zaščito skrbi pertexov Shield+, kot pri Montane, le da je Rab uporabil trislojni laminat, ki je mnogo odpornejši na obrabo. Firewall je tudi v vseh drugih ozirih polnokrvna vetrovka, z vsemi dodatki, in tako pravo nasprotje minimalizmu ostalih modelov. Seveda tudi cena odstopa navzgor in se že približuje ceni treh stotakov. 450 gramov danes kar težko okarakteriziramo kot lahko, vendar pa je v paket vključen praktično vsak

možen funkcionalen element: trije zunanji žepi z dovolj veliko odprtino, da jih lahko uporabljamo v rokavicah. Ogromni zračniki, ki segajo skoraj do pasu. Svetlobni odsevnik. Troslojni laminat, dolga rokava z asimetričnima manšetama in dolgima paščkoma za zatesnjevanje pred vetrom in dežjem vseh sort, tudi tistim, ki pada od spodaj. Vse skupaj zaokroži velika, v vetru stabilna in nastavljiva kapuca. Na kratko – Firewall je vetrovka z najboljšo zaščito od testiranih, pri čemer imam v mislih tako kroj kot detajle in tehnologijo. A še enkrat poudarimo, da vse to za seboj potegne najvišjo težo in tudi ceno.

MountainHardwear Stretch Ozonic

Ozonic zaokroža ponudbo v osrednjem delu našega spektra, s težo 300 gramov in polno funkcionalnostjo se zdi kot nekakšna nadgradnja Montane Minimus. Od nje se loči po malce večji robustnosti, elastičnosti in teži. Med vsemi preizkušeni vetrovkami je najbolj raztegljiva, kar se pozitivno odraža predvsem pri aktivnostih, kot sta plezanje in gorsko kolesarstvo. Zanimivo je, da se v vetrovki, ki naj bi povsem "tesnila" pred vetrom, čuti – veter. Na izpostavljenih mestih, kjer je močno pihalo, sem se v tej jakni počutil hladno, nekako prevetrenega. Najbolj logična razlaga je elastičnost vetrovke, ki sama po sebi zahteva material, ki je precej bolj redko tkan od običajnega, membrana pa je ravno tako zelo tanka in dobro prepušča zrak. Posebno negativnih posledic ta značilnost nima, razen tega, da se bomo pod Ozonicom prisiljeni prej ali bolj toplo obleči kot v kaki drugi vetrovki. Po drugi strani pa se je pri izrazitejših naporih v ne prav mrzli jeseni v jakni ustvarila precej udobna, suha klima, ki jo dodatno zračenje pod pazduho lahko le še izboljša. Z dežjem in mokroto nismo imeli težav, zunanja impregnacija je tudi zelo učinkovita. Zaradi tankega materiala pa kljub temu mokroto hitreje začutimo kot hlad. Robustnost zaradi lahkega in tankega materiala na dolgi rok trpi, tako da se oblečeni vanjo izogibajmo valjanju po kamnitih površinah, hoji skozi robidovje in ruvanju z drevesi. Glavna pomanjkljivost je pri kapuci – je dovolj velika za čelado, vendar premalo nastavljiva, če jo nosimo na goli glavi. Ima namreč le elastično zanko okrog oboda, zaradi česar kapuco vleče naravnost na nos, podobno kot pri Marmotu.

Membrana DryQ Core je ena izmed treh DryQ membran in je namenjena splošni uporabi, zato pa je nekoliko robustnejša in po laboratorijskih rezultatih sodi v zgornje povprečje.

Marmot Precip

Zdi se lažja od 360 gramov. Široko krojena, neelastična, z dvema velikima žepoma (pre)nizko spredaj. Uporabljeni materiali in izdelava so na zelo visoki ravni, le detajli bi bili lahko mogoče izdelani bolj skrbno. Precip nima podaljškov na čolničkih zadrž, kar me je kar malo presenetilo, saj smo se že dodobra navadili vseмогоčih obesk, ki olajšujejo prijemanje in pomikanje čolnička zadržge. Kapuca, ki je sicer dovolj velika, je po globini nastavljiva le z *velkro* trakom in ne z elastiko kot večina drugih, kar je bolj zasilna rešitev. Dogajalo se je, da se mi je zato kapuca med hojo večkrat poveznila na nos. Žepa sta izdelana iz mrežice,

ki omogoča dodatno zračenje, če sta odprta, sta pa postavljena precej nizko in na bok, tako da ju hitro pokrijemo s pasom nahrbtnika ali plezalnimi pasom.

Kroj je klasičen, udoben in prilagojen običajnemu gibanju, ne pa pretiranemu kriljenju z rokami, kar pomeni, da nam pri plezanju rokava hitro potegne nad zapestje. NanoPro 2.5 mikroporozna membrana je med boljšimi na testu predvsem po stopnji paroprepustnosti (17000 g/m²/24 h), medtem ko je vodni stolpec standardnih 10.000 mm. Zaključni vtis o Precipu je pozitiven, zlasti če jo gledamo s perspektive nezahtevnega uporabnika, ki potrebuje zanesljivo in kvalitetno oblačilo, ki ga bo lahko oblekel, kadarkoli bo potrebno, zanj pa ne bo treba seči globoko v denarnico. Je pa kot naročena za splošno rabo v slabem vremenu od pomladi do jeseni ali kot rezervno oblačilo za sprehode v naravi, gorniške

ture in opravke po mestu. Ker je cenovno zelo ugodna, kvalitetna, nevpadljiva in na voljo v kar 19 barvah, je postala najbolje prodajana Marmotova jakna v Evropi.

Tisti, ki pri Marmotu iščejo bolj tehnično jakno, prilagojeno alpinistično-plezalni rabi, pa bodo raje posegli po modelu Eclipse, ki se cenovno in tehnološko uvršča v kakšen razred višje.

Zaključek

V svetu poliuretanskih laminatov, Denierjev, MVTR-jev, DWR-jev, H2O stolpcev mimogrede ostaneš brez zraka ali pa te prepeljejo žegnega čez vodo. Pravzaprav ... te *namočijo*. Tehnični in kataloški podatki so na voljo zaradi postavljenih standardov in medsebojne primerljivosti izdelkov, pa seveda tudi zaradi reklame, zlasti tam, kjer številkam uspeva sekati iz povprečja. Vendar pa je nemogoče samo na podlagi teh podatkov narediti selekcijo

Proizvajalec in model	Marmot Precip	Montane Minimus	Patagonia Alpine Houdini	Patagonia Torrentshell
Cena (€)	100	180	170	130
Masa (g)	360	235	190	350
Trgovina ali zastopnik	Annapurna	Kibuba	Iglu Šport	Iglu Šport
Vodni stolpec (mm)	10.000	20.000	10.000	10.000
Paroprepustnost ¹ g/m ² /24 h	17.000	20.000	ni podatka	10.000
Tip membrane	Nanopro PU membrana	Pertex shield+ PU premaz	PU premaz	H2No 2.5 membrana
Št. slojev	2,5	2,5	2,5	2,5
Št. žepov	2	2	1 (notranji)	2
Tkanina	Nylon Ripstop	Nylon 15D in 40D	Nylon Ripstop 20D	Nylon Ripstop 50D
Teža (D)				
Kapuca	delno nastavljiva	nastavljiva	nastavljiva	nastavljiva
Pokrije čelado	da	da	da	da
Zračniki	da	ne	ne	da
Zlaganje v žep	da	da	da	da
Drugo		odsevnik		
Za	cena, opremljenost, robustnost, dihanje	kroj, nizka teža, dihanje	teža, volumen, kraj	robustnost, zunanja impregnacija, cena
Proti	klasičen kraj, povprečna zaščita, zadržge	robustnost, zračenje, cena	cena, robustnost, zaščita, opremljenost	zračnost, teža, dihanje
Za koga?	za vsakogar	za bliskovite	za ekstremiste	za preračunljive
Naj ...	največ za vaš denar	najboljša med ultralahkimi	najbolj zložljiva	najboljši nakup

Vetrovke lahko stlačimo v žepe.

Foto: Sara Glavina

in izbrati izdelek, ki nam bo najbolj ustrežal. K izbiri pristopimo skeptično, z distanco do reklamnih floskul in se osredotočimo na že omenjena vprašanja – kakšno vetrovko potrebujemo, kaj od nje pričakujemo in nenazadnje, za koliko denarja. Kupujemo tako,

da pomerimo, ker so si kroji precej različni.

Med našimi vetrovkami ne bomo našli ultimativne fuzije samih prednosti.

Tudi če tovarniški slogani namigujejo, da se v njih ne bomo spotili in da se nam bo na široko izognila slehern

vodna kaplja, pri tem pa bodo preživele stotine pralnih ciklov.

Idealna jakna bi imela težo Rainspeeda, volumen Houdinija, dihanje Minimusa, membrano Firewalla, ceno Precipa, kroj Fitz Roya, impregnacijo Torrentshella, vzdržljivost Kenta in elastičnost Ozonica.

Osebo bi si iz navedenih izbral Patagonia Torentshell ali Mammut Kento za splošno gorniško rabo, Montane Minimus za nujne primere in kolesarstvo, Rab Firewall pa za nemoten dopust na Škotskem. ●

¹ Paroprepustnost (ang. *Moisture vapour transmission rate*) je stopnja prehajanja vodne pare skozi snov. Meri, kako intenziven je prenos vlage v obliki vodne pare skozi membrano. Enote so g/m²/24 h. Test je le pogojno primerljiv, saj rezultati lahko izjemno variirajo glede na testne pogoje, zato morajo ti biti čim bolj enotni.

Mammut Kento	Mammut MTR 201 Rainspeed	Millet Fitz Roy	Rab Firewall	MountainHardwear Ozonic Stretch
199	180	100	270	180
360	180	410	450	300
Iglu Šport	Iglu Šport	Iglu Šport	Gornik	Promontana
20.000	10.000	10.000	20.000	20.000
15.000	15.000	10.000	17.000	15.000
2,5 DryTech Premium	2,5 Drytech membrana	DRy Edge membrana	Pertex shield+ 3L laminat	Q-dry Core membrana
2,5	2,5	2,5	3	2,5
3	1	2	4	3
Nylon 40D	Nylon 15D	Nylon 40D	Nylon 40D	Stretch nylon 40D
nastavljiva	nenastavljiva	nastavljiva	nastavljiva	nelno nastavljiva
da	ne	da	da	da
da	da	da	da	da
da	da	da	da	da
	odsevnik			
robustnost, kroj, zaščita, dihanje, elastičnost, opremljenost	teža, majhen volumen, dihanje, kroj	kroj, opremljenost, robustnost, cena	kroj, zaščita, opremljenost, robustnost, dihanje, elastičnost	elastičnost, teža, dihanje, trajna impregnacija, opremljenost
cena	cena, opremljenost, kapuca, zaščita	zaščita, dihanje, teža	teža, cena, volumen	kapuca, robustnost, cena
za zahtevne	za tekače	za stiliste	za brezkompromisne	za brezkompromisne
najboljši izdelek	najjažja	najlepša	najboljša zaščita	najboljše dihanje

Panorama 360 stopinj

Zajem pokrajine v krogu okrog nas

V članku o fotografiranju pokrajine (PV 9/2015) sem omenil zajem pokrajine v kotu 360 stopinj. To je zelo zanimiv in nenavaden pogled. Zajame celoten krog – vse okrog nas, kot bi se zasukali okrog svoje osi za 360 stopinj in z očmi spremljali vse, kar nas obkroža. Tak pogled okrog osi lahko fotografiramo in shranimo čudovit razgled, ki smo ga bili deležni. Zaradi računalniške programske opreme je danes lažje dobro prikazati pokrajino v kotu 360 stopinj. Z vajo in poznavanjem pravil pri zajemu takega posnetka lahko pridemo do dobrih prikazov. Poznamo različne fotografije pokrajin, od zelo širokih zajemov do popolnega kroga okrog svoje osi. Možni so tudi navpični (pokončni) posnetki pokrajin. S takimi fotografijami lahko ustvarimo zelo velike slike z obilico podatkov in detajlov. Tako nastanejo fotografije z velikim izpisom – *gigapiksel* pokrajine. Kako pravilno zajamemo fotografije za izdelavo panoramskih fotografij?

Če imamo nameščen polarizacijski filter in bi radi naredili panoramski posnetek, ga odstranimo. S tem preprečimo, da bi nastala neenakomerna obarvanost na posnetkih. Vse nastavitve na fotoaparatu je treba nastaviti na ročni (*manualni*) način. S tem zagotovimo, da so vsi posnetki posneti z enakimi osvetlitvami in se nasičenost posameznega posnetka ne spreminja.

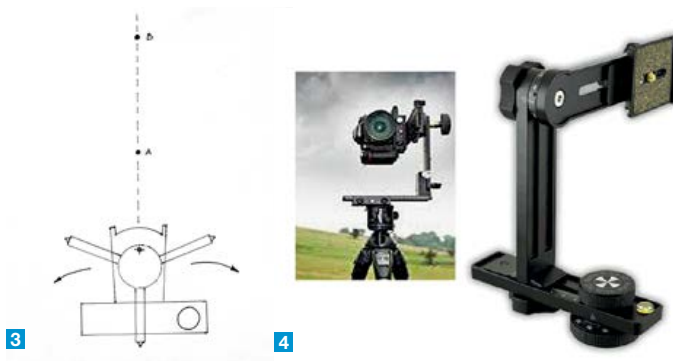
Pri spajanju panoramskih posnetkov s pomočjo programske opreme lahko nastanejo lise, če ni osvetljenost na vseh posnetkih poenotena že pri fotografiranju. Tudi razdaljo moramo nastaviti ročno.

Uporabimo lahko katerikoli objektiv, pomembno je le, da odstranimo polarizacijski filter. Pri fotografiranju panorame je nepogrešljiva uporaba stojala s panoramsko glavo. To je

pripomoček, ki omogoča, da fotoaparat med fotografiranjem vrtimo okrog njegove osi na isti ravnini. Nujno je, da je panoramska glava v vodoravni legi. Potrebujemo tudi daljinski sprožilec, da sprožanje prožilca ne stresa fotoaparata. Če so objekti precej oddaljeni od naše stojne točke, lahko fotografiramo brez stojala. Z upoštevanjem navedenih pravil naredimo nekaj vzorčnih posnetkov, da nastavimo neko

povprečje od celotnega kroga fotografiranja. Pri nastavitvi fotoaparata na stojalo je nujno poiskati vrlišče objektiva; dobro je, da ga poiščemo že doma. Vsak objektiv ima svoje nastavitve. Po potrebi dobimo podatke za dotični objektiv tudi po spletu. Posamezni posnetki naj se prekrivajo vsaj za eno tretjino, še bolje za eno polovico posnetka. Tako si v procesu obdelave zagotovimo možnost za

bolj natančno spajanje posnetkov. Da se izognemo težavam pri poznejši obdelavi posnetega, predlagam, da po zajemu vseh posnetkov v kotu 360 stopinj na zaslonu LCD preverite zajem in prekrivanje posameznih posnetkov. Doma je treba posneto obdelati s programsko opremo za panorame. Tudi nekateri drugi programi za obdelavo fotografij imajo možnost spajanja posnetkov. Nekateri kompaktni in hibridni

imajo opisano funkcijo fotografiranja panorame v fotoaparatu, zato je dobro poznati navodila in zmožnosti fotoaparata, s katerim fotografiramo. Za večje in boljše fotografije je treba poseči po fotoaparatih DSLR in upoštevati v tem članku opisana navodila. Z delom in vztrajnim izpopolnjevanjem pridemo do rezultatov, ki nas spodbujajo k ustvarjanju in uživanju pri fotografiranju. ●

- 1** Tu je prikazan zelo širok zajem pokrajine. Na tej fotografiji ni veliko elementov in oko zelo hitro najde glavni objekt.
- 2** Prikaz pokrajine, zajete v celotnem krogu
- 3** Na tej skici je prikazana pravilna postavitev vrtilišča objektiva. To dosežemo tako, da ko premikamo fotoapar

na panoramski glavi levo in desno, se točki A in B ne smeta premikati, ampak se točka A pokriva s točko B. To je treba poiskati za vsak objektiv posebej.

- 4** Panoramska glava, nameščena na trinožnem stojalu. Stojalo je nepogrešljivo za dober zajem panorame.

Desettisočletno zavetišče pod Olševo

Potočka zijalka

"Mrzel in močan veter je bril, ko smo zajutrekovali na lepi senožeti pod pobočjem Olševe. Silen veter, greben ozek, strmi prepadi, nevarnost velika, take misli so mi rojile po glavi," so besede Frana Kocbeka, ki jih je napisal v *Planinski vestnik* daljnega leta 1898 ob obisku takrat skrivnostne jame – Potočke zijalke. Danes že urejena in utrjena planinska pot proti Potočki zijalki vodi od cerkvice pri Svetem Duhu ali domačije Rogar. Po polurni hoji skozi senčni gozd pridemo do geološko zanimive stopnje, kjer se greben Olševe nariva na spodaj ležeče paleozoj-ske kamnine. Od tu naprej se vse bolj strma pot vije po apnenčasti podlagi. Po nadaljnji dobri uri hoje pridemo do veličastnega vhoda v Potočko zijalko, 1675 m, in prijeten hlad ponudi pohodniku vsaj malo udobja. A jama v sebi skriva še mnogo več. Potočka zijalka je znana kot najbolj bogato najdišče fosilnih ostankov jamskih medvedov v Sloveniji in hkrati tudi arheološko najdišče. Prva raziskovalca jamskih plasti sta bila Srečko Brodar in avstrijski raziskovalec Josef Carl Gross, po materi tudi slovenskega rodu. Slednji je še kot študent izkopaval do leta 1928, ko mu je nadaljnje delo preprečil Srečko Brodar. Brodar je kot profesor na celjski gimnaziji želel opraviti bolj sistematična izkopavanja, ki jih je izvajal

vs do leta 1935. Poleg zelo bogatih paleontoloških najdb različnih fosilnih kosti pleistocenskih živali je izkopal tudi izjemno zbirko kamnitih orodij in koščtenih konic. V zadnjih desetletjih 20. stoletja so v jami opravili še zadnja izkopavanja in tudi ta raziskava je postregla z zanimivimi najdbami. Potočka zijalka je pogosto omenjena kot arheološko najdišče, čeprav je veliko bolj paleontološko najdišče. V njenih sedimentih, ki obsegajo večmeterska zaporedja plasti gruščja, peska, ilovice in sige, so našli preko štirideset različnih vrst živali, od žab do nenavadnih ostankov zob moškatega goveda. V jamo so pred več kot 20.000 leti zahajali tudi jamski levi, volkovi, lisice, kune, risi in žeruhi. Prav slednji dokazujejo, da je bila okolica Olševe zelo mrzla in je jama nudila prijetno zavetje, ne samo kot brlog, ampak tudi takratnim ledenodobnim ljudem kot začasno bivališče. Najpogostejši obiskovalec jame je bil jamski medved, ki je v njej kotil mladiče in prezimoval. Med izkopavanji so dognali, da je v jami poginilo veliko jamskih medvedov različnih starosti. Zadnje raziskave evropskih jamskih medvedov so pokazale, da je tu prebivala vrsta *Ursus ingressus*, ki je bila tudi največja vrsta jamskih medvedov. Njeni predniki so med zadnjimi ledenitvami prišli iz vzhodnih predelov Evrope v Alpe.

Opozorilo: Potočka zijalka je zaščiten kot jama in kot arheološko najdišče, zato sta izkopavanje in iznos fosilnih kosti in drugih predmetov strogo prepovedana! Naj ostane le zatočišče in počivališče pred nadaljevanjem poti. ●

Mag. Matija Križnar je višji kustos na Kustodiatu za geologijo pri Prirodoslovnem muzeju Slovenije v Ljubljani.

1 Vhod v Potočko zijalko

Foto: Matevž Novak

2 Izjemno majhna lobanja mladiča jamskega medveda priča, da je bila jama tudi brlog za kotenje mladičev. Primerek hrani Pokrajinski muzej Celje. Dolžina lobanje je 55 mm.

Foto: Matija Križnar

3 Zadnja prstnica ali nastavek za krepelj jamskega medveda. Dolžina ostanka je približno 35 mm.

Foto: Matija Križnar

4 Velik meljak jamskega medveda iz Potočke zijalke. Dolžina zoba je približno 45 mm.

Foto: Matija Križnar

2

3

4

Kako je nastal Špik in druge zgodbe o skali

Pripovedke iz gorskega sveta

Le kdo bi mogel v starih dneh vedeti, da so se kamniti skladi naših gora pred milijoni let dvignili iz dna prastarega morja in visoko pod nebo ponesli okamnelo podobo morskega dna? Naš ded si je nastanek gora razlagal po svoje. "Velike gore so zgradili velikani," se je glasil pameten in logičen odgovor. Tudi goro Špik so zgradili velikani.

Ledenec in Špik

V veliki jami v Široki peči v Martuljkovi gorski skupini je prebival velikan Ledenec. Vse dni je poležaval v temni ledeni luknji in prilomastil iz nje samo takrat, ko je bilo nebo oblačno. Vsi so trepetali v strahu pred tem velikanom, vendar tudi on je poznal strah – bal se je sonca in ognja. Izdihaval je ledeno sapo v oblake, dokler ni začelo iz njih snežiti. Tedaj je Ledenec vriskal in se krohotal, kot da bi gremelo.

Nekega dne si je ta silak zaželel, da bi nad Široko pečjo zrasla gora, ki bi segala do neba. Začel je rjoveti, da je iz vseh okoliških podzemnih jam priklical predse velikane in jim zapovedal, naj nanosijo toliko skal, da bo z njimi zgradil goro, ki bo predirala oblake. Velikani so se okrutneža bali, zato so se lotili dela. Nosili so mu velikanske skale, ki jih je nalagal eno na drugo. Med delom se je Ledenec tako krohotal, da je njegov glas lomil vrhove sosednjih gora. Tako so njegovi delavci imeli vedno dovolj skal za orjaškega zidarja. Njihove tlake pa ni in ni bilo konca, saj je Ledenec hotel imeti vedno višjo goro.

Velikanom je bilo nekega dne dovolj dela in potrpljenja. Počakali so, da se je Ledenec zavalil v svojo ledenico v Široki peči in zaspal. Tedaj so pred njegovo votlino nanosili kup suhih vej in jih zažgali, da je zagorel velik kres. Velikani so se tako znebili okrutnega

gospodarja, a gora, ki so jo po njegovim ukazu zgradili, je ostala. Zaradi špičastega vrha je dobila ime Špik.

(Vir: *Lojze Zupanc, Kamniti most*)

Babji zob

V Močilniku nad dovško vasjo, globoko pod zemljo, kamor še ni stopila človeška noga, leži Zlato jezero. V tem jezeru je zlata, da ga tudi z desetimi barkami ne bi mogli odpeljati. In še nekaj je v tem jezeru. Zmaj s sedmimi glavami. Nekega dne ga je začel boleti zob. Od bolečine je tullil in se valjal po tleh. V hudi stiski se je zmaj spomnil na velikana Robavs, ki je tedaj živel v gošči pod Borovljami. Bil je zoboderec in ranocelnik zmajem, divjim ženam, divjim možem in njim podobnim.

Zmaj je odlomstil naravnost pod Žovlezen, kjer je Robavs sprejemal svoje bolnike. Ko je zmaj prišel do njega, je Robavs vtaknil svojo glavo zmaju v žrelo in si skrbno ogledal črvivi zob. Vzel je nato v roke velikan-ske klešče in – tresk! je bil zob zunaj. Zakotalil se je po bregu. Bolečin ni bilo več in zmaj si je oddahnil. Hotel je meni nič tebi nič odlomasti domov. "Kako pa bo s plačilom?" je revsknil velikan Robavs in ga pisano pogledal. Zmaj je le zvito pomežiknil in zarežal: "Zahvali Boga, da te ne požrem."

Velikan Robavs je grozeče zamahnil s kleščami in zmaj se je ustrašil. Povabil je Robavs s seboj v Močilnik in mu postregel z obilno večerjo. Izdrti zmajev zob pa se je medtem kotalil čez dolino, se ustavil ob robu Jelovice in se postavil pokonci. Tam stoji še danes.

(Vir: *Mirko Kunčič, Triglavске pravljice*)

Ajdovska deklica

Na Vršiču se zastrmimo v obraz velikanke – ajdovske deklice, ki s

svojim kamnitim obrazom zre iz stene Prisojnika/Prisanka. Ko je bila ta ajdovska deklica živa, so bile gore v okolici njenega bivališča del kraljevstva, ki mu je vladal Zlatorog, kraljevski beli kozel z zlatimi rogovi. Njegovo kraljestvo je bil raj pod Triglavom – gore so bile tedaj polne cvetočih livad, kjer so plesale bele gorske žene in so se pasle bele Zlatorogove kože. V tistih dneh je pod previsnimi skalami strmega Prisojnika živela ajdovska deklica, ki je bila dobrega in usmiljenega srca. Gornike in tovarnike je vodila skozi snežne zamete. Če je videla, da so zašli, je zapustila svoje skrivališče ter pohitela na ride Vršiča. Nekega zimskega dne, ko je sneg zametel vse poti, je ajdovska deklica gazila visoki sneg pred tovarniki in jim kazala pravo pot. Ko so se po dolgih dneh vračali po isti poti domov, so pod previsno skalo

Ajdovska deklica

Foto: Maja Lokar

ob vznožju Prisojnika pustili vino in kruh za ajdovsko deklico. Tako so jo vedno obdarovali, da ni bila nikoli lačna. Ajdovska deklica pa ni bila samo vodnica tovarnikom, bila je tudi sojenica. Obiskovala je mlade matere in prerokovala novorojenčkom, kako bodo živeli. Neke noči je prišla k mladi planšarici v dolini Trente. Neslišno se je sklonila k otroku in mu prerokovala, da bo zrasel v pogumnega lovca. Po previsnih skalah bo zalezoval belega gamsa z zlatimi rogovi in ga ustrelil. Ko so za to prerokbo zvedele sestre ajdovske deklice, so jo preklele, da je okamnela, ko se je vrnila v Prisojnikovo steno.

(Vir: *Lojze Zupanc, Zlato pod Blegošem*) ●

Knjižnica na 1796 metrih

Najvišje ležeča mobilna knjižnica pri nas

Sredi septembra sta v kočah na Snežniku in Sviščakah zaživel mobilni knjižni zbirki, prvi tovrstni v Sloveniji.

Premični knjižni zbirki sta del Knjižnice Makse Samsa iz Ilirske Bistrice, pobudnica zanju in za morebitne težje nahrbtnike pa je nihče drug kot direktorica knjižnice Damijana Hrabar.

Gre za prvi tak projekt pri nas, kjer so načrtno pripravili knjižnično zbirko za planinsko kočico. V planinskih kočah smo ob dolgih večerih ali ob čakanju na lepše vreme že brali, brali smo tudi v sklopu Knjižnice pod krošnjami pri Domžalskem domu na Mali planini. Direktorica Knjižnice Makse Samsa Damijana Hrabar pa se je domislila ne- navadnega in edinstvenega projekta, da bi knjige še bolj približala bralcem. Sama pravi: mini projekta. "Neko popoldne sem se vračala s 1796

metrov visokega Snežnika in v domu na Sviščakah srečala otroka, ki je dejal, da že drugi bere isto knjigo, ki si jo je prinesel kar sam; takrat se mi je posvetilo – nekdo bi bral, pa nima kaj. Porodila se mi je ideja o projektu *Berimo v snežniških gozdovih*, ki sem ga predstavila tudi v naši knjižnici in so ga navdušeni sprejeli. Gre torej za premično knjižnico. Žal v Ilirski Bistrici nimamo niti bibliobusa, da bi z njim oskrbovali vsaj Sviščake, enako so slabi izgledi glede *busa* v prihodnje. Zatorej smo stopili v akcijo sami. Gre za mini projekt, za katerega sicer ne dobimo nič dodatnih sredstev."

Za Planinski dom na Sviščakah na 1242 metrih je knjižnica prispevala 155 knjig in več izvodov različnih revij. "Med knjigami se poleg leposlovja za otroke in odrasle najdejo tudi turistični vodniki in strokovni, kuharski, zeliščarski priročniki, saj je tam veliko počitniških hišic in si bodo ljudje vse to lahko uporabno izposodili," pravi Hrabarjeva.

Za našo najvišje ležečo knjižnico pa je ilirskobistriška knjižnica za zdaj prispevala 20 knjig, ki bodo v Kočo Draga Karolina na Velikem Snežniku v kratkem kmalu vse prispele v nahrbtnikih pridnih ljudi, in več izvodov revij *Lovec*, *National Geographic Slovenija*, *National Geographic Junior* in *Moj mali svet*. "Glede na to, da smo knjige dali na Sviščake, sem pomislila, da so gotovo tudi na Snežniku obiskovalci, ki bi poleg *Planinskega vestnika* prebirali tudi kakšno knjigo. Morda čakajo na lepo vreme ali za popestritev večera, če prespijo v koči. Ni nujno, da preberejo celo knjigo, lahko par strani, in naslednjič si jo morda izposodijo v knjižnici. Namen bo tako dosežen," zadovoljno doda direktorica knjižnice. Za izposoje bralci ne potrebujejo članske izkaznice. "Izposoje, ki je brezplačna, na Snežniku nismo časovno omejili. Knjižnica bo delovala na zaupanje ljudi. Nič ne bo tudi narobe, če bo knjiga dalj časa 'hodila' nazaj, saj se zavedamo, da morda

pride planinec danes in nato šele čez dober mesec zopet tja gori. Vsak začetek je težak in nekaj časa traja, da se ljudje navadijo. Nam gre za dvig bralne kulture in to je naš prispevek," je optimistično pripovedovala Hrabarjeva.

Oskrbnik kočice na Snežniku Slavko Škoberne z ženo Janjo projekt pozdravlja. Prav tako je v koči posebej pripravil prostor, lepo označil knjižno polico. "Čprav imamo predvsem dnevne goste, ki se toliko ne zadržujejo, in je presgodaj za kakšne rezultate, je ideja ljudem vsekakor zanimiva, prav tako tudi nama z ženo," pravi Slavko. "Da ljudje radi berejo, vidim že po tem, ko radi prelistajo *Planinski vestnik* in kaj zanimivega preberejo. *Vestnik* je ves čas z nami tu gori in vesel sem ga tudi sam, saj je odlična revija. Vedno najdem kaj zanimivega, tako na primer o Morbegni ipd., pa veliko lepih tur je opisanih v njem. Ugotovil sem, da moram še veliko prehoditi," v smehu doda Slavko, ki se z ženo že naslednji

Knjižni kot v naši najvišje ležeči knjižnici, za katero je ilirskobistriška knjižnica prispevala 20 knjig (v kočico bodo v kratkem vse prispele v nahrbtnikih pridnih ljudi).

Foto: Slavko Škoberne

mesec, to je novembra, odpravljata v hribe v Bolgarijo, na najvišji vrh Balkana Musalo. Koča na Snežniku bo tako odprta vse vikende v oktobru ne glede na vreme, novembra bo zaprta, nato pa bo od decembra do prvega maja odprta ob vikendih (odvisno od vremena, zato Slavko priporoča, da jih pokličete in preverite). Od maja do avgusta bo kočica zopet odprta vse vikende in praznike ne glede na vreme, avgusta pa je kočica odprta vse dni. Zbirki na Snežniku in Sviščakah, kjer že poročajo o dobrem odzivu ljudi, namepravajo menjavati štirikrat letno, upoštevali pa bodo tudi želje bralcev oziroma obiskovalcev. Na Snežniku bo imela

Kaj pa ti počneš?

prednost predvsem planinska literatura, s čimer se strinja tudi oskrbnik Slavko. "Pozornejši bomo pri nakupu knjig. Kar smo od goriške literature do zdaj naročali po en izvod, bomo za naprej naročali po dva izvoda in enega dali v kočjo na Snežniku. Prav tako bomo dodali planinske zemljevide, da ljudi spodbudimo h kovanju načrtov in obiskov še drugih gora," razkrije načrte Hrabarjeva, med njimi pa je tudi že vzpostavitev mobilne knjižnice v gostišču na Mašunu, kjer se prav tako zanimajo za projekt, in sicer zaradi tujih gostov predvsem za literaturo v tujih jezikih. Po moji izkušnji sodeč bi si kar nekaj naših planinskih koč zaslužilo vsaj naziv (gorske) čitalnice, saj so prav lepo založene s *Planinskim vestnikom*, pa tudi kar nekaj druge, predvsem nam najljubše planinske literature se najde vmes. Kaj je lepšega kot v koči ob dolgih večerih ali ob čakanju na izboljšanje vremena vzeti v roke žmohtno opisovanje doživetij gora, se potopiti v pisateljevo premagovanje strmin, zmagoslavje po preplezanem, doživetem in nikoli pozabljenem vrhu ... Še sam se poln navdiha pogumno podaš na "svoj" vrh. Morda bo tole spodbudilo še kakšno planinsko društvo ali kočjo, da bi ob *Planinskem vestniku* svoje police v jedilnici zapolnili tudi s kakšno zanimivo, predvsem planinsko obarvano knjigo. Morda bi naredila kakšno akcijo tudi Planinska založba PZS? In kako bi k temu priskočila na pomoč planinska javnost? Morda bi prinesli kakšno svojo knjigo, ki ste jo že velikokrat prebrali, pa bi jo lahko dali na voljo tudi drugim ali jo odstopili tej mobilni knjižnici ... Idej ne manjka. ●

Temo za tokratno pisanje prispevka sem dobil ob druženju entomologov območja Alpe–Adria, ki je v letu 2015 potekalo na območju Kozjanskega parka. Bojan Zadravec, odličen poznavalec sveta metuljev, mi je med večurnim nočnim popisom pripovedoval o izkušnji iz Triglavskega narodnega parka. Tam je namreč izvajal dnevni popis metuljev. Vse po pravilih, bi lahko rekli, saj je bil del ekipe, ki je na določenih lokacijah izvajala inventarizacijo metuljev za upravo parka. Z metuljnico v roki je srečal kar nekaj planincev, med njimi tudi parkovnega naravovarstvenega nadzornika. In ta ga je po predstavitvi povprašal, ali ima dovoljenje za lovljenje metuljev, saj je ta na območju narodnega parka sicer prepovedan. Z veseljem mu je pojasnil, za kaj gre, in ponudil v vpogled tudi ustrezno dovoljenje. Z veseljem zato, ker je spoznal, da nadzor v parku deluje. Pa čeprav je v tem času kakšen od metuljev odletel neopažen mimo metuljnice. No, tudi entomologi, ki so v juliju preučevali žuželke v mejah Kozjanskega regijskega parka, so imeli za to ustrezna dovoljenja. In vesel sem bil podatka nemških kolegov, ki so poročali, da so jih na terenu "izprašali" domačini. Dva primera, ki pričata o tem, da Naravo varujejo tako službene osebe kot tudi domačini. V našem edinem narodnem parku ne bo nikoli zaposlenih toliko nadzornikov, da bi lahko imeli pod kontrolo vse obiskovalce. Gosteje poseljeni Kozjanski park pa je tudi nemogoče imeti povsem na očeh ob skromnem številu zaposlenih. V prvem primeru predvsem planinci, v drugem pa domačini lahko veliko pripomorejo k nadzoru nad neprimernim ravnanjem posameznikov. Divji lov na gamsa ali srnjaka, prekomerno nabiranje socvetij arnike ali rumeno cvetočega košutnika, lovljenje rdečih apolonov ali katerega od številnih vrst

rjavčkov (na primer endemičnega lorkovičevega) za zasebne zbirke žuželk, adrenalinski podvigi vseh vrst v sicer skritih in mirnih kotičkih ... To je le nekaj primerov, česa ne smemo dovoliti v zavarovanih območjih. Pa tudi izven njih ne. A mnogokrat raje pogledamo vstran, češ, da ne vidimo. Nočemo sitnosti, saj kršitelji pogosto samozavestno in arogantno branijo svoje nečednosti. Planinci, ki večkrat obiščejo Ribniško kočjo na Pohorju, so mi ob priliki potožili o takem paru, ki na veliko nabira vse redkejšo arnike. Je res vredno pogledati vstran in potem slabe volje nadaljevati turo? Kolega Bojan sigurno ne bi godrnjal, če bi ga o dovoljenju povprašal še kateri planinec. Pa čeprav nima opravljenega izobraževanja za gorskega stražarja ali varuha gorske narave. Verjetno bi izkoristil priložnost in povedal še kakšno zanimivost. Ali pa bi se celo dogovoril za predstavitev metuljev za njihovo planinsko društvo. Naše gore in hribovi so izredno bogati z rastlinskimi in živalskimi vrstami, tudi

V visokogorju leta več vrst rjavčkov, tudi svetlolisi.
Foto: Dušan Klenovšek

z nekaterimi redkimi in endemičnimi. V današnjem času mnogi svoj prosti čas (včasih tudi vsaj deloma čas za preživljanje) izkoriščajo za obiske gora. In se ne zadovoljijo samo s svežim zrakom v pljučih, prepotenimi majicami in serijo posnetkov na fotoaparatu. Velika vrečka nestrokovno odtrganih socvetij arnike, izkopana velikonočnica ali avrikej, desetine uspavanih metuljev za bogatitev zasebnih zbirk ... Vse to na daljši rok vodi k zmanjševanju populacij posameznih vrst ali vsaj k lokalnemu izumiranju. Vsaj zagodrnjajmo in skrivaj naredimo nekaj posnetkov ter jih posredujmo na društva ali upravljavce zavarovanih območij. In tisto polnjenje baterij, zaradi katerega jih veliko obuje gojzarje in si oprta nahrbtnik, bo tako še trajnejše. Še bolj nas bo vlekle na nov obisk hribov in gora. Gojzarji bodo že vzdržali. ●

Višinsko pribežališče pred nižinsko vročino

Vreme in razmere v gorah v meteorološkem poletju 2015

Letošnje poletje so bile naše gore obiskane kot že dolge ne. Vsako leto številnejšim tujcem smo se pridružili tudi mnogi domačini, ki smo se tjakaj zatekli pred nevzdržno, občasnno prav neznosno nižinsko vročino. Po nižinah smo namreč imeli več kot tretjino vročih dni. To so dnevi, ko je najvišja dnevna temperatura zraka 30 stopinj Celzija ali več – torej je bilo več kot en mesec vročih dni v okviru poletnega trimesečja! V večjih mestih, kjer imamo opravka s tako imenovanimi mestnimi toplotnimi otoki (zaradi tega pojava je v njih še topleje, v poletnih dneh pa še bolj vroče kot v njihovem zaledju!) in na Primorskem ter v vzhodni polovici Slovenije pa še kakšnih deset stopinj več (v Ljubljani 42 °C, v Novi Gorici pa kar 51 °C).

Poletno meteorološko trimesečje je letos najbolj zaznamovala pogosta in dolgotrajna vročina, prav vsi poletni meseci pa so bili občutno toplejši od dolgotrajnega povprečja. Najtežje smo prenašali vročino julija, ko so vroče popoldneve spremljala topla jutra. Marsikje po nižinah so zabeležili tudi tropske noči, s čimer imamo opravka takrat, ko se najnižja dnevna temperatura zraka (praviloma je to jutranja) ne spusti pod 20 °C. Junija in avgusta so bila jutra še dovolj sveža, da smo si vsaj za nekaj ur lahko oddahnili od velike toplotne obremenitve, sicer pa smo na veliko bežali v hladnejše kraje, tudi v višinska pribežališča. Najbolj je izstopal julij, ki je bil v večjem delu države rekordno toplel. V gorskem svetu je bila povprečna poletna temperatura zraka za skoraj 2 °C nad dolgoletnim povprečjem, kar se po temperaturi zraka uvršča v sam vrh. Večinoma so dosegle višinske postaje drugo najvišjo vrednost povprečne temperature poletnega trimesečja. Primat še vedno ostaja poletju

2003, ki je bilo še bolj vroče. Podobno visoka kot letos je bila povprečna poletna temperatura tudi leta 2012. Spomnimo se – lansko poletje, ki je bolj kot z vročino postreglo z oblaki in dežjem, je bilo po povprečni temperaturi zraka pravo nasprotje letošnjemu, saj je bilo za okrog 2 °C hladnejše in s tem blizu dolgoletnemu povprečju obdobja 1981–2010. Zaradi izrazitega segrevanja ozračja nad Slovenijo imamo v zadnjih desetletjih vse več "vročih" poletij. Če bi primerjali le poletja po letu 2000, letošnje niti ne bi bilo tako izjemno, povsem druga zgodba pa so poletja pred letom 1992. Takšno poletje, kot je bilo letošnje, bi bilo pred to letnico, ki deloma sovпада z izrazitimi podnebnimi spremembami konec osemdesetih in v začetku devetdesetih let 20. stoletja, daleč nad takratnimi rekordi. Letos je v gorah v času največje vročine tudi UV indeks dosegal vrednosti 10. To so gotovo občutili vsi, ki se niso pravilno in pravočasno zaščitili ali pa se niso izogibali hoji v času, ko je sonce najvišje, vročina pa največja, tj. praviloma med 11. in 15. uro, otroci in starejši pa še kakšno uro prej oziroma pozneje. Zanimivo je, da nismo imeli opravka s hujšo sušo, saj so občasni zelo močni nalivi poskrbeli, da letošnje poletno padavinsko povprečje niti ni tako zelo slabo. Kot je temu pogosto, smo bili pričča veliki časovni in prostorski spremenljivosti višine padavin. V večjem delu vzpetega sveta smo glede na dolgoletno povprečje zabeležili rahel do zmeren padavinski primanjkljaj (od nekajodstotnega pa vse do okrog 20-odstotnega), ponekod na zahodu pa je bilo padavin več od dolgotrajnega povprečja. Na širšem Goriškem in v Srednjem ter Spodnjem Posočju je bilo letošnje poletje s prek 450 mm padavin med bolj namočenimi v zadnjih dvajsetih letih. Po drugi strani pa je v Šmartnem pri Slovenj Gradcu padlo skromnih 252 mm, kar je druga najmanjša vrednost po letu 1961.

Podor v severni steni Grintovca sredi julija Foto: Jurij Rous

Sprehodimo se na kratko še skozi posamezne mesece letošnjega meteorološkega poletja. Prva polovica junija je bila vroča in sončna, dežja pa je bilo le za vzorec. Skupaj z uborno snežno odejo je vse skupaj prispevalo k temu, da so ostali na Kredarici brez snega že 7. junija oziroma več tednov prej kot

po navadi. Sredi meseca je bilo vreme že bolj spremenljivo, na začetku zadnje dekade pa smo ob prehodu hladne fronte dočakali izrazito ohladitev. To je v večini vzpetega sveta pospremila zajetna, več kot 100 mm velika padavinska pošiljka, vzdolž Bohinjskega grebena celo nad 200 mm. Nekaj manj sonca je bilo le v Julijcih. Prvi dan meseca je bilo na Kredarici 70 centimetrov snega, ki pa ga je pobralo prej kot v tednu dni. Nekoliko več padavin

¹ Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Novi trg 2, Ljubljana

od povprečja je bilo v zahodnih in vzhodnih predalpskih hribovjih. Kot smo omenili v uvodu, je bil letošnji julij eden najtoplejših pri nas in najtoplejši v svetovnem merilu oziroma odkar zadnje poldrugo stoletje natančneje spremljamo povprečno temperaturo Zemljinega površja. Mesec sta zaznamovala dva vročinska vala, ob katerih se je po nižinah najvišja dnevna temperatura zraka večkrat povzpela prek 35 °C. Prvega smo doživeli že na začetku meseca, iztekel pa se je z izrazito ohlavitvijo ob koncu prve dekade. Drugi vročinski val je bil še daljši, spremljalo pa ga je zelo visoko izhlapevanje, ki je bilo, poleg ostalega,

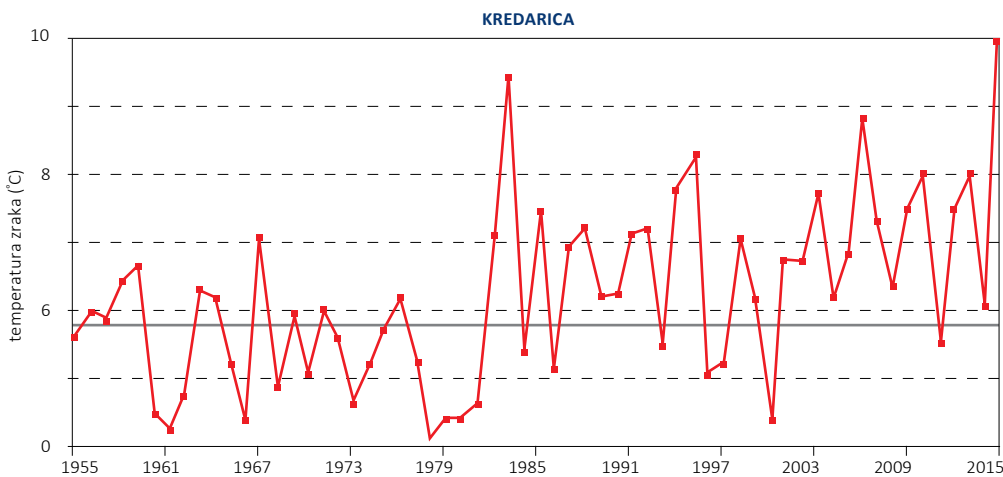
tudi posledica izjemno suhe zračne mase nad našimi kraji. Zadnji vikend v juliju smo le dočakali odrešilno osvežitev s padavinami. Večine padavin smo bili deležni v zadnji dekadi meseca; poleg Julijcev so bile te obilne tudi na območju Jezerskega. Tudi avgust se je nadaljeval v podobnem slogu – z obilico sonca in nadpovprečno visokimi temperaturami zraka. Prva polovica meseca in zadnjih pet dni je bilo večinoma sončnih, vmes pa nekaj spremenljivega vremena s padavinami. Takrat so bile temperature zraka nekoliko podpovprečne, sicer pa večinoma nadpovprečne, zlasti zadnji teden dni. Več od pričakovanih padavin je bilo le v Posočju.

Za konec pa, kot vedno, še nekaj vremenskih "ocvirkov" – letošnji so predvsem temperaturni. Na Kredarici so izmerili najvišjo povprečno juljsko (in s tem tudi mesečno, saj je julij praviloma najtoplejši mesec) temperaturo zraka doslej oziroma po letu 1955, in sicer 10,3 °C. Dosedanji rekord iz leta 1983 (9,8 °C; najhladnejši julij je bil leta 1978 s samo 4,1 °C) smo presegli kar za pol stopinje Celzija. Na tej postaji je sicer dolgoletno juljsko povprečje 5,8 °C, s čimer je bilo letošnje preseženo kar za 4,5 °C. 6. junija se je segrelo vse do 14,8 °C, mesec dni kasneje, 6. julija, pa celo do 18,1 °C. S slednjo vrednostjo pa nismo

ogrozili rekorda iz leta 1983 (21,6 °C). Omenimo še zanimivost, namreč, da so bile juljske temperature na Kredarici ves čas nad lediščem. V Ratečah, kjer imamo poleti v povprečju tri vroče dneve, smo jih letos zabeležili 12, kar pa je zado-stovalo le za četrto mesto (leta 2013 smo jih imeli 16).

Tudi letos smo imeli kar veliko primerov manjših skalnih podorov in padajočega kamenja, saj so se tudi kamnine, ki tvorijo naše vršace, zaradi velikega dnevnega temperaturnega hoda intenzivno krčile in raztezale. Številni izviri so presahnil med enim in drugim deževnim obdobjem, saj ni bilo snežišč, ki bi jih hranila v vmesnem času. Vroče poletje je dodobra načelo tudi oba naša ledenika. Izmera Triglavskega ledenika, ki je potekala v začetku septembra, je pokazala, da se je ledenik po podpovprečno snežni redlini in zelo nadpovprečno topli talilni dobi po površini vrnil na obseg izpred nekaj manj kot desetletja. Morda sta mu šli kasneje pri ohranjanju na roko obe septembrski sneženji in hladnejši obdobji, ki pa jima je obkraj sledilo obilno deževje vse do najvišjih vršacev. Več in natančneje o tem pa že v pregledu vremena v naslednjem letnem času, ki naj vam ga v čim večji meri popestrijo jesenske barve in modrina neba. Enostavno kot vremenski pregovor naj bo oktober – in z njim tudi november – dober! ○

Potek povprečne srednje mesečne temeprature zraka v juliju na Kredarici v obdobju 1955 in 2015, letošnja je bila rekordna. (Vir: ARSO)

Preglednica: Povprečna temperatura (°C) in količina padavin (mm) v meteorološkem poletju 2015 ter primerjava s povprečjem za obdobje 1981–2010. Vir: Arhiv Urada za meteorologijo Agencije RS za okolje.

Postaja (nadmorska višina)	Povprečna T [°C]	Odklon T [°C]	Padavine [mm]	Indeks padavin glede na povprečje niza 1991–2010 (povprečje – indeks = 100)
Rateče (864 m)	17,9	1,6	361	83
Lisca (943 m)	18,2	1,8	339	90
Vojsko (1067 m)	17,0	1,4	498	104
Vogel (1535 m)	14,6	1,6	649	98
Krvavec (1740 m)	13,3	1,7	467	103
Kredarica (2514 m)	8,2	1,9	606	95

O planinski poštenosti

Ze vrsto let zahajam v hribe in že vsa leta sem tudi članica PZS. V planinko so me vzgijili že kot osnovnošolko, vselej in vsi so poudarjali, da so v planinstvu prisotni tovarništvo, spoštovanje, skromnost in seveda poštenost. Na planinskih poteh sem srečala zelo veliko zanimivih, prijetnih ljudi – od pohodnikov do oskrbnikov koč. Tako tudi letos na Črni prsti, ko je bila za oskrbnico gospa Doroteja. Kočo prenavljajo, veliko je bilo že postorjene-ga, še več pa je treba postoriti. Ampak v koči sva se kljub temu dobro počutila. Okusna hrana, prijaznost oskrbnice – vse je pripomoglo k temu, da sva tam pustila kar nekaj denarja, a nama ni bilo prav nič žal. Tudi dopust v hribih nekaj stane in za dobre storitve smo pripravljene plačati. Podobno je bilo letos septembra na Kališču. Tudi pri oskrbniku Mihi sva zelo dobro jedla in čutila, da sva zaželena in spoštovana gosta. Oboje sta koči I. kategorije – tako kakor kočice v okolici Triglava, kjer pa vlada povsem drugačno vzdušje – zlasti ko gre za ponudbo in cene. Potem ko sem na forumu PZS brala o previsokih cenah, sem si ogledala javno objavljeni cenik PD Ljubljana – Matica za Triglavski dom na Kredarici. Začudilo me je, da je na ceniku npr. 1,5 l vode 4,40 evra, čeprav je PZS določila najvišjo ceno za postojanke I. kategorije le 4 evre. Za čaj je navedena cena 1,80 evra (ni navedene količine), čeprav je najvišja predpisana cena 1,60 evra. Precej višje od najvišjih predpisanih cen so tudi cene prenočišč. Za planince s plačano članarino znaša nočitev v sobi z 1–4 posteljami 16,80 evra po osebi (predpisana najvišja cena 15,40 evra po osebi), v sobi s 5–12 posteljami je cena 15,40 evra (predpisana najvišja cena pa je le 10 evrov). Za skupna ležišča je PZS določila najvišjo ceno za člane 8 evrov, po ceniku za Triglavski dom na Kredarici pa 9 evrov. Dodatno zaračunajo še

1,50 evra ekološke takse, čeprav na spletni strani PZS jasno piše: "Dodatki k navedenim cenam (ekološke takse/prispevki, takse/prispevki za obnovo kočice ipd.), razen turistične takse za nečlane planinske organizacije, ni dovoljeno obračunavati."

Cenik je javno objavljen, vsak ga lahko vidi, tudi upravni odbor PZS in Gospodarska komisija. PD Ljubljana – Matica mi je na moje vprašanje glede cen po elektronski pošti odgovoril: "Planinsko društvo Ljubljana – Matica deluje samostojno na gospodarskem področju, saj sami oskrbujemo kočice in se tudi soočamo z vsemi stroški, ki pri tem nastajajo. Pri oblikovanju cen se morajo upoštevati stroški, ki nastajajo pri oskrbi, obnavljanju, urejanju poti in okolice itd. V dogovoru smo tudi z ostalimi društvi, ki imajo v lasti visokogorske kočice, saj so stroški v tem področju gora višji. Pri cenah poskušamo najiti pravo ravnotežje med stroški in čim nižjo ceno. Namreč previsoka cena pomeni tudi manj gostov in manj dobre volje. Od lanskega leta se cene praktično niso spremenile. Vsi ceniki so objavljeni v pdf na naši spletni strani, najdete jih na spodnjih povezavah." Cene so menda usklajene še z ostalimi planinskimi postojankami na tem območju – Dom Planika, Vodnikov dom . . . Seveda, prav zanimivo je, da je cenik objavljen na spletni strani – kaj pa PZS? Ne morem trditi, ker ne vem, da ni nihče storil nič s tem v zvezi, bi pa prav rada vedela, kaj oziroma če se sploh kaj dogaja na tem področju. O cenah so poročali že na POP TV v juliju letos. Ne vem, po kakšnem postopku so planinska društva postala lastniki planinskih domov. A sprašujem se, ali je res tako, da zdaj lahko počnejo z domovi, kar jih je volja. Gospod Miro Eržen, podpredsednik PZS, v oddaji pojasnjuje, da gre za "samovoljo" društev in da PZS nima

mehanizmov, s katerimi bi kaznovala društva. Res ne?

Ob obisku na Vodnikovem domu na Velem polju, kjer sva prenočila s 30. na 31. avgust letos, sem oskrbnico opozorila na previsoke cene in pojasnila mi je, da cene določa društvo, ne pa PZS in še manj jaz kot gost, saj tudi v trgovini kupci ne določajo cen. Spala sva v manjši sobi, kjer so bile vse vzmetnice, brez izjeme, natrgane, plačala pa sva seveda več, kot je predpisal cenik PZS. Zaračunala nama je tudi ekološko takso in pojasnila, da se mora držati cenika, ki ga je predpisalo društvo in je bil tudi obešen na vidnem mestu.

Tako gredo planinska društva in oskrbniki z njimi "po svoje", mimo navodil Planinske zveze Slovenije. Kaj pa planinci? In drugi gostje? Kakšen občutek ima gost, ki je že vrsto let planinec z dušo in telesom, ki je vložil v planinsko organizacijo že mnogo ur prostovoljnega dela na takšen ali drugačen način, ki se še spominja, da smo pred leti, ko so Triglavski dom na Kredarici obnavljali, vsi prispevali v obliki znamk in drugih prispevkov? Da ne govorim še o donacijah podjetij . . . Ker je to "naša Kredarica". A Kredarica zdaj ni nič več "naša", dom je v lasti PD Ljubljana – Matica, ki samovoljno določa cene, ne glede na dogovor krovne organizacije – PZS. Prostovoljne prispevke smo pač plačali (saj so bili prostovoljni!), zdaj pa se lahko samo čudimo, kaj se dogaja . . .

V Vodnikovem domu sva za spanje za eno noč skupaj plačala okoli 5 evrov preveč. In takšnih planincev je še mnogo. Vsak dan. Pa tudi tistih, ki niso planinci oziroma niso plačali članarine. Ti plačajo še več. Za spanje v sobi, kjer sva bila midva, bi par sicer odštel dvakrat po 24 evrov in dvakrat po 1,50 evra "ekološke takse" – skupaj torej več kakor 40 evrov. Za 40 evrov so v dolini na voljo apartmaji, kjer je

ponudba mnogo boljše kakor raztrgane vzmetnice. Ja, smo pač v visokogorju in smo primorani plačati več, preveč! Nam bo kdo to, kar smo plačali preveč, povrnil? Poslala sem račun na PZS in tudi na PD Srednja vas in prav radovedna sem, kakšne odgovore bom dobila – po dveh tednih jih še ni.

Ob tej priložnosti sem se spomnila, da sem bila pred mnogimi leti kot študentka na praksi v Nemčiji. V pravilih Mednarodne študentske organizacije je bilo navedeno, koliko je minimalna plača za študente na izmenjavi v Nemčiji. Firma, pri kateri sem bila zaposlena, ni bila pripravljena toliko plačati. Razliko sem, ne da bi se komu kaj pritožila, dobila od študentske organizacije. Takoj, preden sem odpotovala domov.

Društev, ki se ne držijo dogovorjenih pravil oziroma cen, resnično ne razumem. Cene so določene za le malo artiklov, za vse ostale lahko društva cene določajo popolnoma samostojno. In pri pivu verjetno kar precej zaslužijo. Koče v okolici Triglava so gotovo med najbolj obiskanimi v Sloveniji. Ja, sezona je kratka. Ampak obiskovalcev je res veliko, pravzaprav preveč. A vendar – si obiskovalci tega dela Julijskih Alp ne zaslužimo spoštovanja? Se moramo res podrežati samovoljni nekaterih društev?

Vem, da gre za Triglavski narodni park. A zakaj ne bi raje zaračunali vstopnine v narodni park – vstopnino bi plačal enkrat, kjer koli? Ali na koči ali pri vstopu (v Vratih). Tako kot se za narodne parke plačuje v drugih državah. In ta denar bi se potem porabil za vzdrževanje poti. Cena helikopterskega prevoza pa verjetno ni odvisna od tega, če pelje v TNP ali pa na Roblekov dom?

Eden od mojih prijateljev, ki je bil član planinskega društva več kakor štirideset let, je letos izstopil. Pravi, da PZS ne poskrbi dovolj za svoje člane. Morda ima celo prav. Koliko mu jih bo še sledilo?

UŽIVAJTE V NEOKRNIJENI NARAVI

Raziskovanje naravnega okolja je več kot gola rekreacija. Daje nam poseben užitek, saj preizkušamo svojo vztrajnost in meje lastne zmogljivosti. Naj bo narava vaš motivator z opremo, ki vas ne omejuje, ampak omogoča užitek na vsakem koraku!
Več na www.salomon.com

#EXPANDYOURPLAYGROUND

salomon

September je prinesel prve občutnejše ohladijave, zabundali smo si zimzeleno melodijo Pop Designa o prvem snegu in pobeljenem bregu. Ampak, ker ena lastovka še ne prinese pomladi, tudi prvi sneg še ne prežene plezalcev v primorska plezališča. Plezalo se je še precej, tako doma kot na tujem.

Domače stene

V domačih logih začnimo z zelo kakovostnim vzponom, ki sta ga v severni Triglavski steni opravila Andrej Grmovšek (AO Kozjak Maribor) in Andrej Erceg (AO Črnuče). Opravila sta namreč 1. ponovitev **Spominske smeri Mihe Valiča** (1000 m, VIII+/VI–VII). Smer ponudi dovolj priložnosti za napenjanje bicepsov in ostale miškulature, za utrjevanje psihične stabilnosti pa poskrbi prečnica pod zajetnim in svežim podorom. Celotno smer sta preplezala na pogled oz *flash*, je pa Andrej poudaril, da so težji raztežaji pripadli Andreju.

19. septembra sta Marko Turk (AO Rašica) in Pavel Ferjančič (AO Nova

Gorica) opravila 1. ponovitev smeri **Brke z razgledom** (230 m, VI/IV–V) v JZ steni Stenarja. Gre za novejšo smer, ki sta jo leta 2012 preplezala prav Marko Turk in Silvo Kragelj (AO Ljubljana – Matica). V razgledu nista ravno uživala, sta se pa lahko na težkih mestih vsaj na meglo naslonila.

Prvenstvene smeri

Nejc Pozvek (Posavski AK) in Andrej Grmovšek (AO Kozjak Maribor) sta že med predsezonskim vplezavanjem pogledovala proti čudoviti poklini v samem vrhu Turniča. Očitno ju je tako prevzela, da enostavno nista hotela ničesar prepustiti drugim prstom nekih drugih rok nekih drugih plezalcev in sta že 18. junija prvič poprijela za oprimke nove smeri. Sprotno iskanje prehodov v spodnjem delu ju je kljub dolgemu junijskemu dnevu tako zaposlilo, da sta se v zavetju noči in pojemajočih naglavnih svetilk bila prisiljena umakniti iz stene. A to je samo še podžgalo njuno željo in 27. avgusta sta se vrnila na kraj zločina. Kot pravi Nejc, "sva se na dokončanje misije vrnila v izdihljajih poletja, taktično in praktično bolje pripravljena, a nama jo je zagodla moča. Hitra sprememba plana je postregla s številnimi zanimivimi detajli v zgodbi (zahtevali bi svoj sestavek),

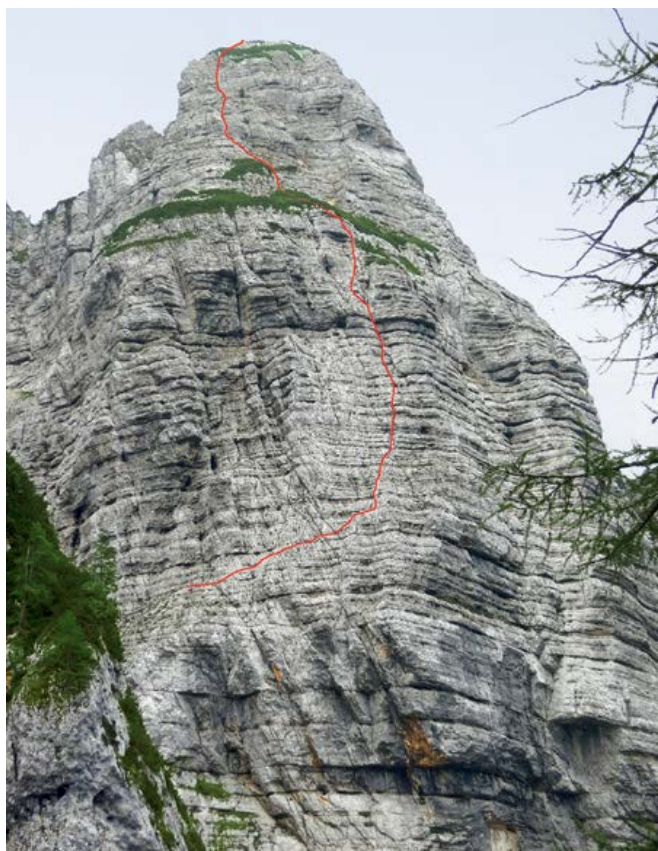
Posmeh sivini

Foto: Nejc Pozvek

toda krasotica se je že zgodaj tega dne dokončno vdala". Lepotico sta poimenovala **Posmeh sivini** (210 m, 7a+, 6c+ obv.) in jo označila kot moderno, resno, izpostavljeno in atletsko smer. Kljub svedrom je treba imeti tudi metulje. In če izkoristim Nejčevo povabilo, potem lahko rečem le – škoda za svedrovce. Istega dne sta nad Mangartskim sedlom plezala tudi Miha Zupan (AO

Tržič) in Gregor Klančar (AO Novo mesto). V zahodni steni Mangarta sta poiskala zanimive prehode in nastala je **Črna ovca** (350 m, VI–IV–V).

23. avgusta sta Primož Bregar in Peter Bajec (oba AO Železničar) zakorkala proti Vrhju Osojne krnice, ki stoji nad dolino Zadnjico. V zahodni steni sta opazila niz razčlemb, ki je obetal, in tako sta zaplezala. Nastala je smer **Čakanje na Godota** (200 m, V–III–IV), ki ponuja lepo plezanje v dobri skali. 28. avgusta sta Peter Podgornik (AO Nova Gorica) in Peter Bajec (AO Železničar) plezala v SZ steni Vršaca.

Čakanje na Godota v Vrhju Osojne krnice Foto: Peter Bajec

Poslednja simfonija v Vršacu Foto: Peter Podgornik

Peter Podgornik je že nekaj časa ogledoval praznino v očitnem stebri med Puntarsko smerjo in smerjo Povezava P/P. Novo smer, z odlično skalo in dobrimi možnostmi varovanja, sta poimenovala **Poslednja simfonija** (450 m, VI/IV–V) in jo posvetila Urbanu Golobu.

13. septembra je Peter Bajec (AO Železničar) preplezal novo in verjetno prvo smer v JV steni Velikega Ozebnika. Steno označujejo poševni skladi in dokaj dobra skala. V kislem in mrzlem vremenu je nastala smer **Veter potepuh** (250 m, III–IV).

20. septembra sta Rok Kurinčič (Soški AO) in Boštjan Mikuž (AS PD Ajdovščina) preplezala novo smer v SV steni Jerebice. Rok si je to linijo ogledoval že kar nekaj časa in na lepo nedeljo je združil moči z Boštjanom ter si pobilje ogledal prehode. Po štirih urah napetega plezanja sta sedela na robu stene, za čeladi pa sta si zataknila **Koprivin cvet** (230 m, VII–/VI+).

V smeri, ki ne ponuja lahkih prehodov, je ostal en klin.

Iztok Tomazin (AO Tržič) je tudi v letošnjem poletju nadaljeval z raziskovanjem severnih ostenij Košute in 28. junija preplezal novo smer **Stečine** (500 m, III+/II–III) v Tegoški gori, ki poteka levo od smeri Koleno. 4. julija pa je v steni med Tegoško goro in Cjajnikom preplezal novo smer **Roka** (360 m, IV/II–III). Sredi septembra pa je zavil še v zavetje Begunjščice ter preplezal **Grebenček** (250 m, IV), ki poteka po grebenu levo od smučarske smeri Trolko. Iztok pravi, da če se jo

Prosto in na pogled v Freneyskem stebri Foto: Andrej Grmovšek

pleza v območju raza, dosežejo težave do IV, z obvozi pa nekje okrog II. Gre za prijetno grebensko turo z zanimivimi prehodi, ki je naravnost odlična za jesensko *razplezavanje*.

Tuje stene

Matej Peternejl in Andrej Trpin (oba AO Cerklje) sta se imela enkratno v Švici, natančneje v Piz Badilu. Za cilj sta si izbrala **Cassinovo smer** (800 m, VI+) v SV steni omenjenega hriba. 21. avgusta sta še v temi pristopila pod steno in počakala na prve znake dneva ter vstopila v to lepotico. Plezanje jima je šlo precej tekoče od rok in nog, tako da sta po 10 urah stopila na severni raz. Prespala sta

v bivaku in naslednji dan v 7 urah opravila še s spusti po Severnem razu, kjer ju je spremljal močan veter in množstvo plezalcev.

Nejc Pozvek (Posavski AK) in Andrej Grmovšek (AO Kozjak Maribor) sta se po končanem taboru za "perspektivce" še malo zadržala v Alpah in opravila s Freneyskim stebrom oz. njegovim **Centralnim stebrom** (600 m, VIII+). S smerjo sta opravila prosto in na pogled, zgodba pa je, kot vsaka Nejščeva, pestra in zanimiva. Mimogrede, fanta sta verjetno opravila šele drugo slovensko ponovitev omenjene smeri, ki so jo prvi preplezali Chris Bonington, Ian Clough, Jan Duglosz in sloviti Don Whillans avgusta 1961. Tem je smer uspelo preplezati le mesec dni po eni izmed najbolj strašnih tragedij v alpinizmu. Mesec dni pred prvim vzponom sta se v steni namreč

znašli dve ekipi – francoska v zasedbi Pierre Mazeaud, Pierre Kohlman, Robert Guillaume in Antoine Vieille ter italijanska z Walterjem Bonattijem, Andreo Oggionijem in Robertom Gallienijem. Drugi dan plezanja jih je sredi stene zajelo silovito neurje, Kohlmana je zadela strela, a se je kmalu zavedel. Ker so mislili, da je neurje prehodnega značaja, in ker jih je do roba skalnega dela smeri ločilo samo še 100 metrov, so se odločili, da bodo vedrili. Po dveh dneh so spoznali, da nevihte ne bo konec, zato so začeli s spusti po smeri. Ponovno so bivakirali v ledeniški razpoki ob vznožju smeri, a je zapadlo že toliko snega, da so na sestopu gazili do pasu. Bili so izmučeni, premočeni, prezeblji, nekateri že v deliriju. Preden so dosegli kočjo Gamba, so Vieille, Guillaume, Oggioni in Kohlman umrli.

Novice je pripravil Peter Bajec - Poli.

ŠPORTNO- PLEZALNE NOVICE

Janja Garnbret najboljša kadetinja na svetu

Od 28. avgusta do 6. septembra je italijanski Arco gostil Mladinsko svetovno prvenstvo v športnem plezanju. Slovenci so na njem nastopili odlično in nadaljevali tradicijo osvajanja medalj. Med našimi reprezentanti in med

NAHRBTNIKI

vrhunske oblike in kvalitete!

Osprey na voljo v:

- Trgovine Kibuba Ljubljana BTC, Ljubljana Šiška, Ljubljana Supernova, Celje, Kranj
- Trgovine Iglu Šport Ljubljana Vič, Ljubljana BTC, Ljubljana PCL, Maribor, Lesce, Tolmin
- Trgovina Annapurna Ljubljana
- Trgovina Outdoor Galaxy, Bovec
- Trgovina Elan, Begunje
- Trgovina Pod skalco, Bohinj
- Trgovina Koala Sport, Bled

Factory store d.o.o., Griže 125, 3302 Griže • Tel: 03 710 36 86 • E-mail: info@factorystore.si • www.factorystore.si

nastopajočimi nasploh je izstopala Janja Garnbret, ki je osvojila zlato medaljo med kadetinjami tako v težavnosti kakor pri balvanih. Odlično se je odrezala tudi Mia Krampf, ki je med starejšimi deklicami v težavnosti osvojila srebrno medaljo. Slovenski uspeh sta dopolnila Vita Lukan, ki je pri balvanih v kategoriji starejših deklic zasedla tretje mesto, in Anže Peharc, prav tako z bronom pri mladincih.

V finalu balvanov so nastopili še Urška Repušič, ki se je v kategoriji starejših deklic uvrstila na 6. mesto, in Julija Kruder, ki je v finalu mladink končala prav tako na 6. mestu. Finale težavnosti pa sta si priborila še Tjaša Kalan, ki je v kategoriji mladincev zasedla 8. mesto, in Anže Peharc, ki je končal na 6. mestu.

8c na pogled in 9a za Škofica

Domen Škofic se je v začetku septembra skupaj s številnimi plezalcu udeležil tradicionalnega Rock Festivala v Arcu. Dobre razmere je izkoristil tudi za plezanje v skali, kjer mu je uspel izjemen rezultat. V plezališču Massone je na pogled preplezal smer Reini's Vibes (8c), kar velja za njegov najtežji vzpon na pogled v karieri. V smeri, za katero nekateri trdijo, da bi bila lahko ocenjena tudi z 8c+, ga je varoval Sean McColl. Dan pozneje se je znova vrnil in v drugem poskusu preplezal povezavo smeri Underground in Reini's Vibes, imenovano Under Vibes (9a), ter potrdil oceno, ki jo je po do zdaj edinem uspešnem vzponu v tej smeri predlagal Stefano Ghisolfi.

Miza za šest

Jernej Kruder je sredi avgusta, takoj po prihodu z zadnje tekme svetovnega pokala v balvanskem plezanju, kjer se mu ni izšlo vse po načrtih, obiskal Kotečnik in preplezal smer Miza za šest (8c+). Tja je prišel brez posebnih ciljev, želel si je le plezanja v domačem plezališču in druženja s prijatelji. Po ogrevanju v dveh lahkih smereh pa je padla omenjena smer, za Krudra še zadnja težka smer v Kotečniku, zanj pa je zapisal, da se mu zdi nekoliko lažja kot Botulin (8c+); težave v njej primerja s težavami v smeri Iluzija (8c). Gre za četrti vzpon v smeri. Prvi je bil v povezavi smeri Adrenalin in Katakombe leta 2011 uspešen Luka Zavzonil. Potem sta jo ponovila še Izidor Zupan in Tim Unuk.

Batagelj do prve 8b

Anej Batagelj je znova dokazal, da spada med najbolj perspektivne plezalce na svetu, saj mu je pri dvanajstih letih uspelo preplezati smer Karies (8b) v Ospu. Za uspešen vzpon je porabil vsega tri poskuse, še hitrejši vzpon pa sta mu preprečila dva padca na najdaljšem gibu v ključnem delu smeri. Do sedaj je preplezal že tri smeri z oceno 8a+.

Uspehi Klemena Kejžarja

Klemen Kejžar je v Baratru ponovil svoj najtežji dosežek, kar se tiče plezanja v skali. Najprej je bila v njegovih načrtih zahtevna smer Privid v Bohinjski Beli, vendar se je, zaradi mokre skale, odločil za obisk italijanskega Baratra, kjer je imel še neporavnane račune izpred dveh let v smeri Il sicario sanguinario. Klemen je na ta dan s smerjo opravil že v prvem poskusu po ogrevanju. To je njegova druga preplezana smer z oceno 8c. Prvo, Strelvod v Mišji peči, je na seznam smeri vpisal že pred šestimi leti.

Še pred uspehom v 8c je Kejžar nakazal dobro formo v Paklenici. Tam je konec avgusta skupaj z Gašperjem Pintarjem v sklopu plezalnega tabora Društva za razvoj plezalne kulture plezal tudi v večraztežajni smeri Agricantus (6c, 5c, 7b, 7b+, 8a, 7b). Idejo za poskus v osmici je dal Gašper, Klemen pa ni bil najbolj prepričan za takšen podvig, kar se je kasneje izkazalo za napačno razmišljanje, saj mu je smer uspelo preplezati prosto. Čeprav so bile vremenske razmere bolj primerne za poležavanje na plaži, je bila smer dobra izbira, saj je bil del stene, v katerem poteka smer, ves dan v senci.

Asproman

Martina Čufar Potard se je avgusta mudila v majhni vasi Pelvoux v masivu Les Écrins v Franciji. Tam sta z možem Nicom preplezala 200-metrsko smer Asproman (7c, 6b+, 8a/a+, 7a+, 7b+, 7c+, 7a+, 7c+, 7b+). Smer je bila narejena pred dvema letoma in še ni imela ponovitve. Najtežjega raztežaja še nihče ni preplezal in čakala je na prvi prosti vzpon – kakor se je izkazalo na Martino in Nica.

Novice je pripravil Peter Mikša.

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Planinska zveza je konec avgusta posredovala poročilo o prostovoljstvu posamezne prostovoljske organizacije, objavljeno na Ministrstvu za javno upravo. Po objavljenih podatkih je 84.206 prostovoljcev v letu dni opravilo skupaj 10.056.740 prostovoljnih ur dela. Zadnjega avgusta so lahko planinska društva na spletnih straneh PZS prebrala odgovore na svoja vprašanja, ki so jih naslovili na PZS v spomladanski spletni anketi PZS za planinska društva. V anketi je sodelovalo 58 % oz. 164 društev, članic PZS. Analizo celotne ankete bo PZS skupaj z nekaterimi drugimi zbranimi podatki o aktivnostih društev v letu 2014 predstavila na jesenskih posvetih za planinska društva. PZS je planinska društva pozvala k pravočasni oddaji predlogov za najvišja priznanja PZS za leto 2015, ki jih bo PZS podelila na svečanosti ob koncu leta 2015. Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij (CNVOS), katerega članica je tudi PZS, pa je pripravil zelo pregledno obraziložitev, kaj pomeni status društva v javnem interesu, pogoje za pridobitev tega statusa ter pravice, ki izhajajo iz tega statusa. Planinska društva lahko ob tem najdejo tudi vlogo za pridobitev statusa društva v javnem interesu na področju športa.

2. septembra je v Ljubljani potekalo srečanje vodstva PZS s kandidatom za častnega konzula Republike Slovenije v Nepal, s Harijem Bhakto Sharmo. Sodelovanje naj bi bilo predvidoma usmerjeno tako v podporo pri planinski dejavnosti in slovenskem obisku Nepala kot tudi k spodbujanju gospodarskega sodelovanja med državama. **Skupščina Združenja za reciprociteto** je letos potekala na Južnem Tirolskem, v Brixnu, kjer so se 11. septembra zbrali predstavniki enajstih planinskih organizacij s planinskimi kočami v Alpah in Pirenejih (v letu 2014 je bilo vključenih 1138 planinskih koč s skupno 62.352 ležišči). Naslednje leto bo skupščina v Nemčiji

v organizaciji Nemške planinske zveze (DAV), in sicer 14. oktobra v okviru Alpskega tedna. DAV je podala predlog o vzpostavitvi enotne baze podatkov o planinskih kočah, PZS pa prejela načelno odobritev o možnostih sklepanja bilateralnih sporazumov z zainteresiranimi zvezami.

Mladinska komisija je poročala o 9. usposabljanju za mladinske voditelje, povabila pa k prijavi za osnovnošolsko in srednješolsko tekmovanje Mladina in gore ter na jesenska usposabljanja, ki so potekala v septembru (tečaja orientacije in gibanja po zahtevnih in zelo zahtevnih poteh ter študentski planinski tabor). V začetku oktobra so se v bližini Cerkniškega jezera na tradicionalnem srečanju zbrali mladinski voditelji.

Gospodarska komisija se je veselila s planinskimi kočami, ki so v tem času praznovalе svoj jubilej, prav tako pa s Planinskim domom na Kumu, ki je v poletni akciji portala Planet Siol.net in PZS prejel največ glasov in s tem laskavi naslov najbolj priljubljene planinske kočice leta 2015. Razpis za sofinanciranje projektne dokumentacije za ekološko in energetsko sanacijo planinskih koč v skupni vrednosti 12.000 evrov se izteče 15. novembra. V sklopu dnevov odprtih vrat predstavitve številnih projektov, financiranih iz evropskih in nacionalnih sredstev v obdobju 2007–2013, ki so pomagali izboljšati življenje slovenskih državljanov, ohraniti občutljivo naravo ali pa zgolj omogočiti naravi in okolju prijaznejše preživljanje prostega časa, je 18. in 19. septembra odprlo svoja vrata tudi deset planinskih koč (od 22 prejemnic pomoči) in Slovenski planinski muzej. S koncem poletja se počasi zapirajo planinske kočice v visokogorju, ostale pa preidejo na jesensko-zimski delovni čas, zato pred odhodom v gore na spletni strani PZS preverite odprtost koč. Objavljenih je bilo tudi nekaj razpisov za delo v planinskih kočah, vsi zainteresirani pa jih budno spremljajte tudi vnaprej.

Komisija za planinske poti (KPP) je na Mrzlici izvedla licenčno izpopolnjevanje za markaciste PZS. Zaradi poškodovanih klinov pod prednjim Prisojnikovim oknom pa je do nadaljnjega v celoti zaprta Kopiščarjeva pot na Prisojnik.

Komisija za varstvo gorske narave je poročala o raziskavi nemškega Greenpeacea na odročnih gorskih območjih treh celin, kjer so odkrili

nevarne kemikalije, ki se uporabljajo pri proizvodnji opreme za dejavnosti na prostem.

Vodniška komisija (VK) je izvedla zadnji vodniški kopni izpopolnjevanji, opozorila na glasovalno pravico na Zboru predstavnikov vodniških

odsekov ter pozvala k registraciji vodniških odsekov planinskih društev. Do 16. oktobra poteka javna obravnava osnutka Disciplinskega pravilnika VK, do 2. novembra pa lahko planinska društva pristojnemu vodniškemu odboru meddruštvenega odbora

planinskih društev (MDO PD) oddajo predloge za najvišje vodniško priznanje za leto 2015.

Komisija za alpinizem (KA) je 20. septembra iz Kirgizije pričakala vrnitev odprave Kyzyl Asker 2015; sestavljali so jo člani Plezalnega kluba Škofja

Loka Miha Hauptman, Anže Jerše, Uroš Stanonik in Matjaž Cotar, ki so preplezali precej smeri, med njimi tudi domnevno nekaj prvenstvenih, a to morajo še preveriti. Že v začetku septembra pa je v indijsko Himalajo krenila mednarodna alpinistična

Poletna planinska sezona 2015 odlična

Tri petine slovenskih planinskih koč po lastni oceni beleži boljši promet, višji obisk in več nočitev od petletnega povprečja, prav tako se povečuje obisk tujih planincev. Letošnja poletna planinska sezona je po ocenah koč in Gospodarske komisije (GK) Planinske zveze Slovenije (PZS) druga najboljša po letu 2011.

GK PZS je ob koncu poletne planinske sezone 2015 izvedla oceno uspešnosti obratovanja planinskih koč, in sicer na osnovi vprašalnika s primerjavo sezone v zadnjem petletnem obdobju glede na število gostov, število nočitev, število nočitev tujih gostov in oceno prometa. Vprašalnik je vrnila dobra četrtina od 163 oskrbovanih planinskih koč (poleg njih je v Sloveniji še 15 bivakov). "Po oceni oskrbnikov je letošnja sezona v planinskih kočah med boljšimi glede na povprečje zadnjih petih let. Tri petine koč beleži za osem odstotkov boljši skupni promet glede na zadnje petletno povprečje. Tako obiska v kočah kot nočitev je več za pet odstotkov od zadnjega petletnega povprečja. Delež tujcev se še vedno povečuje in je v primerjavi z zadnjim petletnim povprečjem višji za osem odstotkov, kar daje slutiti, da so visokogorske kočice najprivlačnejše za obisk tujcev in najbolj turistično promovirane," povzema pridobljene podatke strokovni sodelavec PZS Dušan Prašnikar. Tako je na Zasavski koči na Prehodavcih, pravi oskrbnik Jure Brečko, dobri sezoni botrovalo predvsem lepo vreme julija in avgusta ter obisk številnih tujcev, saj so bili kot prenočevalci v večini (dve tretjini spanj) Nemci, Čehi, Belgijci in Angleži, nekaj pa je bilo tudi gostov iz bolj oddaljenih držav (Indija, Mehika, Tajska, Kolumbija, Čile in Brazilija).

Kar tri četrtine visokogorskih koč ima po svojih ocenah boljšo sezono glede na petletno povprečje, boljši promet in več nočitev. Koče v sredogorju, pa tudi nižje ležeče kočice so poletno planinsko sezono 2015 zaključile z

boljšim obiskom in višjim ustvarjenim prometom. Glede na prejete podatke in zadnje petletno povprečje so imeli najboljši obisk in promet v planinskih kočah v Karavankah. V Julijskih Alpah beležijo povprečen obisk, a ocenjujejo boljši promet, kočice Kamniško-Savinjskih Alp imajo malenkost boljšo sezono od povprečja zadnjih petih let, o slabšem obisku koč pa poročajo iz Posočja in severovzhodne Slovenije. GK, ki je v 2015 pripravila različne razpise za planinska društva ter pred poletjem izdala promocijska letaka o planinskih kočah za Julijske Alpe ter za osrednji del Kamniško-Savinjskih Alp in Karavank, je društvom in kočam omogočila tudi predstavitev na sejmi, čaka jo še priprava novega pravilnika o kočah, ki bo prinesel posodobitve, poenotenje, večjo preglednost in vključenost celotnega področja delovanja planinskih koč. GK je poleti prejela kar nekaj pritožb na cene in upravljanje v

planinskih kočah, predvsem v visokogorskih kočah na območju Julijcev. "Pritožbe je GK obravnavala in ukrepala glede na zdaj veljavni pravilnik. Društva, ki so lastniki koč, kjer so se kršile sprejete najvišje cene prenočevanja in oskrbe, so prejela opomin za odpravo nepravilnosti. Ta društva tudi ne bodo mogla začasno koristiti nekaterih ugodnosti, ki jih PZS daje lastnikom planinskih koč," je pojasnil načelnik GK PZS Janko Rabič. Za lastnike planinskih koč je do 15. novembra 2015 odprt razpis za sofinanciranje projektne dokumentacije za ekološko in energetsko sanacijo planinskih koč (društva, ki so prejela opomin, do tega niso upravičena), na voljo jim je tudi brezplačna svetovalna pisarna v okviru GK PZS. Za potrebe ekoloških in energetskih investicij v kočah je bilo letos izvedeno svetovanje za dvanajst planinskih koč. Strokovni sodelavec Prašnikar dodaja: "GK kot pomemben ukrep ustanavlja

strokovni odbor za visokogorske kočice, s katerim želi rešiti težave v zvezi z najvišjimi cenami prenočevanja in oskrbe v teh kočah." Med pomembnejšimi nalogami v prihodnje bo usposabljanje oskrbnikov in tistih, ki so pri društvih zadolženi za gospodarsko dejavnost; prvo se obeta v začetku prihodnjega leta.

Konec septembra planinske kočice v visokogorju večinoma zaprejo svoja vrata, vse leto jih ostane odprtih enajst, nižje ležeče pa preidejo na jesensko-zimski delovni čas. Odprtih ali delno odprtih ostaja 118 (od 163 oskrbovanih) planinskih koč, večinoma ob koncu tedna in ob praznikih. Za naslednjo poletno sezono je načrtovana tudi gradnja novega bivaka v bližini zaprtega Doma Petra Skalarja na Kaninu. Odprtost koč pred odhodom v gore preverite na <http://koce.pzs.si/>.

**Po sporočilu za medije povzela
Zdenka Mihelič.**

Dom Valentina Staniča pod Triglavom sodi med najbolj priljubljene kočice v Julijskih Alpah. Foto: Zdenka Mihelič

odprava Kishtwar 2015, katere člani so kamniška alpinista Urban Novak in Marko Prezelj, ameriški alpinist Hayden Kennedy in francoski alpinist ManuPELLISSIER. Domov se predvidoma vračajo 16. oktobra. Konec septembra je KA izvedla obnovitveni seminar za alpinistične inštruktorje, ki je bil obvezen za vse, ki niso imeli veljavne licence in so si želeli pridobiti veljavnost za 2016 oziroma za nadaljnja tri leta.

Komisija za športno plezanje (KŠP) nas je s svojimi športnimi plezalci ponovno razveselila z odmevnimi uspehi (več o tem med športnoplezalnimi novicami). KŠP v sodelovanju s PD Tržič prireja 2. tekmo državnega prvenstva v težavnostnem plezanju, ki bo 24. in 25. oktobra v Tržiču. PZS in Fakulteta za šport sta povabili športne pedagoge v osnovnih in srednjih šolah na 8-urni seminar vključevanja športnega plezanja v pouk športne vzgoje, športniki in športnice pa so lahko do 1. oktobra vložili prošnje z dokumentacijo za pridobitev oz. podaljšanje štipendij za šolsko leto 2015/2016.

Komisija za gorske športe je povabila na delavnico *drytooling* Komisije za alpinizem Planinske zveze Hrvaške, ki je bila konec septembra v plezališču Ravna gora. Poročali so tudi o 22. gorskem teku Ivana Anderleta na Črno prst, kjer je zmagal Luka Kovačič iz Kranja, pri ženskah pa je slavila Irma Pivk (ŠD Nanos Podnanos).

Komisija za turno kolesarstvo je kolesarila po različnih koncih Slovenije, za tradicionalno jesensko turnokolesarsko turo pa si je izbrala Strojno.

Pri **Planinski založbi** je štirinajsta knjiga vrhunskega slovenskega alpinista in himalajca Vikija Grošlja *Velikani Himalaje* zaživela tudi v angleški izdaji z naslovom *Giants of the Himalayas*.

Bralce spletnih strani je PZS povabila na razne slovesnosti in dogodke planinskih društev in sorodnih organizacij, med drugim na Dan varnejšega gibanja v gorah v kopnih razmerah GRS Ljubljana 26. septembra v Tacnu pa k ogledu filma *Everest in Himalajska zgodba*, k branju prve številke revije *Beta*, revije za plezalce, ter k plezanju v plezalnem centru Ljubljana v okviru projekta Simbioza Giba. Z vseslovenskimi dogodki pod imenom Slovenija planinari se je evropskemu tednu športa med 6. in 13. septembrom pridružila tudi PZS skupaj z nekaterimi planinskimi društvi.

MDO Primorsko-notranjskih PD je 25. septembra v Slovenskem planinskem muzeju odprl dokumentarno razstavo Med morjem in gorami, ki bo na ogled do 22. novembra. MDO PD Koroške pa je 12. septembra pripravilo tradicionalno srečanje koroških planincev, kjer se je predstavil tudi *Planinski vestnik*. Razstava *Planinski vestnik – 120 let z nami na planinskih poteh* je do 27. septembra 2015 na ogled v Planetu Tuš v Kranju, kjer je bila v Cineplexu 23. septembra tudi posebna premiera filma *Everest* v poklon slovenskemu alpinizmu.

Zdenka Mihelič

Skupščina CAA

Letošnja skupščina Združenja planinskih organizacij alpskega loka (Club Arc Alpin, CAA) je potekala 12. septembra v Italiji, v južnotirolskem mestu Brixen. Skupščine so se udeležili predstavniki vseh članic tega združenja (Avstrija – ÖAV, Francija – FFCAM, Južna Tirolska – AVS, Italija – CAI, Nemčija – DAV, Liechtenstein – LAV, Švica – SAC, Slovenija – PZS). PZS sta zastopala njen predsednik Bojan Rotovnik in podpredsednik Tone Jesenko, kot član predsedstva CAA pa se je skupščine udeležil tudi Miro Eržen, podpredsednik PZS.

Dnevni red je obsegal 14 točk, za v prihodnje pa so na predlog PZS sklenili, da tem, za katere ne bo predhodnih ustreznih gradiv, ne bodo obravnavali. Razprava po poročilu Komisije za usposabljanje in preventivo

Na redni letni skupščini Združenja planinskih organizacij alpskega loka (CAA) v Brixnu

Foto: Tone Jesenko

je tekla predvsem o pomenu priporočil, ki jih sprejme CAA, in o potrebi zagotovitve *non stop* pomoči v obliki pravnega svetovanja v primeru gorskih nesreč. Avstrija, ki je s tako pomočjo že začela, bo posredovala svoje izkušnje tudi drugim članicam. Potrdili so nova priporočila CAA za turno smučanje in manjši popravek priporočil za visokogorske kočje. Komisija za varstvo gorske narave se je aktivno vključevala v pripravo priporočil Komisije za usposabljanje in preventivo in v obravnavo problematike gorskega kolesarstva. Pripravljajo razstavo Alpe pod pritiskom, ki bo zaključena konec tega leta. Komisija za planinske kočje in poti nadaljuje s projektom energijske učinkovitosti planinskih koč in poenotenja sistema odpovedi rezervacij. Planinska zveza Švice (SAC) je začela razvijati enotni rezervacijski sistem za planinske kočje, za katerega je CAA lani sprejela sklep, da se mu priključi in krije stroške raziskave o možnosti razširitve tega sistema še na ostale planinske zveze na območju Alp. Raziskava je potrdila, da je sistem mogoče razširiti tudi na ostale planinske zveze, ki pa bodo morale kriti tudi stroške nadaljnjega razvoja sistema (PZS bo krila stroške prevoda rezervacijskega sistema v slovenski jezik, jeseni pa bo za zainteresirana planinska društva pripravila seminar na to temo). Predstavili so izvajanje večletnega projekta o energijski učinkovitosti planinskih koč in delo predstavnice CAA v okviru Alpske konvencije, kjer ima CAA status opazovalke. Razpravljali so tudi o uveljavljanju planinskih stališč na ravni EU in o predlaganih spremembah statuta UIAA.

V oktobru 2016 se bo v nemškem mestu Grassau odvijal Alpski teden (združena prireditev Alpske konvencije, CIPRE in CAA), predvidene teme

bodo kultura v Alpah, demografske spremembe v Alpah in kakovost življenja v Alpah, članice CAA pa lahko predlagajo predavatelje za te teme. Potrdili so finančno poročilo za 2014, program predsedstva in komisij CAA ter proračun CAA za leto 2016, na volitvah pa so dosedanjemu predsedniku Klausu-Jürgnu Granu soglasno podelili še en mandat za vodenje CAA. Naslednja skupščina CAA bo septembra 2016 v Avstriji.

Po spletni objavi povzela Zdenka Mihelič.

35. srečanje koroških planincev

Letošnje tradicionalno srečanje koroških planincev sta pripravili Planinsko društvo (PD) Mislinja in Planinsko društvo Slovenj Gradec na Kopah, ki sodijo v sklop pohorskega pogorja. Obe društvi izhajata iz mislinjske podružnice, ki je bila ustanovljena leta 1919. Tako je slovenjgradsko društvo lani proslavilo 95-letnico svojega obstoja, mislinjsko planinsko društvo pa je nastalo leta 1982, kmalu po tistem, ko se je iz nekdanje skupne občine Slovenj Gradec izločil gornji del Mislinjske doline in ustanovil svojo občino.

Lepo sončno vreme je v soboto, 12. septembra, na tradicionalno srečanje privabilo številne planince s Koroške. Pred Grmovškovim domom, kjer se je odvijala osrednja prireditev, se je zbrala lepa množica planincev, ki so prisluhnili uvodnim besedam vabljenih gostov. To so bili predsednik Olimpijskega komiteja, sicer domačin Bogdan Gabrovec, podpredsednik Planinske zveze Slovenije (PZS) Roman Ponebšek, župan Mestne občine

www.marmot.eu | facebook.com/marmot.mountain.europe
Marmot PRO: Benedikt Purner | Location: »Avalanche Pass«, Shuangqiao-Valley, Tibet
© Elias Holzkecht

Zaščita v vseh pogojih

Jakne Marmot

Zasnovane tako, da premagajo vse vremenske elemente in nudijo maksimalno zaščito v vseh pogojih. Z visoko zmogljivimi, funkcionalnimi membranami in premišljenimi kroji so Marmot tehnične jakne prava izbira za vse vaše avanture na prostem.

< Jakna Speed Lite

www.marmot.eu

Marmot[®]
FOR LIFE

**Kolekcijo Marmot
najdete v trgovinah:**

ANNAPURNA, Krakovski nasip 4, Ljubljana
Avantura šport, Gregorčičeva cesta 19, Ilirska Bistrica
Suvel šport Nova Gorcia, Trg Edvarda Kardelja 5, Nova Gorcia

Cult, Dolenjska c.350, Lavrica
Svet športa, www.svet-sporta.com
Proklimb, Ljubljanska cesta 1, Bled

Predsednik Olimpijskega komiteja Bogdan Gabrovce
Foto: Mirko Tovšak

Slovenj Gradec Andrej Čas in predsednik Meddruštvenega odbora PZS za Koroško Mirko Tovšak. V uvodnem delu srečanja je spregovoril predsednik Meddruštvenega odbora planinskih društev Koroške (MDO PD) in posebej poudaril pomen sodelovanja planinskih društev in s tem planincev s tega območja. Žal se nekatera društva bolj slabo vključujejo v to organizirano obliko povezovanja planincev na regijskem območju. Pri tem še najbolj izstopa PD Prevalje, ki skorajda dosledno bojkotira vse prireditve, ki jih planinci organizirajo na območju koroške regije. Sicer pa je bila zato udeležba iz drugih planinskih društev številnejša. Še najbolj se so odrezali planinci iz PD Bricnik Muta. To

društvo je tudi eno najbolj aktivnih na Koroškem, še posebej pa jih je treba pohvaliti, ker veliko sodelujejo z najmlajšimi člani. Tako so na Kope prispeli tudi otroci iz Osnovne šole Muta. V nadaljevanju je predsednik MDO PD Mirko Tovšak pohvalil vse bolj plodno sodelovanje Olimpijskega komiteja (OK) in PZS. Še posebej planinci pozdravljamo pripravo notnih kriterijev za sofinanciranje športnorekreativskih dejavnosti tako na državnem nivoju kot tudi v lokalnih skupnostih. Razpisi, ki jih za te namene vsakoletno pripravljajo občine, so dokaj različni, nekatere občine celo onemogočajo planinskemu društvu prijave nanje iz sredstev, ki jih namenjajo za športnorekreativsko dejavnost. Zato je enotnost sprejema kriterijev in namenov, za katere se ta sredstva uporabljajo, toliko bolj potrebna. Sicer na Koroškem deluje 12 planinskih društev in 5 klubov, ki so povezani v Meddruštveni odbor PD za Koroško. V upravljanju in uporabi imajo koroški planinci 11 planinskih koč, sicer pa je v organizirano obliko planinstva vključenih več kot 3000 članov. Ob tem je treba poudariti, da še najmanj enkrat toliko posameznikov zahaja v gore, čeprav formalno niso vključeni v planinska društva. V kulturnem sporedu so sodelovali Babnikova godba iz Mislinje, Doliški oktet in Šentiljska klapa, prireditve pa je povezoval Marjan Kržaj. Ob srečanju so se v večnamenskem objektu Kope odvijale tudi druge aktivnosti. Tako je mag. Matjaž Jež predstavil rastlinstvo in živalstvo na območju Pohorja, predstavili so se tudi znana zeliščarica iz Mislinje Fanika Jeromel, Alpina Žiri, Planinski vestnik in PZS, gorski reševalci pa so prikazali reševanje ponesrečenca na žičnici ter uporabo defibrilatorja. Ob koncu srečanja so markacistu Francu Gostenčinku iz PD Bricnik Muta

podelili Knafeljčevo priznanje, nato pa so se ob lepem sončnem vremenu planinci razšli po pohorskih planjah, kjer je med Kopami in Ribniško kočjo na novo urejena tematska planinska pot, ki so jo skupaj gradili Regionalna razvojna agencija za Koroško in markacisti planinskih društev iz Mislinje, Slovenj Gradca in Ribnice na Pohorju.

Mirko Tovšak

Šestdeset let hleviške planinske kočje nad Idrijo

Petega septembra 2015 smo s Hleviško kočjo slavili njenih šestdeset let. Oddaljena dobro uro iz mesta je priljubljena postojanka na stičišču poti, ki na Hleviške planine (908 m) pripeljejo iz Idrije in okolice. Je tudi točka na Idrijsko-Cerkljanski in Slovenski planinski poti ter postaja Vie Alpine. Slavlja se je udeležilo mnogo ljudi od blizu in daleč. Še posebej smo bili veseli župana Občine Idrija, Bojana Severja, dolgoletnega poslanca v državnem zboru in velikega podpornika kočje Sama Bevka, predsednika Planinske zveze Slovenije Bojana Rotovnika, predstavnikov sosednjih Planinskih društev, bivših predsednikov idrijskega Planinskega društva ter bivših oskrbnikov kočje.

Koča je bila zgrajena v letih po 2. svetovni vojni s prostovoljnimi delom in ob pomoči takratnega Rudnika in Gozdnega gospodarstva. Dela na kupljenem zemljišču so se začela

Nekdanji in sedanji predsedniki: Brane Vidmar, Nace Breitenberger, Irena Laharnar, Bojan Rotovnik, Marjan Rupnik in Zoran More
Foto: Anka Vončina

Komisija za planinske poti sporoča

Seznam zaprtih odsekov planinskih poti na dan 4. 10. 2015

Ljubelj - Košutica, Področje: Avstrija, Odsek: Ljubelj-proti Košutici, Zahtevna pot, D = 1484 m, Ljubelj ↔ Rjava Peč

Kopiščarjeva pot skozi Prednje okno, Področje: Gorenjska, Julijci, skrbnik: PLANINSKO DRUŠTVO JESENICE
Odsek: G2519, Zelo zahtevna pot, D = 607 m, Prisojnik_Kopiščarjeva ↔ Prednje okno

Kopiščarjeva pot skozi Prednje okno, Področje: Gorenjska, Julijci, skrbnik: PLANINSKO DRUŠTVO JESENICE
Odsek: G2518_1, Zelo zahtevna pot, D = 783 m, Kopiščarjeva_vstop ↔ Prisojnik

Pogačnikov dom - Pihavec, Področje: Gorenjska, Julijci, skrbnik: PLANINSKO DRUŠTVO RADOVLJICA
Odsek: K Pihavcu_1, Lahka pot, D = 898 m, Dovška JZ ↔ Čez Kamen S

Koželjeva pot ob Kamniški Bistrici, Področje: Kamniško Bistriški, skrbnik: PLANINSKO DRUŠTVO KAMNIK
Odsek: E0002, Lahka pot, D = 2328 m, Razcep ob Bistrici ↔ Most pod žičnico

Koželjeva pot ob Kamniški Bistrici, Področje: Kamniško Bistriški, skrbnik: PLANINSKO DRUŠTVO KAMNIK
Odsek: E0087, Lahka pot, D = 1003 m, Iverje ↔ Razcep ob Bistrici

Poštarski dom - Uršlja gora, Področje: Koroška, skrbnik: PLANINSKO DRUŠTVO SLOVENJ GRADEC
Odsek: K0136, Lahka pot, D = 3806 m, Križ ↔ Poštarski dom pod Plešivcem

Begunje - Slivnica, Področje: Notranjska, skrbnik: PLANINSKO DRUŠTVO CERKNICA
Odsek: N0012, Lahka pot, D = 5481 m, Begunje pri Cerknici ↔ Velika Slivnica

Petačev graben - Prosenov grič, Področje: Notranjska, skrbnik: PLANINSKO DRUŠTVO BLAGAJANA
Odsek: N0134, Lahka pot, D = 1622 m, Petačev graben ↔ Selo nad Polhovim gradcem

Košana - Osojnica, Področje: Primorska, skrbnik: PLANINSKO DRUŠTVO POSTOJNA
Odsek: A0129, Lahka pot, D = 8654 m, Pri Volčah ↔ Osojnica

Rogovilec - Koča v Grohotu, Področje: Savinjska zahod, skrbnik: PLANINSKO DRUŠTVO SOLČAVA
Odsek: S0331, Lahka pot, D = 6809 m, Rogovilec ↔ Koča v Grohotu

Po spletni strani <http://stanje-poti.pzs.si/> povzel Mire Steinbuch. Za točnost podatkov odgovarja Planinska zveza Slovenije.

leta 1952. Potreben material se je na gradbišče, do katerega je takrat vodila le steza, dostavljal z gozdarsko ročno žičnico, veliko se ga je znosilo tudi na ramenih. Gozdno gospodarstvo je odstopilo potreben les, ki so ga posekali sami planinci, zidake in strešnike so prenesli iz med vojno porušene bližnje hiše. Marsikatero prepotrebno stvar so podaril posamezniki. Prostovoljci so opravili preko 5.000 ur dela in koča je bila ob prisotnosti več kot tisoč obiskovalcev slavnostno odprta 19. junija 1955. Obiskovalci, ne le planinci, temveč tudi rekreativci in drugi ljubitelji narave, so planinski dom takoj vzeli za svojega. Velika zasluga gre tudi skrbnim in srčnim oskrbnikom.

V svojem šestdesetletnem življenju je koča doživljala stalne prenovitve. Izboljšana je bila dovozna pot, povečano zajetje za vodo, izvedena elektrifikacija, prizidani so bili prostori za sanitarije in drvarnica. Prenovili so notranje prostore, zamenjali ostrežje in okna, ter obnovili fasado z novo izolacijo. Precej truda je bilo vloženega v ureditev okolice koče, vse z namenom, da bi se gostje počutili čim prijetnejše. Vedno so se ob srčnem trudu predsednikov, gospodarjev, odbornikov in aktivnih članov našli dobri ljudje, ki so poprijeli za vsako delo. Vsako leto se v koči ali okrog nje vsaj nekaj postori; ne veliko, saj večji del investicij financira društvo samo. Del sredstev je in še vedno prispeva tudi lokalna skupnost – Občina Idrija, sponzorji in donatorji. In v načrtu so spet nove investicije: Po sodobnih standardih je treba urediti čistilno napravo, morda povečati število ležišč...

Ob jubileju ji želimo še na mnoga leta, naj nas povezuje še naprej!

Anka Vončina

Pester mesec

Za nami je z dogodki in razstavami izredno bogat september. Začeli smo ga s predavanjem indijskega novinarja Ashoka Kumarja Tiwarya, ki je predstavil svojo bogato zbirko razglednic odprav vsega sveta na himalajске osem tisočake. Predstavitve so prevajali in komentirali Matjaž Šerkezi, Tone Škarja in Bojan Pollak, udeležili pa so se tudi vodja avstrijskih himalajskih odprav Hanns Schell in domača himalajca Janko Ažman in Janez Dovžan.

September smo nadaljevali s predpremierno projekcijo filma TVS *Himalajska zgodba*, posvečenega letos preminulemu Marjanu Manfredi, scenaristke Nuše Ekar in režiserja Boža Grija. Tretja septembrska sobota je minila v celodnevem dogajanju v okviru predstavitve projektov, financiranih iz evropskih strukturnih skladov v obdobju 2007–2012. Ta dan smo v muzeju pripravili vodene ogledne, muzejske delavnice, projekcije filmov in predavanje Vikija Grošlja.

Zadnji septembrski teden pa smo zaključili z odprtjem dokumentarne razstave Med morjem in gorami, na kateri so se predstavila primorsko-notranjska planinska in športno-plezalna društva z območja slovenske Istre in Trsta, Krasa ter od Brkinov do Postojne. Pa še opravičilo: v knjižico o Aljaževem stolpu, ki smo jo izdali

Od leve T. Škarja, H. Schell, E. Gradnik, J. Dovžan, M. Šerkezi, A. Tiwary, J. Ažman

Foto: Bojan Pollak

Anton Belec, mojster, ki je izdelal Aljažev stolp. Arhiv Marka Bradača

ob letošnji 120-letnici, sta se nam prikradli dve napaki: Anton Knafelc na strani 35 je seveda Alojzij Knafelc, napačna je tudi fotografija Antona Belca na strani 20, pravo fotografijo objavljamo tukaj. Izdelali pa smo nalepke s pravo fotografijo – vsi tisti, ki ste knjižico že kupili, jo lahko dobite v muzeju. Bralcem se avtorica Elizabeta Gradnik iskreno opravičuje.

Eli Gradnik

Zgodovina bohinjskega gorništva

Center TNP Bohinj predstavlja medgeneracijsko stičišče. Prednost dajemo ozaveščanju in izobraževanju, hkrati pa tudi izpostavljanju tistega, kar je v Bohinju posebnega. Poleg narave je to zagotovo človekovo udejstvovanje v njej. V jesenskem

času prirejajo v Bohinju Dneve pohodništva. Program, namenjen različnim ciljnim skupinam, je potekal na več lokacijah, med drugim tudi v Centru TNP Bohinj. Na področju literature smo predstavili dve knjižni novosti – leposlovno knjigo in otroški botanični vodnik v enem; *Gorski vrt, za vse odprti* (založba Sidarta, 2015) in *Kugyjeve gore* (Triglavski narodni park, projekt Julius, 2015), – posvečeno velikemu imenu raziskovanja Julijskih Alp. Film *Still Mirmo* (Matti Bauer, Nemčija) je prikazal življenje na bavorskih planinah, ki so v mnogem podobne našim. Skrivnostni svet gliv je udeležencem med strokovnim vodenjem približal Andrej Piiltaver. Eden izmed ciljev predvsem družinskega obiskovanja gora je tudi dobra malica v planinski koči. Kako si jo pripraviti doma, nam je na družinskem kuharskem tečaju Planinska kuhna pokazala Katica Mikelj.

Poleg dogajanja tekom Dnevov pohodništva center na področju obiskovanja gora ponuja še mnogo več. Ker je Bohinj znan kot pohodniški oziroma gorniški cilj, smo ob snovanju centra želeli, da se določena izjemna zgodovinska dejstva s področja gorništva in z njim povezane dejavnosti posebej izpostavi. Gorniški del Centra TNP Bohinj obsega sklop arhivskih fotografij priznanih slovenskih fotografov in manjšo razstavo o GRS Bohinj. Gorništvo v Bohinju je povezano z delovanjem društva Triglavski prijatelji, dotika pa se tudi prvih gorskih vodnikov na območju Slovenije.

Leta 1778 so prvi štirje možje stopili na vrh Triglava. Ni naključje, da so bili doma iz Bohinja. Poskusov osvojitve vrha je bilo nekaj že pred njimi, a neuspešnih. Med bolj znanimi je poskus botanika Balthasarja Hacqueta leta 1777. Hacqueta je tedaj vodil domačin in to pred več kot 230 leti. Bohinjski gorski vodniki so bili za svoje delo plačani, njihovi gostje pa so bili premožni posamezniki. Šele kasneje, po letu 1850, se je gorsko vodništvo pojavilo tudi v Mojstrani in Trenti.

Iz vodniške dejavnosti je postopoma izšlo tudi organizirano reševanje. Korenine današnje GRZS segajo v Bohinj. Leta 1822 je skupina bohinjskih vodnikov in nosačev sodelovala pri znanstveni odpravi. Nepričakovan zaplet je bil povod za prvo organizirano gorsko reševanje pri nas in eno prvih v Alpah nasploh. Izkušnje

Triglav z Jezerskega Stoga

Foto: Janko Ravnik

in potrebe po dejavnostih v gorah na področju gorništvu so botrovale ustanovitvi prvega gorskega društva na Slovenskem. Leta 1872 je bilo v Bohinju ustanovljeno gorsko društvo Triglavski prijatelji, ki ga lahko štejemo za predhodnika Slovenskega planinskega društva. Rezultat njihovega dela je bila tudi prva slovenska planinska kočica pod Triglavom – Triglavski tempelj. Zakaj Hacquetu ni uspelo doseči vrha Triglava, kdo so bili prvi vodeni posamezniki na vrh Triglava, kateri tragični dogodek je botroval začetku organiziranega reševanja v naših gorah in zakaj planinski odgovinarji ne priznajo društva Triglavski prijatelji kot prvega planinskega društva pri nas – zanimiva zgodovina v zvezi z vsem tem in še več vam je na voljo v branje in poglobljanje v Centru TNP Bohinj. Gorniški del centra je opremljen z motivi izjemne vrednosti. Njihovi avtorji so Marijan Lipovšek, Janko Ravnik, Jaka Čop in drugi. Celoten del lepo zaključijo eksponati, ki so

jih centru darovali domačini, GRS Bohinj in nekateri izmed vikendašev, ki v Bohinju preživljajo prosti čas. Zahvala za pomoč pri urejanju gorniškega dela gre Janezu Bizjaku, Mišu Serajniku, Lojzu Budkoviču, Dušanu Blažinu, Janku Dobravcu, Mihju Potočniku ml. ter GRS Bohinj in Slovenskemu planinskemu muzeju. Poleg čitalnice v Sobi z razgledom je specifična literatura na voljo tudi v gorniškem kotičku. Brezplačno so na voljo nekatere pretekle izdaje *Planinskih vestnikov*, v centru pa je možen tudi najem gorskega ali parkovnega vodnika. V oktobru je Center TNP Bohinj odprt vsak delovnik med 10. in 15. uro, ob sobotah in nedeljah pa med 10. in 17. uro. Naslednji sklop dogodkov pripravljamo v času jesenskih šolskih počitnic. Pripravili bomo dogodke in delavnice s področja kulinarike, astronomije, umetnosti in naravoslovja. Več na www.tnp.si

Majda Odar

KRATKE NOVICE

Jamarski bivak na Dleskovški planoti

Jamarski klub Speleos Siga Velenje je postavil bivak na Dleskovški planoti, saj je v njegovi okolici mnogo jam, ki imajo še mnogo potenciala za raziskovanje. Poleg tega pa je to področje, kjer je še veliko neraziskanega terena. Člani kluba so s pomočjo ostalih jamarjev v nahrbtnikih znosili na dobri dve uri oddaljeno mesto vso potrebno robo za pripravo postavitve bivaka,

Jamarski bivak na Dleskovški planoti

Foto: Matic Boršnan

ki ga je nato dostavil helikopter. Trud, ki ga ni bilo malo, je danes končno poplačan. Na Dleskovški planoti ponosno stoji bivak z velikim napisom JAMARSKI BIVAK, kar pa še zdaleč ne pomeni, da vanj niso vabljeni tudi planinci. Sicer mimo ne vodi nobena markirana pot, le brezpotja ter kakšna slabo poznana steza proti Molički peči. Polovica bivaka bo ves čas odprta in na voljo vsem, ki bodo potrebovali prenočišče. Za drugi del bivaka pa so ključni na voljo v klubu.

Mateja Mazgan

Slavko Avsenik

1929–2015

Julija smo se na begunjskem kopališču poslovili od velikana narodnozabavne alpske glasbe, Slavka Avsenika. V skoraj 60-letnem obdobju aktivnega koncertiranja na vseh kontinentih je njegov ansambel odigral preko 10.000 nastopov. S svojim izvirnim izvajanjem, komponiranjem in izborom melodij se je poslušalcem tako približal, da je s prodajo plošč, kaset in zgoščenk presegel vse rekorde v tej zvrsti glasbe. Avsenikova sporočila so se navezovala predvsem na slovensko alpsko tematiko, na gore in tudi na druge naravne lepote Slovenije, vanje pa je vnesel veselje, srečo in tudi otožnost. Kljub slavi in veličini je Slavko Avsenik za vedno ostajal zvest Begunjam, Gorenjski in Sloveniji, v svetu pa bil

hkrati izjemen ambasador slovenskega in ponosen Slovenec. Tudi na slovensko planinstvo, na gore in hribe, je bil z vso srčnostjo in vneto navezan, kar je dokazal tudi z izvedbo dobro obiskanega Avsenikovega koncerta za pomoč in podporo pri izgradnji novega Triglavskega doma na Kredarici. Skomponiral je veliko plaanskih skladb in melodij, ki ponarodele in tako postale "večne". Še posebej izstopajo Aljažev stolp, Odmev s Triglava, Klic gora, Hribovski valček, Planinski valček, Po cvetočih planinah, Pot na Dobroč. Polka na Voglu, Prelepa zelena Begunjsčica, Pogled z Jalovca, Pri Valvazorjevi kočici, Lepe so te Karavanke, Na Robleku, Na Zelenici. Melodija in pesem Golica pa je postala celo svetovni ljudski fenomen. Žal se mu želja, da bi se povzpela na Golico tudi sam, ni uresničila. In tako je ostalo, da je s pesmijo, s katero je ansambel Avsenik najbolj uspel, slavil lepoto gore, s katero se sam nikoli ni mogel srečati. Tudi planinci se bomo Slavka še dolgo spominjali s hvaležnostjo in prijaznostjo.

Franc Ekar

V septembrskem Planinskem vestniku smo zapisali: "... Marija Štremfelj in Marjan Manfreda - Marjon 14. in 15. marca iz Schmidove smeri izstopila na Rami in se po fiksni vrhovi povzpela na vrh, ...". Pravilno se stavek glasi: "... Marija Štremfelj in Marjan Manfreda - Marjon 14. in 15. marca iz Schmidove smeri izstopila skoraj na koncu fiksni vrvi in se po njih spustila navzdol, ...".

Uredništvo

V prihodnjih številkah Planinskega vestnika boste lahko prebrali ...

Tema meseca

Potomci Tiroincev v Baški grapi in zgornjem delu Seiške doline

Z nami na pot

Obir

**Osem izletov v sredici
dodatni štiri izleti v gore nad Baško grapo**

gorenjska televizija
www.gtv.si

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

**Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.**

**JESENSKA
DOŽIVETJA
NARAVE**

**vsak petek ob 17.02 h
na radiu Ognjišče**

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

**99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz**

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

**RADIO
KRANJ 97.3**

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

gore – ljudje.net

**PLANINSKA
ZVEZA
SLOVENIJE**
ALPINE
ASSOCIATION
OF SLOVENIA

Koledar 2016

Že v prodaji!

V koledarju Planinske zveze Slovenije 2016 so najlepše fotografije, ki so bile izbrane na razpisu Planinske zveze Slovenije. Motivi na koledarju predstavljajo del gorske narave v različnih letnih časih, ki vas bodo spremljali skozi leto 2016. Koledar je opremljen trimesečno z luninimi menami. 13-listni koledar je tiskan na kakovostnem papirju in vezan z belo spiralo.

Format koledarja je 33 x 48 cm.

Možnost dotiska na pasici, višine 5 cm.

Naročila sprejemamo po e-pošti
koledar@pzs.si

preko spletne trgovine
www.pzs.si/trgovina.php

in na brezplačni tel. številki
080 18 93 (24 ur na dan, vse dni v letu)

Cena z DDV: **4,50 €**

JANUAR 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

PON / MON	TOR / TUE	SRE / WEN	ČET / THU	PET / FRI	SOB / SAT	NED / SUN
	1	2	3	4	5	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	1	2	3	4	5	6

MAREC 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

JULIJ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

PON / MON	TOR / TUE	SRE / WEN	ČET / THU	PET / FRI	SOB / SAT	NED / SUN
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31	1	2	3	4

SEPTEMBER 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30

APRIL 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

PON / MON	TOR / TUE	SRE / WEN	ČET / THU	PET / FRI	SOB / SAT	NED / SUN
25	26	27	28	29	30	1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31	1	2	3	4	5

JUNIJ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30